

Nr 331.

Godkänd av första kammaren den 5 juni 1926.

Godkänd av andra kammaren den 5 juni 1926.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om delning av jord å landet m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

(Första särskilda utskottets utlåtande nr 1 och memorial nr 4.)

Till Konungen.

Genom en den 22 januari 1926 dagtecknad proposition, nr 38, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och i lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga förslag till lag om delning av jord å landet m. m. jämte åtskilliga andra lagförslag.

I sammanhang med propositionen har riksdagen till behandling förehaft trettioen i anledning av densamma väckta motioner.

Vidkommande de i propositionen intagna författningsförslag får riksdagen anmäla, att förslaget till lag om delning av jord å landet, förslaget till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om delning av jord å landet, förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om fastighetsbildning i stad, förslaget till lag om sammanläggning av fastigheter å landet och förslaget till lag om ändrad lydelse i regeringsrättslagen icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, men att riksdagen i anledning av nämnda proposition för sin del antagit lagar av den lydelse, här nedan angives. Beträffande de av riksdagen beslutade ändringarna får riksdagen åberopa vad

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 14 saml. Nr 331.

som anförts i första särskilda utskottets utlåtande nr 1 och memorial nr 4 — det senare innefattande ett av riksdagen godkänt sammanjämningsförslag — av vilka tryckta exemplar härvid fogas.

Samtliga författningar, sådana de av riksdagen antagits eller godkänts, införas här som följer.

1:o) L A G

om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas som följer:

I AVD.

Om laga skifte.

1 KAP.

Om vad med laga skifte och skifteslag förstås, så ock om rätt att söka och erhålla laga skifte.

1 §.

Med laga skifte förstås delning av oskiftade eller omdelning av förut skiftade ägor i ändamål att utan någon delägars förfång åstadkomma en för ägornas brukande så lämplig indelning, som deras beskaffenhet och belägenhet medgiva.

Laga skifte sker utan någon delägars förfång, då skiftet för fastighet, som däri ingår, icke länder till minskning i värde utöver vad i vissa avseenden kan föranledas av särskilda stadganden i denna lag. Är eljest i denna lag såsom villkor för viss åtgärd stadgat, att åtgärden kan ske utan förfång, avses därmed, att åtgärden icke medför påföljd, varom nu sagts, för fastighet, som beröres av åtgärden.

Vad i denna lag stadgas om oskiftad jord äge, där ej annat sägs, lika tillämplighet å sänjevis delad som å samfälld jord.

2 §.

Laga skifte förrättas å skifteslag. Till skifteslag äro att hänföra:

1. by, enstaka hemman eller lägenhet, som har sitt område genom rågång skilt från andra ägor; ägor, som eljest äro belägna inom gemensam rågång; ägor, som, ändå att rågång kring ägorna ej kan påvisas, vid skifte behandlats såsom ursprungligt skifteslag;

2. ägolott, vilken vid lantmäteriförrättning, som fastställts eller eljest är lagligen gällande, utlagts inom skifteslag, varom under 1 sägs; fastighet, som bildats genom avsöndring eller därmed jämförlig åtgärd eller genom avstyckning;

3. område, som vid lantmäteriförrättning undantagits för gemensamt ändamål eller eljest lämnats oskiftat eller ock, sedan skifteslag, varom under 1 eller 2 är fråga, undergått laga skifte, genom rågångsförrättning eller eljest tillkommit skifteslaget.

Fastighet, som bildats genom avsöndring eller därmed jämförlig åtgärd eller genom avstyckning, skall, där stamfastigheten utgör skifteslag, som under 2 eller 3 sägs, anses icke ingå i det skifteslag.

Har skifteslag, som utgjort samfällighet för två eller flera byar, enstaka hemman eller under 1 avsedda lägenheter, skiftats, skall vad av ägorna lagts till varje by, enstaka hemman eller lägenhet räknas till byn, hemmanet eller lägenheten i dess egenskap av skifteslag. Vad sålunda stadgats skall dock ej utgöra hinder för att dylik skiftad samfällighet för sig göres till föremål för nytt skifte, där sådant eljest lagligen må äga rum.

Vad i nästföregående stycke är sagt skall äga motsvarande tillämpning beträffande skifteslag, som varit gemensamt för två eller flera sådana skifteslag, som ovan under 2 avses.

Utöver skifteslag, om vilka förut i denna paragraf förmäles, kunna bildas särskilda skifteslag, på sätt nedan närmare sägs. Fastighet, vilken uppkommit genom sammanläggning i enlighet med föreskrifterna i lagen om sammanläggning av fastigheter å landet, skall, där den bildats av fastigheter, vilka själva utgöra skifteslag, anses såsom skifteslag, tillhörande den av de i första stycket under 1 och 2 angivna grupper, till vilken de i sammanläggningen ingående fastigheterna äro att hänföra, dock att där samtliga ägolorter, i vilka under 1 omförmålt skifteslag må vara uppdelat, sammanläggas, den sålunda bildade fastigheten skall anses såsom skifteslag, varom under 1 sägs. I övrigt skall angående särskilt bildat skifteslag gälla, att, där till ett skifteslag sammanförts ägor, belägna å ömse sidor om rågång, skifteslaget anses såsom sådant skifteslag, varom under 1 sägs, men i annat fall såsom skifteslag, varom under 2 eller 3 förmäles.

3 §.

Där skifteslags omfång blivit bestämt genom särskild indelning, lände den till efterrättelse.

Förekommer inom viss landsdel ägoblandning mellan skilda byalag, eller erfordras eljest särskild indelning i skifteslag, ankomme det på Konungen att föreskriva sådan indelning.

4 §.

För vinnande av lämpligt och redigt skifte må, där det efter undersökning och prövning i den ordning, varom i 4 kap. sägs, finnes kunna ske utan någon delägares förfång:

1. ett skifteslag uppdelas i flera skifteslag;

2. flera skifteslag, vilka skola undergå laga skifte, sammanföras till ett skifteslag;

3. områden av olika skifteslag, vilka skola undergå laga skifte, sammanföras till ett skifteslag, såframt delägare, som äga behörighet att påkalla skifte i vart av skifteslagen, yrka det och det prövas kunna äga rum utan hinder för lämplig ägoanordning inom övriga delar av skifteslagen.

Har område, efter vad under 3 sägs, blivit skilt från skifteslag, skall återstoden av skifteslaget utgöra ett skifteslag för sig.

5 §.

Vid laga skifte skall all skifteslagets mark ingå i förrättningen, där ej i denna lag är annorlunda stadgat. Under skifteslagets mark inbegripes jämväl sådant till skifteslaget hörande område, som är täckt med vatten; skiftas dylikt område, varder genom skiftet jämväl fisket å området fördelat, där ej, på sätt nedan i denna lag sägs, annorlunda bestämmes.

Hör till skifteslag, som i 2 § under 2 avses, andel i samfällighet, vilken icke utgör vare sig vid lantmäteriförrättning för gemensamt ändamål undantagen mark eller jämlikt 6 § första stycket avskilt vattenområde, skall, innan laga skifte å skifteslaget verkställles, dess andel i samfälligheten, där så lagligen kan ske, utbrytas för att tillsammans med skifteslagets övriga ägor i skiftet ingå.

6 §.

Hava vattentäckta områden vid skifte å det skifteslag, däri de ingå, lämnats oskiftade, eller hava med stöd av äldre lag sådana områden skiftats endast i avseende å områdenas nyttjande till fiske, utgöra dessa områden icke vart för sig utan allenast tillsammans ett skifteslag. Skall laga skifte härå äga rum, och yrkar delägare, att visst sådant område skall uteslutas från skiftet, må dock, där det finnes kunna ske utan någon delägares förfång och lämpligt skifte icke därigenom hindras, detta område från skifteslaget avskiljas och skiftet omfatta allenast övriga vattentäckta områden.

Finnas inom eller vid vattentäckt område, som särskilt skiftas, mindre holmar, skär eller strandområden, som äro gemensamma för delägare i det vattentäckta området, skola de i den omfattning, sådant finnes nödigt för beredande av lämpligt skifte, intagas i skiftet, där det kan ske utan någon delägares förfång.

Är vattentäckt område delat, och sker sedan laga skifte av stranden, må nämnda område eller del därav intagas i skiftet, därest sådant för vinnande av lämplig ägoanordning erfordras och detta syfte ej kan vinnas genom ägo-utbyte.

7 §.

Hava förut sankta eller vattentäckta ägor blivit torrlagda genom sjösänkning eller annat företag, avseende torrläggning av mark i större omfattning,

och möter för deras ändamålsenliga brukande i detta skick hinder av den indelning de erhållit vid delning, som förrättats före torrläggningen, då må laga skifte kunna äga rum å dessa ägor för sig eller tillika med annan i den tidigare delningen intagen mark, som med nämnda ägor ligger i sådant sammanhang, att dess intagande i den nya delningen erfordras för beredande av lämplig ägoanordning.

8 §.

Är skifteslag, som i 2 § under 1 eller 2 avses, ej förut genom lantmäteri-förrättning delat, må på yrkande av därtill behörig delägare laga skifte därå äga rum, därest för envar delägare kan utläggas ägolott, som med avseende å storlek och beskaffenhet samt med hänsyn jämväl till övriga föreliggande förhållanden prövas kunna på varaktigt sätt erhålla ändamålsenlig användning såsom särskild fastighet eller, där skifteslaget utgör samfällighet för två eller flera ursprungliga skifteslag, tillsammans med den fastighet, till vilken den lägges. Kan sådan ägolott utläggas allenast för sökanden eller, jämte honom, viss eller vissa delägare, må jämväl skifte kunna äga rum, för såvitt de å andra än nu omförmälda delägare belöpande andelar kunna utläggas i gemensam ägolott av beskaffenhet, varom ovan sägs.

Är odelat skifteslag, som i denna paragraf avses, i sin helhet i en ägares hand, och utgöres skifteslaget av två eller flera jordeboksenheter eller delar av sådana, då må på yrkande av ägaren laga skifte till brytande av samfälligheten emellan de särskilda jordeboksenheterna å skifteslaget äga rum, såframt ej med tillämpning av de i första stycket stadgade grunder hinder härför möter.

Ej skall skifteslag anses hava blivit genom lantmäteriförrättning delat, därför att ägovidd inom skifteslaget gjorts till föremål för avstyckning.

Där enligt föreskrift i lag eller särskild författning skifte å viss fastighet eller äga icke är tillåtet, lände dylikt förbud till efterrättelse.

9 §.

Behörighet att framställa yrkande om skifte å sådant skifteslag, som i 8 § första stycket avses, tillkommer den, som i skifteslaget äger viss andel, ägare av utjord, som icke lyder under hemman, härunder inbegripen.

Ingår i skifteslaget för alltid avsöndrad lägenhet eller under hemman i annat skifteslag lydande utjord eller urfjäll, och hava de till sådan lägenhet, utjord eller urfjäll hörande ägor spridd och för brukning ogynnsam belägenhet, då må ock av ägaren till sådan jord framställas yrkande om laga skifte å det skifteslag; dock tillkomme rätt, som nu sagts, ej ägare av lägenhet, som avsöndrats från helt sådant skifteslag, som i 2 § under 1 omförmäles. Bestrides skifte, som begärts av ägare till avsöndrad lägenhet, utjord eller urfjäll, skall, utöver vad i 8 § första stycket stadgas, för bifall till yrkandet fordras, att det sökta skiftet prövas kunna medföra avsevärt bättre

ägoanordning för sökanden utan att lända till förfång för övriga delägare inom skifteslaget. Finnes sammanförande av sökandens ägor kunna lämpligen ske genom ägoutbyte, då må ej mot bestridande skifte äga rum.

10 §.

Skifteslag, som delats genom tegskifte eller storskifte eller genom klyvning, varom i 94 § första stycket sista punkten i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 sägs, må på yrkande av därtill behörig delägare eller, om all skifteslagets mark är i en ägares hand, på yrkande av denne underkastas skifte; dock att, där någon delägare yrkar, att vid den tidigare delningen skall förbliva, laga skifte ej må å det skifteslag företagas med mindre det befinnes, att skifteslagets ägor genom skiftet kunna erhålla en för deras skötsel lämpligare indelning och därigenom uppbringas till större avkastning och högre värde samt att skiftet för delägarna i allmänhet kommer att medföra fördelar, som väsentligen överväga de av skiftet följande kostnader och olägenheter. Har sökt laga skifte å skifteslag, varom nu är sagt, förklarats icke skola äga rum, må skifteslaget sedan icke underkastas laga skifte annat än under enahanda villkor, som i 11 § stadgas beträffande i sistnämnda paragraf omförmälda skifteslag.

Vad sålunda föreskrivits skall för Gotlands län gälla jämväl beträffande ägor, som undergått laga skifte före den i följd av Konungens den 20 december 1850 meddelade beslut där verkställda indelning i skifteslag, där skiftet omfattat allenast en del av de ägor, som enligt indelningen utgöra ett skifteslag.

11 §.

Skifteslag, som delats genom enskifte, genom skifte, vilket enligt kungörelsen den 20 februari 1821 blivit ansett och fastställt såsom enskifte, genom laga skifte, klyvning eller ägostyckning, varå fastställelse meddelats, eller som innefattar vid avvitrning såsom särskilda brukningsdelar inom by, enstaka hemman eller nybygge utlagda ägor, må, där ej i denna lag är annorlunda stadgat, icke underkastas laga skifte med mindre i framställt yrkande därom ena sig jordägare, som inom skifteslaget äga jordbruksfastighet, vars sammanlagda värde enligt senast verkställda fastighetstaxering motsvarar mera än *hälften* av summan av taxeringsvärdena å skifteslagets samtliga jordbruksfastigheter, och tillika enligt senast upprättade mantalslängd eller eljest tillgängliga upplysningar till antalet utgöra minst *hälften* av ägarna av dylika fastigheter inom skifteslaget, samt det vidare befinnes, att nytt skifte kommer att medföra sådan verkan, varom i 10 § första stycket sägs. Vid beräkning av antalet röstande delägare skola de, vilka med samäganderätt innehava viss fastighet, tillsammans räknas såsom en delägare; och må ej heller den, som äger flera fastigheter, tillerkännas mera än en röst.

Varder med stöd av bestämmelserna i 4 § skifte påkallat å allenast en del av sådant skifteslag, som avses i första stycket, äge vad nu stadgats motsvarande tillämpning.

Ingår i det område, vars skiftande sättes i fråga, till jordbruksfastighet hörande mark, som ej åsatts särskilt taxeringsvärde, skall vid prövning, huruvida skiftet må komma till stånd, dylik mark uppskattas till vad därå kan anses belöpa av det taxeringsvärde, vid vars bestämmande marken tagits i beräkning.

Ändå att all skifteslagets mark är i en ägares hand, må skifte ej äga rum med mindre skiftet med hänsyn till behovet och möjligheten av förbättrad ägoanordning prövas böra komma till stånd.

12 §.

Behörighet att framställa yrkande om laga skifte å skifteslag, som i 10 eller 11 § avses, tillkommer den, som inom skifteslaget äger jordbruksfastighet, ägare av för alltid avsöndrad lägenhet eller av utjord eller urfjäll, som lyder under hemman i annat skifteslag, dock allenast för det fall, att lägenhetens, utjordens eller urfjällens ägor hava spridd och för brukning ogynnsam belägenhet.

13 §.

Skifteslag, som i 2 § under 3 avses, må underkastas laga skifte, där sådant av delägare yrkas samt skifte prövas utan någon delägars förfång medföra fördelar, vilka övertäga olägenheterna av skiftet och de med förrättningen förenade kostnader.

Skifteslag, som utgöres av enligt denna lag till gemensamhetsskog avsatt område, må icke underkastas laga skifte, med mindre alla delägare äro därom ense. Där särskilda skäl, såsom ändrade förhållanden med avseende å möjligheterna för områdets utnyttjande, därtill föranleda, må *skifte äga rum, även om det av någon delägare bestrides, där det finnes uppenbart, att skiftet icke länder honom till förfång.*

14 §.

Utgöres skifteslag av fastighet, vilken med hänsyn till läge och beskaffenhet i övrigt företrädesvis ägnar sig till byggnadsplats eller vars värde till huvudsaklig del består i strömfall, fiske eller annan dylik förmån eller i byggnader eller andra anläggningar, må, ändå att hinder för skifte därå eljest enligt denna lag icke möter, sådant skifte icke mot delägars bestridande äga rum, med mindre det finnes uppenbart, att skiftet icke länder honom till förfång.

15 §.

Då vid skifte å sådant skifteslag, som i 10 eller 11 § avses, fråga uppstår om delning av vid tidigare lantmäteriförrättning utlagd oskiftad lott, lände vad i 8 § första stycket samt i 14 § stadgas därvid i tillämpliga delar till efterrättelse.

16 §.

Laga skifte å sådant skifteslag, varom i 7 § sägs, må äga rum, där skiftet prövas komma att medföra sådan verkan, som i 10 § första stycket sägs, samt det avsedda ändamålet finnes icke kunna uppnås medelst ägoutbyte.

Behörighet att framställa yrkande om skifte, varom nu är sagt, tillkommer envar, som äger jord inom de torrlagda ägorna.

17 §.

Samma rätt att framställa och biträda yrkande om laga skifte eller att påfordra äldre delnings bestånd, som enligt denna lag tillkommer ägare av jord inom skifteslag, skall ock tillkomma ägare av avgärda hemman eller lägenhet med avseende å mark, vilken han äger nyttja samfällt med jordägare i bolby, innehavare av fastighet under fideikommissrätt samt innehavare under ständig besittningsrätt av kronan eller allmän inrättning tillhörande hemman eller lägenhet.

Dylik rätt tillkomme ock boställshavare samt arrendator av publikt hemman eller lägenhet, som icke innehaves såsom boställe eller under ständig besittningsrätt; dock att, där fråga är om framställande eller biträdande av yrkande om laga skifte, vad nu är sagt skall gälla allenast i den mån vederbörande visar sig hava erhållit tillstånd därtill av den myndighet, under vars allmänna vård och inseende fastigheten hör.

18 §.

Kan vid laga skifte av sådant skifteslag, som i 2 § under 3 avses, skifteslagets mark icke lämpligen fördelas mellan alla delägarna, må det skiftas mellan några av dem eller i sin helhet tilldelas en delägare mot vederlag, som tillägges de övriga delägarna genom jämkning av de ägolotter, för vilka skifteslaget utgör samfällighet.

Finnes kostnaden för sådan jämkning ej stå i skäligt förhållande till den betydelse, det må hava för dessa delägare att undfå vederlag i jord, eller skulle genom jämkning ägoanordningen mellan nyssnämnda ägolotter bliva mindre lämplig, då må, i den mån vederlaget icke överstiger två procent av det uppskattade ägobelopp, som jämlikt äldre delning tillagts delägare, ersättning i penningar i stället för jord tillerkännas denne, där det kan ske utan någon delägars förfång.

19 §.

Har mark utbrutits ur skifteslag annorledes än genom uppdelning enligt 4 § eller genom något av de i 11 § omförmälda slag av delning, skall klyvning eller laga skifte, som sedermera övergått sådan mark, icke föranleda, att fråga om laga skifte å hela skifteslaget annorlunda bedömes än som skulle skett, i händelse delningen av den utbrutna marken icke ägt rum.

20 §.

Har, då laga skifte övergår skifteslag, delägare tidigare genom tegskifte eller storskifte eller genom sådan delning, som i 11 § omförmäles, eller genom klyvning enligt 94 § första stycket sista punkten i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866 eller genom avsöndring eller därmed jämförlig åtgärd eller genom avstyckning erhållit alla sina ägor i så lämplig anordning att genom nytt skifte mot kostnaden därför svarande nytta icke kan beredas honom, vare han ej skyldig ingå i skifte annat än i den mån sådant erfordras för att övriga delägare skola erhålla så lämplig och redig ägoanordning, som belägenheten medgiver. Var den äldre delningen tegskifte, skall dock vad nu är sagt gälla allenast i händelse innehavet enligt tegskiftet skall utgöra delningsgrund.

Utjordar, urfjällar, ströängar och andra därmed jämförliga ägor, som tillhöra fastighet i annat skifteslag än det, inom vars område de ligga, skola, då skifte övergår sistnämnda skifteslag, intagas i delningen allenast i den mån sådant erfordras för vinnande av lämplig ägoanordning och detta syfte ej kan vinnas genom ägoutbyte.

21 §.

Där vid laga skifte i skifteslaget ingår eller skifteslaget utgöres av fastighet, å vars område ägare av fastighet, som ej ingår i skifteslaget, är för all framtid berättigad till skogsfång eller mulbete, skall servitutet utbrytas efter de i denna lag angivna grunder, där sådant yrkas av ägaren till någondera fastigheten samt det kan ske utan någons förfång.

Är fortvaron av sådant servitut begränsad till viss tid eller beroende av visst vilkor, må under enahanda förutsättningar område avsättas, å vilket den berättigade äger att med markägarens uteslutande utöva ifrågavarande rättighet.

Vid laga skifte må servitut, bestående i rättighet att fiska eller att taga torv, sten, sand, grus, lera eller dylikt, utbrytas eller område för dess utövande avsättas, där ägare av fastighet, varå servitutet vilar, yrkar det och det kan ske utan förfång för den eller de berättigade.

Har servitut varit gällande av ålder eller har det tillkommit i sammanhang med laga delning eller genom avtal i samband med tillkomsten av den fastighet, till vars förmån det gäller, skall vederlaget tilläggas denna fastighet såsom del av fastigheten. Har servitutet eljest tillkommit genom avtal, skall vederlaget utläggas såsom avstyckad ägovidd från den fastighet, varifrån vederlaget utbrutits.

Vad i denna paragraf är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om servitut, som besvärar fastighet till förmån för annan fastighet i samma skifteslag.

22 §.

Är laga skifte sökt och upplyses, att enligt domstols förordnande de ägor, ansökningen avser, skola utbudjas till försäljning för delägarnas samfällda räkning, skall med skiftet anstå, till dess det visat sig, huruvida försäljning kommer till stånd.

23 §.

I de orter av riket, där efter vad därom är eller varder förordnat avvittning skall ske, må laga skifte icke äga rum, förrän skifteslagets ägor blivit utbrutna genom fastställd avvittning.

24 §.

Laga skifte må ej äga rum å jord, som ingår i tomtindelning.

2 KAP.

Om förrättningsmän vid laga skifte.

1 §.

Laga skifte förrättas efter därtill erhållet förordnande av lantmätare med biträde av två gode män.

Där vid laga skifte av större omfattning lantmäteristyrelsen för påskyndande av förrättningen finner skäligt sådant medgiva, må antalet biträdande gode män ökas utöver två; dock att i detta fall ej flera än två gode män må samtidigt biträda vid handläggningen av en och samma fråga.

Gode män skola ovillkorligen närvara vid handläggningen av de frågor, som enligt 3 kap. förekomma till behandling vid skiftets början, ävensom under skiftes fortgång vid handläggningen av följande frågor: bestämmande av skifteslagets omfång och tillstånd till skifte, bestämmande av gränserna kring skifteslagets ägor, ägornas gradering samt bestämmande av jämförelsetal, åsättande av värde i penningar och uppskattning, varom i 11 kap. 2 § andra stycket och 3 § sägs, *ävensom bestämmande av skyldighet att utflytta och utvisande av den provisoriska skiftesplanen.*

Vid handläggningen av övriga under skiftes fortgång förekommande frågor skola gode män närvara, om *någon delägare det påyrkar* eller ock lantmätaren finner biträde av gode män erforderligt. Bestämmas på sätt nu sagts, att gode män skola biträda vid förrättningen i dess helhet eller vid viss åtgärd, där biträde icke enligt tredje stycket ovillkorligen erfordras, skall sådant ej verka rubbning av vad därförinnan under förrättningen lagligen beslutats eller verkställt.

Biträde av gode män må icke i något fall påfordras vid handläggningen av förrättningsgöromål, som enligt därom meddelade närmare bestämmelser äro av uteslutande teknisk art.

Vid förrättning eller åtgärd, som jämlikt denna paragraf verkställas av lantmätare utan biträde av gode män, gälle i tillämpliga delar om lantmätaren vad i denna lag är stadgat om förrättningsmän.

2 §.

Uppkommer vid laga skifte fråga, för vars avgörande fordras särskild fackkunskap, äge *förrättningsmännen* anlita biträde av sakkunnig person.

Förrättningsmännens beslut om tillkallande av sakkunnigt biträde meddelas å sammanträde. Är delägare missnöjd med beslutet, anmäle det genast till lantmätaren, som har att med insändande av protokollet i ärendet underställa frågan lantmäteristyrelsens prövning. Över styrelsens beslut må klagan icke föras. Om ersättning till sakkunnigt biträde, varom nu är sagt, besluta förrättningsmännen.

3 §.

Förordnande för lantmätare att förrätta laga skifte meddelas av vederbörande överlantmätare. Ansökning om dylikt förordnande göres skriftligen och bör åtföljas av uppgift om dels de ägor, vilkas delning är i fråga, samt deras ägare, dels ägare till mark, vilken gränsar till nämnda ägor, dels innehavare av servitut, vilkas rätt må vara beroende av förrättningen, dels ock omförmälda jordägares och servitutsinnehavares postadresser.

Där fråga är om skifte av ägor inom två eller flera län, göres ansökningen hos överlantmätaren i ett av länen och meddelas förordnandet av den överlantmätare, hos vilken ansökningen sålunda göres.

4 §.

Vet lantmätare, som erhållit förordnande att förrätta laga skifte, att emot honom finnes sådant jäv, som omförmäles i 9 §, eller är han av andra tjänstegöromål förhindrad att företaga skiftet inom skälig tid, anmäle sådant genast hos överlantmätaren.

5 §.

Lantmätare, som har att förrätta laga skifte, skall företaga förrättningen så skyndsamt som möjligt, sedan tjänlig årstid infallit.

6 §.

För varje kommun skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två och, där ej Konungens befallningshavande lämnat tillstånd till högre antal, högst sex. Den, som utses till god man, skall vara i lanthushållning kunnig, boende inom kommunen och valbar till nämndeman samt må ej hava uppnått *sextiofem* års ålder. God man utses för sex år. Valet förrättas å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som äga eller innehava jordbruksfastighet; och tillkomme varje i valet deltagande en röst.

7 §.

Det åligger distriktslantmätare att föra förteckning över gode män inom distriktet samt att, då tid, för vilken god man utsetts, går till ända eller god man eljest avgår *eller upphört att vara valbar* eller behov av ökat antal gode män yppar sig, för anordnande av val göra anmälan hos kommunalstämmans ordförande. Om utgång av val av gode män samt om hostad och postadress för var och en av dem underrätte kommunalstämmans ordförande distriktslantmätaren ävensom Konungens befallningshavande i länet, som har att ofördröjligen införa meddelande därom i länskungörelserna. Det åligger därjämte befallningshavanden att årligen i samma kungörelser låta intaga fullständig förteckning å gode män för vart lantmäteridistrikt i länet.

8 §.

Innan god man inträder i tjänstgöring, skall han inför Konungens befallningshavande eller domstol *eller inför domaren eller ägodelningsdomaren* avlägga denna ed: Jag N. N. lovar och svär vid Gud och hans heliga evangelium, att jag efter mitt bästa förstånd och samvete skall fullgöra den mig såsom god man uppdragna befattning och aldrig därvid uppsåtligen göra orätt, för vad orsak eller under vad sken det vara må; så sant mig Gud hjälpe till liv och själ.

9 §.

Mot lantmätare och god man gälle dessa jäv: om han själv är delägare, eller om han är med delägare i den skyldskap eller det svågerlag, som enligt lag utgör jäv mot domare, eller om han eller någon, som är med honom sålunda skyld eller besvägrad, eljest äger del i saken eller kan vänta synnerlig nytta eller skada av förrättningen, eller om han såsom ledamot i ägodelningsrätt deltagit i åtgärd eller beslut, som rör saken, eller om han varit fullmäktig i saken, eller om han är i någon delägares tjänst, eller om han är delägares vederdeloman eller uppenbare ovän. Söker någon, sedan förrättning begärts, sak med lantmätare eller god man eller tillfogar honom något med ord eller gärning i uppsåt att därmed göra honom jävig, det skall ej räknas för jäv.

Vad ovan stadgats äge motsvarande tillämpning beträffande av *förrättningsmännen* såsom sakkunnigt biträde anlitad person.

10 §.

Vid ägors mätning och andra göromål, som vid laga skifte verkställas ute å marken, åligger delägarna att tillhandahålla nödig hantlangning. Visas tredska därutinnan, må lantmätaren antingen för lega anskaffa arbetsbiträde eller därom anlita kronobetjäningen i orten, och svare den tredskande för alla därav föranledda kostnader. Betalning för arbetsbiträde så ock ersättning för övriga kostnader, varom nu är sagt, skall av vederbörande utmättningsman

hos den tredskande genast uttagas. För den, som allenast i egenskap av granne har del i förrättningen, skall vad nu är sagt äga giltighet endast såvitt angår fråga om gränsbestämning och ägoutbyte, varav hans fastighet beröres.

11 §.

Förrättningsmän, sakkunniga och hantlangningsmanskaper må icke hindras att övergå ägor eller anbringa märken eller signaler, i vad det finnes erforderligt för förrättningen. Därvid skall tillses, att skada å växande gröda såvitt möjligt undvikas samt att skog icke onödigt nedhugges.

Ej må i trädgård, annan därmed jämförlig plantering eller park utan ägarens medgivande träd skadas eller fällas.

3 KAP.

Om laga skiftes kungörande och fortgång.

1 §.

Innan laga skifte företages, skall lantmätaren om tid och ställe för första sammanträdet utfärda kungörelse, som skall minst fjorton dagar därförut uppläsas i kyrkan för den eller de församlingar, där skifteslaget är beläget, samt, där särskilda förhållanden *därtill* föranleda, minst fjorton dagar före sammanträdet införas i en eller flera av ortens tidningar.

Härjämte åligge lantmätaren att minst fjorton dagar före sammanträdet för befordran med posten avlämna tjänsteskrivelser med kallelse till sammanträdet till envar, som enligt senaste mantalslängd eller eljest tillgängliga uppgifter är delägare i skifteslaget, ävensom till de i ansökningsom skiftet uppgivna eller för lantmätaren eljest kända innehavare av servitut, vilkas rätt må vara beroende av förrättningen.

Är någon delägare å okänd ort eller så fjärran, att han ej kan bevaka sin rätt vid skiftet, och är icke någon förordnad eller eljest vederligen behörig att för honom tala och svara, åligge lantmätaren att för förordnande av god man för den delägare göra sådan anmälan, som avses i 11 kap. 4 § av lagen om förmynderskap.

Kungörelse och kallelse, varom nu sagts, skola innehålla anmaning att vid sammanträdet förete tillgängliga åtkomsthandlingar, handlingar rörande servitut samt kartor och lantmåterihandlingar angående jord, hörande till skifteslaget.

2 §.

Finner lantmätaren laga skifte angå fastighet, som står under allmän myndighets vård och inseende, skall han i god tid insända underrättelse om skiftet till Konungens befallningshavande i det län, där fastigheten är belägen; och åligger det befallningshavanden att förordna allmänt ombud eller, där

sådant förordnande bör meddelas av annan myndighet, ofördröjligen överlämna underrättelsen till denna myndighet.

Vederbörande myndighet meddele lantmätaren underrättelse om förordnandet, och åligge det lantmätaren att, därest underrättelsen om skiftet icke innehållit uppgift om tid och ställe för första sammanträdet, därom genom tjänsteskrivelse underrätta ombudet snarast möjligt och, där så ske kan, minst fjorton dagar före sammanträdet. Skall laga skifte äga rum inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, har lantmätaren att minst fjorton dagar förut underrätta byggnadsnämnden om tid och ställe för första sammanträdet.

3 §.

Till de gode män, som skola biträda vid förrättningen, utfärde lantmätaren kallelsebrev sist fjorton dagar före sammanträdet; och böra helst de kallas, som bo närmast förrättningsstället inom eller utom lantmäteridistriktet. Är god man hindrad genom jäv eller laga förfall, sände han ofördröjligen kallelsebrevet till närmast boende god man, och har denne att i stället infinna sig. Erinran om den god man åliggande skyldighet att i fall, varom nu är sagt, sända kallelsebrevet vidare, bör i nämnda brev intagas.

4 §.

Kommer ej lantmätaren tillstädes å den för sammanträde utsatta tid och finner han sig ej heller inom tre timmar därefter, då må de, som tillstädeskommit, åtskiljas. Får lantmätaren laga förfall, underrätte han så fort ske kan alla vederbörande därom.

Har lantmätaren ej, medan de tillstädeskomna voro samlade, låtit tillkännagiva tid för nytt sammanträde, skall han i god tid genom tjänsteskrivelser kalla samtliga delägare och innehavare av servitut till sammanträdet; och skall han tillika i god tid dels till gode män och allmänna ombud avlåta kallelse genom tjänsteskrivelser dels ock i fall, varom i 2 § andra stycket sägs, lämna underrättelse till byggnadsnämnden om tid och ställe för sammanträdet.

Utebliver god man från sammanträde eller eljest under förrättningen, låte lantmätaren i stället kalla annan god man av de närmast boende.

Utebliver sakägare från lagligen kungjord förrättning, vare det ej hinder för förrättningens företagande; dock att, om sökanden, utan att hava anmält laga förfall, utebliver från första sammanträdet och icke någon sakägare påyrkar förrättningens företagande, ansökningen om skiftet anses återkallad och ersätte sökanden alla i ärendet uppkomna kostnader.

5 §.

God man, som utan laga förfall utebliver från förrättning, ersätte *därav uppkommen skada eller olägenhet*.

6 §.

Lantmätaren skall föra protokoll över allt, som förekommer vid varje sammanträde under förrättningen. I protokollet skola noga upptagas framställda yrkanden och anförda skäl samt grunderna för förrättningsmännens beslut. Protokollet skall avfattas i sammanhängande paragrafföljd för hela förrättningen och inom åtta dagar efter sammanträdet å förut tillkännagiven tid och plats uppläsas. Protokollet skall förses med förrättningsmännens underskrift samt jämväl undertecknas av de delägare, som närvarit vid sammanträdet; dock att, där närvarande delägarna äro flera än tio eller de eljest därom besluta, protokollet skall å deras vägnar undertecknas av två personer, vilka delägarna därtill utsett. Den är utsedd, som erhållit de flesta afgivna rösterna; emellan lika röstetal skilje lotten. Vägrar delägare sin underskrift, eller förekommer anmärkning mot protokollet, skall anteckning därom ävensom om beslut, som i anledning av framställd anmärkning meddelas, i protokollet verkställas.

Träffas förening, där sådant enligt denna lag är medgivet, skall den upprättas skriftligen, undertecknas av delägarna och bestyrkas av gode männen eller, där sådana ej biträda, av lantmätaren samt i huvudskrift biläggas protokollet. Har förening biträts av boställshavare, arrendator, som i 1 kap. 17 § andra stycket avses, eller sådant ombud, som omförmäles i 2 § i detta kapitel, vare den ej gällande med mindre den godkännes av den myndighet, under vars allmänna vård och inseende den ifrågavarande fastigheten står; och överlämne lantmätaren ofördröjligen sådan förening för vederbörlig åtgärd till Konungens befallningshavande i det län, där fastigheten är belägen.

7 §.

Vid första sammanträdet under förrättningen uppläse lantmätaren sitt förordnande samt efterhöre, om de biträdande gode männen avlagt föreskriven ed och om jäv är att anföras mot någon av förrättningsmännen.

8 §.

Menar delägare, att förrättningsman eller såsom biträde tillkallad sakkunnig är jävig, anmäle jävet å första sammanträdesdag, då denne tjänstgör. Ej må fråga om jäv väckas senare, där ej delägaren varit av laga förfall hindrad att inställa sig å nämnda dag eller den omständighet, varå jävet grundas, först efteråt tillkommit eller blivit honom kunnig. I dessa fall skall jävet för att vinna beaktande framställas å den sammanträdesdag, som först inträffar efter det förfallet upphörde eller anledningen till jävet uppkom eller blev känd.

9 §.

Över framställd jävsanmärkning meddele förrättningsmännen så fort ske kan beslut.

Ogillas framställt jäv, fortfarande den, mot vilken jävet blivit gjort, med sin befattning intill dess annorlunda förordnas.

Finnes jäv mot lantmätaren lagligen grundat, skall förrättningen genast avbrytas, och tillkännagive lantmätaren ofördröjligen förhållandet hos överlantmätaren. Är god man befunnen jävig, kalle lantmätaren annan god man.

Vid beslut, varigenom jävsanmärkning gillas, skall förbli. Sådant beslut må ej verka rubbning eller upphävande av åtgärd eller beslut, som tillkommit innan invändningen gjordes.

10 §.

Sedan frågan om jäv blivit behandlad, skall, där ej enligt 9 § förrättningen genast skall avbrytas, undersökning ske, huruvida mot skiftet möter hinder av sådan beskaffenhet, varom i 1 kap. 8 § sista stycket sägs, samt huruvida den eller de, som framställt yrkande om skiftet, äga behörighet därtill. Finnes hinder mot skiftet i något av berörda avseenden föreligga, meddele förrättningsmännen beslut att förrättningen icke kan äga rum, och skall sökanden ersätta alla i ärendet uppkomna kostnader; dock att vad sålunda stadgats icke skall äga tillämpning, där hinder mot skiftet funnits möta därutinnan, att yrkandet om skifte framställt av någon, som därtill icke varit behörig, men berörda yrkande genast biträdades av någon, vilken dylik behörighet tillkommer.

Där ej, enligt vad ovan sägs, beslut meddelats, att förrättningen icke kan äga rum, har lantmätaren att med ledning av företedda handlingar, utdrag av jordregister och mantalslängd samt eljest tillgängliga upplysningar utreda och i protokollet anteckna, vilka äro delägare i det område, vars skiftande sättes i fråga, och den andel envar av dem innehar, ävensom att i protokollet anmärka envar delägaras tillgängliga åtkomsthändingar till beskaffenhet och utgivningsdag.

11 §.

Laga skifte skall anses hava blivit börjat, då första sammanträdet kommit till stånd.

Sedan laga skifte blivit börjat, skall lantmätaren, där icke laga hinder möter, utan uppskov fortsätta förrättningen och bringa den till slut. Uppskjutes påbörjat skifte i följd av sådant hinder, skall skiftet åter företagas så snart det kan ske, sedan det hinder, som vållat uppskovet, upphört. Kan ej dag för skiftets vidare handläggning tillkännagivas för delägarna innan sammanträde upplöses, och träffas ej vid sammanträdet överenskommelse beträffande tillkännagivandet av tid och ställe för skiftets fortsättande, skall vad i 4 § andra stycket sägs äga motsvarande tillämpning; dock att beträffande sammanträde, som i 7 eller 8 kap. avses, gäller vad därom i nämnda kapitel stadgas.

Har fråga underställt ägodelningsrättens prövning, eller hava förrättnings-

männen meddelat beslut i fråga, beträffande vilken särskild klagan jämlikt 21 kap. 19 § må föras, skall skiftet i de delar, som äro beroende av sådan frågas slutliga utgång, vila, såframt ej samtliga närvarande delägare påyrka skiftets fortsättande eller ägodelningsrätten jämlikt 21 kap. 33 § annorlunda förordnar.

12 §.

Twist om äganderätt eller ständig besittningsrätt till jord må ej, såvida icke tvistens avgörande är av betydelse för skiftets behöriga verkställande, föranleda uppehåll i skiftet, utan äge den, som innehar jorden, därför föra talan.

Yppas sådan twist efter skiftets början, och är dess avgörande av betydelse för skiftets behöriga verkställande, skall den underställas ägodelningsrättens prövning.

Lag samma vare, där twist yppas allenast därom, av vilken viss äga innehaves.

Där så prövas erforderligt, förordne på därom gjord anmälan rätten eller domaren i orten god man att, intill dess tvisten blivit avgjord, under skiftet föra talan för den jord, varom är fråga.

13 §.

Har under laga skiftes fortgång jord övergått till annan ägare eller innehavare, må denne ej rubba eller klandra vad förre ägaren eller innehavaren medgivit eller godkänt.

14 §.

Under laga skiftes fortgång skola upptagas följande frågor:
 bestämmande av skifteslagets omfång (4 kap.),
 tillstånd till skifte (4 kap.),
 nyttjandet under skiftet av skog, torvmosse med mera (5 kap.),
sammanläggning av två eller flera fastigheter enligt vad därom är särskilt stadgat,
 ägokartas upprättande (6 kap.),
 bestämmande av gränserna kring skifteslaget (7 kap.),
 ägoutbyte (8 kap.),
 ägornas gradering och därmed sammanhörande uppskattningsfrågor (11 kap.),
 hävdeförteckning (12 kap.),
 utbrytande av servitut (1 kap.),
 delningsgrund (9 kap.),
 undantag av mark från skifte och bildandet av servitut vid skifte (10 kap.),
bestämmande av grunderna för ersättningar mellan skiftesdelägarne (14 kap.),
 skiftesläggning och utflyttning (13 kap.),
bestämmande av ersättningsbelopp samt vidräkning mellan ägolotterna (14 kap.),
 ägolotternas tillträde (15 kap.).
 Föredragas frågorna i annan än nu angiven ordning, där sådant lagligen

kan ske, skall lantmätaren om anledningen härtill göra anteckning i protokollet.

Anmäler ägare av två eller flera fastigheter inom skifteslaget, vilka enligt lag må sammanläggas till en fastighet, sin avsikt att göra framställning om dylik sammanläggning, förelägge lantmätaren honom viss tid, inom vilken framställningen skall göras; och må med skiftets fortgång, i vad det är beroende på sammanläggningen, anstå till dess frågan om sammanläggningen slutligen avgjorts, såvida ej skiftet därav oskäligt uppehålles.

Frågor, som under skiftet skola underställas ägodelningsrättens prövning, eller beträffande vilka särskild klagan jämlikt 21 kap. 19 § må föras, böra i den mån ske kan företagas till avgörande sålunda, att de samtidigt må kunna bliva föremål för ägodelningsrättens behandling.

15 §.

Delägarna må, om flertalet å sammanträde närvarande därom enar sig, utse en eller flera sysslomän för befordrande av meddelanden mellan lantmätaren och delägarna, för anskaffande av hantlangning, för tillsyn däröver, att vad som är föreskrivet eller blivit bestämt angående nyttjandet under skiftet av jord, skog eller torvmosse noga iakttages, och för beivran av överträdelse därav samt, i den mån delägarna så besluta, för handhavande av de delägarnas angelägenheter i övrigt, som äga samband med skiftet.

Vill syssloman erhålla ersättning, framställa anspråk därpå före skiftets avslutande; och varde ersättningen, där överenskommelse därom ej kan mellan delägarna träffas, bestämd av förrättningsmännen.

4 KAP.

Om bestämmande av skifteslagets omfång samt om tillstånd till skifte.

1 §.

Skifteslagets omfång bestämmes av förrättningsmännen efter utredning i enlighet med därom meddelade närmare föreskrifter rörande äldre delningar och andra förhållanden, som jämlikt de i 1 kap. angivna grunder äro av betydelse för frågan eller eljest därmed äga samband.

2 §.

Huruvida tillstånd till det sökta skiftet må lämnas, avgöres av förrättningsmännen efter utredning angående de omständigheter, vilka enligt de i 1 kap. för varje särskilt fall meddelade bestämmelser äro av beskaffenhet att inverka på frågan.

Är skifteslaget sådant, som i 1 kap. 10 § avses, och framställs ej yrkande, att vid den tidigare delningen skall förbliva, vare utredning, varom i nästföregående stycke förmäles, erforderlig allenast i den mån föreskriften i 15 § av nämnda kapitel därtill föranleder.

3 §.

Skriftlig redogörelse skall upprättas över vad vid utredning, varom i 1 och 2 §§ sägs, förekommit. Denna redogörelse skall biläggas protokollet.

På grund av utredningen skola förrättningsmännen meddela utlåtande, innefattande yttrande om skifteslagets omfång samt besked, huruvida tillstånd till det sökta skiftet lämnas eller icke.

Har fråga uppkommit om tillämpning av 1 kap. 4 §, skall yttrandet om skifteslagets omfång innehålla särskilt yttrande av förrättningsmännen i denna del.

Varder tillstånd till det sökta skiftet lämnat, skall, där skifteslaget är sådant, varom i 1 kap. 8 § sägs, eller där sådant fall är för handen, som i 15 § av nämnda kapitel avses, utlåtandet angiva i vad mån utläggande av två eller flere delägares andelar i gemensam ägolott synes böra äga rum.

Att, där fråga kan uppkomma om att oberoende av delägares beslut avsätta skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark till gemensamhetsskog, utlåtandet bör innefatta yttrande i denna fråga, därom är i 10 kap. 5 § stadgat.

4 §.

Har genom utlåtande, som i 3 § avses, meddelats tillstånd till delning av skifteslag, varom i 1 kap. 7 eller 11 § sägs, eller innefattar utlåtandet bestämelse om avsättande av skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark till gemensamhetsskog eller om tillämpning av 1 kap. 4 §, skall utlåtandet underställas ägodelningsrättens prövning; dock att, där i sistnämnda fall allenast avses sammanförande till ett skifteslag av områden, vilka inom ursprungligt skifteslag vid en eller flera lantmåteriförrättningar undantagits för gemensamt ändamål eller eljest lämnats oskiftade, eller av samtliga ägolotter, i vilka skifteslag, varom i 1 kap. 2 § under 1 eller 2 sägs, uppdelats, eller av stamfastighet och avsöndrad lägenhet eller därmed jämförlig fastighet eller avstyckad ägovidd, underställning ej erfordras, där ej sådan åtgärd eljest skall äga rum.

Ändå att ej sådant fall är för handen, att enligt första stycket underställning av utlåtandet skall ske, varde, där någon delägare det yrkar eller förrättningsmännen på skäl, vilka i ty fall skola i protokollet särskilt angivas, finna sådant erforderligt, utlåtandet underställt ägodelningsrättens prövning.

Underställning, varom i nästföregående stycke sägs, må inskränkas att avse allenast viss fråga, ägodelningsrätten emellertid obetaget att, där den så finner lämpligt, pröva ärendet i hela dess vidd.

Ej må yrkande eller beslut, varom nu är sagt, framställas eller meddelas senare än å det sammanträde, varå utlåtandet avgives, dock att delägare, vilken på grund av laga förfall ej varit vid sammanträdet tillstådes och ej heller kunnat ombud för sig ställa, äger att inom trettio dagar från sammanträdet med anmälan om förfallet hos ägodelningsdomaren skriftligen söka, att ägodelningsrätten måtte upptaga utlåtandet till prövning. Finner ägodelningsrätten laga förfall hava förelegat, då varde med ärendet vidare förfaret på sätt i 21 kap. närmare förmäles.

5 §.

Lantmätare vare skyldig att å sammanträde meddela sakägare, huruvida ägor kunna, jämlikt 1 kap. 20 §, uteslutas från skiftet. Har, innan utlåtande, varom i 3 § i detta kapitel sägs, avgivits, delägare framställt yrkande att hans ägor icke skola ingå i skifte, och kan det yrkande omedelbart prövas, bör yttrande i frågan intagas i utlåtandet. Kan så ej ske, eller framställes eljest sådant yrkande, skall snarast möjligt prövning av yrkandet äga rum och beslut i frågan meddelas. Finnes prövning av yrkandet kunna äga rum först i sammanhang med skiftesläggningen, skola förrättningsmännen därom meddela besked.

6 §.

Bestämmes jämlikt 1 kap. 20 §, att ägor icke skola ingå i skiftet, skola likväl ägornas yttergränser upptagas å kartan samt ägorna redovisas i handlingarna med angivande av areal, ägarens namn och registerbeteckningen å den fastighet, till vilken de höra.

Då enligt 1 kap. 4 § ett skifteslag uppdelas i två eller flera skifteslag eller områden av olika skifteslag sammanföras till ett skifteslag, skall i skifteshandlingarna med angivande av ägarens namn och fastighetens registerbeteckning redovisas fastighet eller del därav, varav bildats särskilt skifteslag eller som sammanförts med annat tidigare befintligt skifteslag eller del av sådant.

7 §.

Innehåller utlåtande, att tillstånd till skifte vägras, skall utlåtandet, för den händelse två eller flera delägare finnas, innefatta yttrande, huruvida de uppkomna kostnaderna å förrättningen, i den mån de icke gäldas av allmänna medel, skola stanna å sökanden till skiftet eller i vad mån de skola fördelas även å andra delägare i skifteslaget.

8 §.

Skall utlåtande ej enligt bestämmelserna i 4 § första stycket underställas ägodelningsrättens prövning och varder det ej heller på grund av delägars yrkande eller förrättningsmännens beslut sådan prövning underställt, skall vid utlåtandet förbliva.

Vad sålunda stadgats skall dock ej utgöra hinder mot att på grund av förändrade äganderättsförhållanden eller andra särskilda omständigheter avvikelse göres från vad utlåtande innehåller om utläggande av delägars andelar i gemensam ägolott; skolande vad nu sagts äga motsvarande tillämpning beträffande av ägodelningsrätten rörande sådan fråga meddelat beslut.

Genom vad i första stycket sägs göres icke inskränkning i den prövning, som enligt denna lag åligger ägodelningsdomaren och ägodelningsrätten vid handläggning av fråga om meddelande av fastställelse å laga skifte.

5 KAP.

Om inskränkning i rätten att nyttja skifteslagets ägor under laga skifte.

1 §.

Efter verkställd gradering av de ägor, som skola skiftas, och intill dess de nya lotterna tillträtts, vare det delägare förbjudet att bortföra matjord eller genom vanhävd försämra jorden.

2 §.

Har i utlåtande, varom i 4 kap. sägs, tillstånd till skifte meddelats, skall i den ordning, varom i 18 kap. stadgas, ofördröjligen bestämmas, huru skog eller torvmosse inom skifteslaget må nyttjas under skiftet.

Skall utlåtande underställas ägodelningsrättens prövning, må, ändå att tillstånd till skiftet vägrats, frågan upptagas till behandling, där i yrkande där- om enar sig minst en fjärdedel av antalet närvarande delägare.

Varder efter underställning av utlåtande, enligt vilket tillstånd till skifte vägrats, genom domstols beslut avgjort, att skifte skall äga rum, och har ej jämlikt nästföregående stycke beslut i frågan redan kommit till stånd, skall bestämmande, varom ovan är sagt, ofördröjligen ske.

Bestämmelser, som meddelas i här avsedd fråga, må icke strida mot vad i lag eller särskild författning finnes föreskrivet angående skogens vård och må ej innefatta medgivande till nyttjande av torvmosse till avsalu annat än i den mån sådant kan ske utan någon delägars förfång. Kommer laga skifte till stånd, upphøre bestämmelserna att gälla, då de nya lotterna tillträtts, där ej vad i 7 § stadgas annat föranleder. Varder på grund av domstols beslut eller eljest avgjort, att skiftet icke skall äga rum, upphøre bestämmelserna omedelbart att gälla.

3 §.

Från det laga skifte blivit börjat och intill dess antingen utlåtande avgivits, varigenom tillstånd till skiftet vägrats, eller ock bestämmelser enligt 2 § meddelats, må avverkning av samfälld skog inom skifteslaget icke ske och må i övrigt skog och torvmosse nyttjas allenast till husbehov.

Varder utlåtande, varigenom tillstånd till skifte vägrats, av domstol upphävt, och hava ej enligt 2 § andra stycket bestämmelser angående nyttjandet av skog och torvmosse kommit till stånd, skall vad i avseende härå ovan i denna paragraf stadgas äga tillämpning från det domstolens beslut meddelades.

4 §.

Sedan vid delning av samfälld skogsmark skogen å viss vid skiftet utlagd ägolott undergått uppskattning för ifrågakommande likvid mellan delägarna,

må den ej nyttjas av annan delägare än den, för vilken ägolotten utlagts. Vid skifte av förut i laga ordning eller sämjevis delad skogsmark skall vad efter det skogsuppskattningen ägt rum av delägare avverkas å område, som tillagts annan delägare, vid likviden påföras den delägare, som nyttjat skogen; vill delägare verkställa avverkning, varom nu är sagt, skall han, innan avverkningen företages, därom underrätta den delägare, vilken området tillagts, med angivande tillika av den tid, då avverkningen är avsedd att äga rum.

Har jämlikt 14 kap. 9 § bestämts, att ersättning skall utgå i skogsförnödenheter, må den delägare, som nyttjar skogen till viss vid skiftet utlagd ägolott, ej å ägolotten verkställa avverkning i den utsträckning att möjligheten att ur den å ägolotten befintliga skogstillgång uttaga sådan ersättning äventyras.

Vad i denna paragraf stadgas i fråga om avverkning av skog skall äga motsvarande tillämpning beträffande nyttjande av torvmosse.

5 §.

Överträder delägare vad enligt detta kapitel lagligen beslutas eller eljest skall lända till efterrättelse i fråga om nyttjande av skifteslagets ägor, skall sådant anses såsom missbruk av rätt i samfälld skog och mark.

6 §.

Är all skifteslagets jord i en ägares hand, skall vad i detta kapitel stadgas icke äga tillämpning.

7 §.

Där med bestämmande av ersättning, varom i 14 kap. 6 och 8 §§ förmäles, skall anstå till dess skiftet i övrigt blivit genom laga kraft ägande beslut fastställt, skall vad i detta kapitel finnes stadgat eller enligt kapitlet lagligen beslutas rörande nyttjande av skifteslagets ägor i tillämpliga delar gälla intill dess förrättning för berörda ändamål blivit fastställd eller, där talan mot beslutet om fastställelse må föras, beslutet vunnit laga kraft eller däremot förd talan ogillats.

6 KAP.

Om upprättande av ägokarta.

1 §.

Finnes över ägor, som skola skiftas, karta i sådan skala och av sådan beskaffenhet, att det skäligen kan ifrågakomma att använda den vid skiftet, och yrkar någon delägare, att kartan skall användas, då skall den i delägar-nas närvaro jämföras med marken. Befinnes därvid kartan riktig och fullständig, eller äro befintliga fel och brister icke större än att genom deras avhjälpande kartan erhåller för skiftets verkställande erforderlig tillförlitlig-

het och fullständighet, och varder kostnaden härför samt för kopiering, där sådan tarvas, avsevärt mindre än som erfordras för ny kartas upprättande efter fullständig mätning, då skall kartan efter vidtagande av nödiga rättelser användas vid skiftet. I annan händelse, likasom då karta över ägorna icke finnes, skall fullständig mätning verkställas och ny karta upprättas.

2 §.

Fråga, huruvida fullständig mätning skall företagas och ny karta upprättas, avgöres av lantmätaren. Anser han sådan erforderlig, uppgive för delägarna skälen därtill och anteckne dem fullständigt i protokollet jämte delägarnas yttranden därom; anmärke ock, i vilken skala han finner kartan böra upprättas. Är någon delägare missnöjd med lantmätarens beslut, anmäl det genast till lantmätaren, vilken har att ofördröjligen insända protokollet och, där karta finnes, jämväl denna till lantmäteristyrelsen. Över dess beslut må klagan ej föras.

Missnöjesanmälan föranlede ej inställande av beslutad mätning, där sådan påyrkas av en eller flera delägare. Finner lantmäteristyrelsen fullständig mätning icke erforderlig, eller beslutar styrelsen annan skala, skall kostnaden för vidtagna åtgärder, i den mån de varda onyttiga, gäldas av delägare, som påyrkat mätningen.

3 §.

Om närmare föreskrifter angående ägomätning och kartläggning äge Konungen förordna.

7 KAP.

Om bestämmande av gränserna kring skifteslagets ägor.

1 §.

För bestämmande av rågångarna kring skifteslagets ägor skall sammanträde hållas med rågrannarna å ömse sidor. Angående kungörelse om sådant sammanträde samt kallelse därtill äge vad i 3 kap. 1 och 2 §§ stadgas motsvarande tillämpning. Kungörelse och kallelse, varom nu sagts, skola innehålla anmaning att vid sammanträdet förete tillgängliga kartor och handlingar, som kunna lända till upplysning i rågångsfrågan. Hava kungörelse och kallelse sålunda försiggått, skall förrättning verkställas utan hinder av sakägares utevaro.

2 §.

Är rågång i laga ordning bestämd, undersöke förrättningsmännen dess sträckning på marken under jämförelse med tillgängliga kartor och handlingar. Finnes därvid rågångens rätta sträckning på marken tydligt utmärkt, och förklaras rågången av samtliga närvarande rågrannar ostridig, eller befinnes be-

träffande rågången framställd anmärkning uppenbarligen sakna fog, varom i sådant fall besked bör av förrättningsmännen meddelas, erfordras ej vidare åtgärd i fråga om samma rågång än att lantmätaren, innan han avslutar förrättningen, behörigen iståndsätter förfallna råmärken samt utsätter nya sådana märken, där det finnes nödigt.

Angående sådan undersökning, varom nu sagts, skall lantmätaren i protokollet fullständigt anteckna vad i ärendet åtgjorts och därvid särskilt ange grunderna för att rågång ansetts i laga ordning bestämd, vilka råmärken iakttagits samt deras läge och beskaffenhet, huruvida rågrannarna godkänt de iakttagna råmärkena, samt vilka råmärken iståndsatts eller utsatts.

Finnes ej tillförlitlig karta över rågång, skall sådan upprättas.

3 §.

Finnes vid sådan undersökning, varom i 2 § sägs, att rågången på marken icke hävdas i överensstämmelse med tillgängliga kartor och handlingar, eller råder osäkerhet angående rågångens rätta sträckning, då skall lantmätaren avfatta å karta och i protokollet beskriva skiljaktighet, som förefinnes mellan rågången på marken och dess sträckning enligt tillgängliga kartor och handlingar, befintlig otydlighet i fråga om rågången samt alla godkända och stridiga råmärken och deras läge och beskaffenhet ävensom i protokollet anteckna vad angående de stridiga råmärkena blivit anført. Sedan detta skett, söke förrättningsmännen åvägbringa förening mellan närvarande rågrannar angående rågångens sträckning i överensstämmelse med någon av de sålunda upptagna och beskrivna linjerna eller med en linje med huvudsaklig sträckning mellan dessa. Innan förening undertecknas, utstake lantmätaren, där så erfordras, den antagna rågången. Kan ej förening träffas, pröve förrättningsmännen rågångens rätta sträckning och give beslut härom samt utstake i överensstämmelse därmed lantmätaren rågången, där så erfordras. Lantmätaren utmärke tillika å karta rågången sådan den genom förening eller beslut blivit bestämd.

4 §.

Finnes ej i laga ordning bestämd rågång, undersöke förrättningsmännen med ledning av märken, som av ålder ansetts utvisa gränsen, och den utredning, som i övrigt kan åvägbringas, huru rågången sträcker sig. Är rågångens sträckning mellan samtliga närvarande rågrannar ostridig, upprätte lantmätaren karta över rågången och anteckne i protokollet alla iakttagna märken samt deras läge och beskaffenhet; utstake ock lantmätaren, där så erfordras, rågången och låte därefter rågrannarna godkänna rågången genom förening. Lag samma vare, där tvist om rågångens rätta sträckning yppats, men tvisten bilagts. Har tvist, varom nu är sagt, uppkommit, och kan förening ej träffas, vare lag, som i 3 § näst sista punkten sägs, och utmärke lantmätaren å karta rågången, sådan den genom förrättningsmännens beslut bestämts.

5 §.

I fall, varom i 3 och 4 §§ sägs, åligge lantmätaren, där ej förening be-
träffande rågångens sträckning kommit till stånd, att inom femton dagar från
det sammanträde, å vilket beslut i rågångsfrågan meddelats, utgiva eller med
posten översända ett exemplar av kartan och protokollet över förrättningen
till den av rågrannarna, som av dessa eller, där de ej åsämjas, av lant-
mätaren utses att mottaga berörda handlingar.

6 §.

Sedan rågången blivit slutligen bestämd, skall lantmätaren å marken ut-
märka samma rågång på tydligt och varaktigt sätt.

Om närmare föreskrifter huru rāmärken skola vara beskaffade och rågån-
gar utmärkas äge Konungen förordna.

7 §.

Vad nu är stadgat om rågångar gälle i tillämpliga delar jämväl om grän-
ser, som tillkommit vid skifte, klyvning, ägostyckning, avsöndring och av-
styckning, ävensom om andra fastighetsgränser.

8 KAP.

Om ägoutbyte.

1 §.

Går rågång eller annan gräns kring område, som skall skiftas, i bukter
eller brytningar, och kan den genom utbyte av ägor erhålla lämpligare sträck-
ning och bekvämare ägoanordning därigenom vinnas, då skall sådant ägo-
utbyte utan hinder av att därigenom rubbning sker i lantmäteriförrättning,
som fastställts eller eljest är lagligen gällande, verkställas i så stor omfatt-
ning, som är nödigt och utan förfång för delägare å någondera sidan kan ske.

Hör till fastighet inom skifteslaget äga inom annat skifteslags rågång, eller
ligger inom skifteslaget äga hörande till fastighet inom annat skifteslag, eller
har delägare i skifteslag andel i äga inom annat skifteslag, vilken undantagits
för gemensamt behov, och kan ägoutbyte verkställas till fördel för endera
sidan och utan förfång för den andra, skall sådant utbyte ske.

Prövas ägoutbyte böra verkställas för ändamål, varom i 1 kap. 6 § tredje
stycket, 9 § andra stycket sista punkten eller 16 § förmäles, må, utan hinder
av att därigenom rubbning sker i lantmäteriförrättning, varom i första stycket
sägs, sådant ägoutbyte äga rum, därest det kan ske utan någon delägars
förfång.

Ägoutbyte må äga rum jämväl på det sätt att vederlag för äga, som läg-
ges från ett skifteslag till annat, tages från ett tredje skifteslag, samt gott-
görelse beredes detta av jord hörande till det skifteslag, till vilket först-
nämnda äga lägges.

Ägoutbyte må verkställas utan hinder därav att det innebär överflyttande av en fastighets hela ägovälde.

Fråga om ägoutbyte skall behandlas å sammanträde med delägarna å ömse sidor. Angående kungörelse om sådant sammanträde samt kallelse därtill äge vad i 3 kap. 1 och 2 §§ stadgas motsvarande tillämpning.

2 §.

De ägor, som jämlikt 1 § utbytas mot varandra, skola vara av lika uppskattningsinnehåll enligt gradering, verkställd på sätt i 11 kap. sägs.

Uppgår skillnaden i uppskattningsinnehåll emellan ägor, som finnas lämpligen böra utbytas mot varandra, till högst två procent av uppskattningsinnehållet av fastighet eller för flera ägotlotter samfällt område, varifrån ägovidd med det högre uppskattningsinnehållet är avsedd att tagas, må ägorna dock utbytas mot varandra och vederlag för vad å ena sidan brister lämnas i penningar, där det prövas kunna ske utan någon delägares förfång.

I fråga om bestämmande av penningersättning, varom nu är sagt, skall vad i 11 kap. 2 § andra stycket stadgas i tillämplig del gälla.

3 §.

Frångår jord genom ägoutbyte vissa ägotlotter i redan skiftat skifteslag, skall den jord, som lämnas i vederlag, fördelas i sammanhang med ägoutbytet. Kan vederlagsjord ej i bekväm ägoanordning tilläggas ägotlott, som frånträtt jord vid ägoutbytet, må den läggas till andra ägotlotter inom skifteslaget mot vederlag genom jämkning av ägotlotterna. Om sådan jämkning skall vad i 1 kap. 18 § andra stycket sägs om ersättning i penningar i där avsedda fall äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Kan vid laga skifte bekvämare ägoanordning vinnas genom utbyte av ägor i andra fall än de, som omförmälas i 1 §, och träffa samtliga delägare å ömse sidor därom förening, eller äro de ägor, vilkas utbytande ifrågasättes, i en ägares hand, då må sådant utbyte på sätt i nämnda paragraf sägs äga rum, där de till utbyte ifrågasatta ägorna hava väsentligen lika uppskattningsinnehåll.

Hör äga, som sådant utbyte avser, till fastighet, som på grund av inteckning eller eljest häftar för fordran eller annan rättighet, må utbytet icke ske med mindre innehavare av sådan fordran eller rättighet lämnar medgivande därtill eller det är uppenbart, att utbytet icke kan lända honom till skada.

5 §.

Vid ägoutbyte gälle i tillämpliga delar vad som stadgas i 14 och 15 kap. av denna lag.

6 §.

Område, som ingår i tomtindelning, må ej ingå i ägoutbyte enligt denna lag i vidare mån än såvitt tomtindelningens genomförande därigenom befrämjas.

7 §.

Uppstår fråga om utbyte av ägor, som höra till skilda socknar eller andra förvaltningsområden, och är någon av ägorna bebyggd, eller innebär ägoutbytet överflyttande av en fastighets hela ägovälde från ett förvaltningsområde till annat sådant område, åligger det lantmätaren att därom göra anmälan hos Konungens befallningshavande i länet, som har att underställa Konungens prövning, huruvida och under vilka villkor utbytet må äga rum; och vare frågan om ägoutbytet vilande till dess Konungen meddelat beslut i ärendet.

9 KAP.

Om delningsgrund.

1 §.

Oskiftad jord skall, i den mån ej vad nedan i denna paragraf eller 3 § stadgas annat föranleder, vid skifte fördelas efter det andelstal, som tillkommer envar delägare.

Utgöres skifteslaget av två eller flera jordeboksenheter, skall, såvitt angår förhållandet mellan dessa enheter inbördes, vad enligt särskild föreskrift för orten eller sedvänja i orten användes såsom jämförelsegrund för delaktighet i by eller, där sådan jämförelsegrund ej finnes, oförmedlade mantalet utgöra delningsgrund.

Har i fråga om område, som vid lantmåteriförrättning undantagits för delägarnas gemensamma behov eller eljest lämnats oskiftat, vid sådan förrättning viss grund blivit bestämd för delaktighet i området, lände vid skifte av området den grund till efterrättelse.

2 §.

Har jord, som skall skiftas, förut delats genom lantmåteriförrättning, som fastställts eller eljest är lagligen gällande, skall, såvitt angår förhållandet mellan de vid den föregående delningen utlagda ägolotterna, innehavet enligt samma delning utgöra delningsgrund och förty varje sådan lott tilldelas vad enligt uppskattning svarar mot de ägor, som vid den förra delningen tillagts ägolotten. Var den äldre delningen tegskifte, skall vad nu är sagt gälla allenast i den mån ej sådant stadgande om delningsgrund, som beträffande förhållandet mellan olika jordeboksenheter må vara för viss landsort meddelat, annat föranleder.

Där i skifteslag, som skall delas, viss jord av delägare innehaves på grund av dom eller avsöndring eller såsom odaläga, skall delägaren vid skiftet erhålla vad enligt uppskattning svarar mot nämnda jord.

Lag samma vare, där flera delägare innehava var sina till läge och gränser bestämda ägor inom område, för vilket viss jämförelsegrund till utmärkande av olika innehavares delaktighet däri ej är känd, så ock där ägolott vid skiftet utlägges för delägare, vars jordinnehav är grundat på handling, som med hänsyn till sin avfattning och övriga omständigheter bör så förstås, att ägor inom vissa gränser upplåtits, även om visst hemmantal eller annat skattetal tillika angivits eller åsatts.

Att utläggande av ägolott på grund av handling, varom nyss är sagt, må ske allenast under viss förutsättning, därom är i *13 kap. 11 §* sista stycket stadgat.

3 §.

Ingå i skifte ägor, vilka innehavas av delägare på grund av sämjedelning, som kommit till stånd innan denna lag trätt i kraft, då vare, där antingen enligt särskild föreskrift för orten eller sedvänja i orten innehavet utgör delningsgrund eller ock närvarande delägare träffa förening att antaga innehavet till delningsgrund, delägaren berättigad att vid skiftet erhålla vad enligt uppskattning svarar mot de ägor, han innehar, dock under förutsättning att vid tiden för sämjedelningen hinder icke enligt för orten gällande särskilda bestämmelser förelegat för ägornas avskiljande genom ägostyckning eller jordavsöndring.

4 §.

Finnes för lägenhet ej visst andelstal, och skall ej på grund av vad förut i detta kapitel stadgats innehavet utgöra delningsgrund för lägenheten, skola förrättningsmännen bestämma delningsgrund för lägenheten efter vad som prövas motsvara den rätt, lägenheten tillkommer i skifteslagets ägor.

5 §.

Vid delning av sådant skifteslag, som enligt 1 kap. 4 § bildats genom sammanförande av två eller flera skifteslag eller områden av olika skifteslag, gälle innehavet såsom delningsgrund, såvitt angår förhållandet mellan de skifteslag eller områden inbördes, varav bildats det skifteslag, som skall delas.

6 §.

Har, innan denna lag trätt i kraft, delägare av oskifto i kärr, mosse eller annan oländig mark med tillstånd av övriga delägare gjort odling, äge han, ändå att tillgång till sådan mark till fullt belopp efter delningsgrunden ej finnes för övriga delägare, behålla den sålunda uppodlade marken eller, där denna ej kan tilläggas honom utan att oreda i skiftet uppkommer, njuta fullt vederlag i annan jord.

Har någon eljest efter erhållet lov eller utan någon delägares bestridande uppodlat oskiftad mark, gånge den lika med annan oskiftad mark in i skiftet; njute dock innehavaren ersättning för odlingen på sätt i 14 kap. stadgas.

Är odlingen så gammal, att underrättelse saknas om huru den tillkommit, vare det att anse som om odlingen tillkommit med veterligt lov.

7 §.

I vederlag för sådan rättighet till skogsfång, mulbete, fiske, torv- eller grustäkt eller dylikt, som omförmåles i 1 kap. 21 §, skall av den fastighet, som besväras av dylikt servitut, utbrytas eller avsättas så stort område, som med hänsyn till omfattningen av den servitutberättigades och fastighetsägarens rätt att förfoga över den naturtillgång rättigheten avser, efter prövning i varje särskilt fall finnes svara emot den förmån rättigheten innebär.

Där för visst fall särskild grund för beräkningen är bestämd, lände den till efterrättelse.

Kan förening träffas mellan sakägarna om storleken av vederlagsjorden, lände sådan förening till efterrättelse, därest det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen.

8 §.

Avgärda by njute vid skifte av mark, däri den med bolbyn äger del, efter delningsgrunden hälften mindre än bolbyn.

10 KAP.

Om undantag av mark från skifte samt om bildande av servitut vid skifte.

1 §.

Utmål till erforderliga vägar och avloppsdiken samt, där så tarvas, tjänliga ställen till hämtning av sten, sand, lera, grus, torv och vatten ävensom för vattning av kreatur skola undantagas av oskifto, i den mån behovet ej tillgodoses på sätt i 9 § sägs.

Vägar och diken skola framdragas där markens beskaffenhet och lutningsförhållanden göra det lämpligast och om möjligt läggas i gränser mellan ägolotter.

2 §.

Om hinder för lämplig och redig skiftesläggning icke därigenom förorsakas, må ock mark för tillgodosende av annat för delägarna gemensamt behov än i 1 § sägs samt väg till denna mark undantagas av oskifto, i den

mån behovet ej tillgodoses på sätt i 9 § omförmäles. Under enahanda villkor må för vissa delägares räkning dylikt undantag göras mot avräkning å dessa delägares ägolotter.

3 §.

Finnes inom skifteslaget samfällt strömfall, skall det med nödigt utmål undantagas för gemensam räkning, där det kan ske utan någon delägares förfång. Annat vattentäckt område, som är för delägarna samfällt, må ock avsättas såsom för dem gemensamt, där sådant prövas för delägarna i allmänhet medföra nytta och kunna ske utan förfång för någon av dem.

4 §.

Innehar delägare på grund av laga delning eller enligt sämjedelning, som skett innan denna lag trätt i kraft, strömfall, fiske, torvmosse, stenbrott eller annan sådan särskild lägenhet, som icke utgör fastighet för sig, och kan ej utan olägenhet för skiftet hans ägolott så anordnas, att lägenheten faller inom ägolottens område, vare sådan delägare, där utbyte av lägenheten mot annan äga av likartat slag icke lämpligen kan ske, berättigad att behålla lägenheten ävensom att såsom särskilt undantag mot avräkning å ägolotten erhålla nödigt utmål och väg därtill. Är fråga om annan särskild lägenhet än strömfall, tillkomme dock innehavaren den rätt nu sagts allenast om åtgärd för lägenhetens tillgodogörande av honom vidtagits.

5 §.

Ingår i skifteslaget skogbärande eller till skogsbörd företrädesvis tjänlig mark, må, efter ty här nedan sägs, vid skiftet bestämmas, att nämnda mark eller viss del därav skall avsättas till gemensamhetsskog för att till delägarnas gemensamma nytta förvaltas i enlighet med vad därom är särskilt stadgat.

1. Är skogsmark samfälld, skola förrättningsmännen tillse, om och i vilken omfattning bildande av gemensamhetsskog därav bör äga rum. Sådan skog må icke bildas, där skifte av skogsmarken prövas för delägarna i allmänhet medföra övertvägande nytta samt kunna ske utan någon delägarers förfång. Ej heller må mot delägares bestridande gemensamhetsskog bildas, där skogsmarken kan så fördelas, att samtliga ägolotter, som däri äga del, erhålla formliga, välbelägna och för skötselns av skogen förmånligt anordnade skiften. I andra fall skall gemensamhetsskog bildas, dock att där så beskaffade skiften, som nyss sagts, prövas kunna anordnas för viss eller vissa ägolotter, utbrytning av de å dessa ägolotter belöpande andelar icke må vägras, så framt sådan utbrytning finnes kunna ske utan någon delägarers förfång. Vid bildande av gemensamhetsskog skall jämväl iakttagas, att anslag av husbehovsskog utlägges för ägolott, som ej därförutan äger erforderlig tillgång till dylik skog, ävensom att sådana inom skogsmarken befint-

liga områden, vilka på grund av läge, omfång och beskaffenhet lämpa sig för odling, undantagas såsom inrösningsjord enligt vad i 11 kap. 1 § stadgas.

Vad om samfälld skogsmark nu sagts skall gälla jämväl om oskiftad skogsmark, som undergått sämjedelning efter det denna lag trätt i kraft.

Det utlåtande, som förrättningsmännen jämlikt 4 kap. 3 § hava att avgiva, skall, där bildande av gemensamhetsskog oberoende av delägares beslut kan komma i fråga, innefatta yttrande därutinnan. Kan erforderlig utredning förebringas först i samband med skiftesläggningen, må dock frågan anstå och särskilt utlåtande däri meddelas. Prövas därvid dylik skog böra bildas, skall utlåtandet, så fort lämpligen ske kan, underställas ägodelningsrättens prövning; i annat fall äge vad i 4 kap. 4 § andra stycket stadgas motsvarande tillämpning.

2. Oavsett huruvida skogsmark är samfälld eller delad, vare det de delägare, vilka önska, att den å deras ägolotter belöpande skogsmarken eller viss del därav skall avsättas till gemensamhetsskog, obetaget att med laga verkan därom träffa förening; dock att, där fråga är om samfälld eller efter denna lags ikraftträdande sämjedelad skogsmark, sådan förening icke må komma till stånd innan det blivit avgjort, att den ifrågavarande skogsmarken icke skall i den ordning, varom under 1 sägs, avsättas till eller ingå gemensamhetsskog.

6 §.

I gemensamhetsskog skall envar delägare hava andel efter ty han avstått mark till gemensamhetsskogen.

Avsättes för bildande av gemensamhetsskog mark, som är föremål för servitut, skogsavverkningsrätt eller annan nyttjanderätt, och är sådan rättighet upplåten allenast från viss eller vissa av de ägolotter, från vilka mark avståtts till gemensamhetsskogen, då skall, där sådant finnes nödigt, i sammanhang med avsättandet av mark till gemensamhetsskogen bestämmas visst område av skogen, å vilket rättigheten må utövas; och lände rättigheten, så länge den består, till inskränkning i delaktigheten i gemensamhetsskogen för ägare av lott, från vilken rättigheten upplåtits. Sedan rättigheten upphört, äge delägarna verkställa den vidräkning i avseende å skogen, som av omständigheterna påkallas.

7 §.

Vid skifte av vattentäckt område må fisket, där det ej förut delats, undantagas såsom för delägarna gemensamt, där sådant prövas för delägarna i allmänhet medföra övervägande nytta och kunna ske utan någon delägares förfång.

8 §.

Äga, som på grund av beskaffenhet eller läge icke kan med erforderlig säkerhet uppskattas i jämförelse med skifteslagets övriga ägor, eller vars värde är så lågt, att kostnaderna för dess skiftande finnas icke stå i skäligt

förhållande till värdet, må uteslutas från delningen, där det prövas lända till väsentlig fördel för delägarna samt icke hindra lämpligt och redigt skifte.

9 §.

Å ägolott må till förmån för annan sådan lott läggas besvär eller last, såsom angående väg, vattenställe, vattens ledning eller uppdämning, ledning för överförande av kraft, hämtning av sten, sand eller vatten, torv-, ler-, grus- eller tångtäkt, flottning, landningsplats för båtar, utrymme för torkning av sjöfoder och fiskredskap eller dylikt, dock allenast i den mån servitutet avser ett behov, som måste tillgodoses för att skiftet skall kunna utföras utan delägars förfång och sådant tillgodoseende ej *sker* genom undantag av mark på sätt i 1 och 2 §§ sägs, samt servitutet ej heller län- der till avsevärt *men* för den fastighet, varå det lägges.

I protokollet över förrättningen samt, i den mån så lämpligen kan ske, jämväl å kartan till förrättningen skall angivas område för servituts ut- övande.

10 §.

Undantages vid laga skifte utmål för *anläggning* av nya vägar för skif- tesdelägarnas behov eller för omläggning eller förbättring av redan befin- tliga vägar, skall tid bestämmas, inom vilken vägarbetet skall vara utfört. I kostnaden för detta arbete skola samtliga skiftesdelägarna deltaga efter ty de vid skiftet ägolott njutit, där ej annorlunda bestämmes. Där delägare det äskar, åligger det förrättningsmännen att efter undersökning å marken upprätta plan och kostnadsförslag för vägbyggnaden samt mellan delägarna fördela kostnaderna för vägarnas byggande.

Ifrågasättes att andra än skiftesdelägarna skola deltaga i byggande av väg, varom här är fråga, då skall den väg icke upptagas i planen och kostnadsförslaget. I den kostnad, som vid förrättning enligt lagen om en- skilda vägar på landet kan komma att påföras delägare i skifteslaget för byggande av sådan väg, skola samtliga skiftesdelägare taga del efter ty i första stycket sägs.

Där vid skifte utmål för avloppsdike undantages, åligger det förrättnings- männen att företaga avvägning och undersökning för utrönande av lämp- ligaste sträckningen för sådant dike ävensom, där dikningsföretag ej prövas vara av sådan beskaffenhet, att annan än skiftesdelägare därav beröres, att, om delägare det äskar, upprätta plan och kostnadsförslag för diknings- arbetets utförande.

11 §.

Om undantag från skifte av mark, som upptager fornlämning, är särskilt stadgat.

11 KAP.

Om vad såsom inrösnings- och avrösningsjord räknas och om ägors gradering.

1 §.

Såsom inrösningsjord räknas duglig åker och äng ävensom därtill odlingsbar mark av beskaffenhet, läge och omfång att med hänsyn till dessa och i övrigt föreliggande förhållanden dess odlande anses kunna ske med fördel; all annan mark räknas såsom avrösningsjord.

2 §.

Innan lotternas läge bestämmes, skall verkställas gradering av skifteslagets ägor.

Härvid skola förrättningsmännen besiktiga och undersöka marken samt åsätta varje ägostycke visst gradtal, allt efter de särskilda ägostyckenas olika godhet. Gradtalen skola så bestämmas, att genom deras åsättande en bestämd och tillförlitlig grund vinnes, enligt vilken till godheten olika ägor kunna med varandra jämföras och genom en därefter lämpad tillökning i areal för sämre jord gå i utbyte. Vid gradtals åsättande må hänsyn icke tagas till tillfälliga omständigheter utan allenast till ägornas förhandenvarande naturliga beskaffenhet ur jordbrukssynpunkt och den behållna avkastning, som på grund härav med ändamålsenlig skötsel och, vad odlingsmarken angår, efter dess uppodling under vanliga förhållanden kan påräknas. Graderingen skall verkställas för alla ägor i ett sammanhang eller särskilt för inrösnings- och särskilt för avrösningsjorden, allt efter som i varje fall befinnes lämpligast. Där graderingen verkställs särskilt för inrösnings- och särskilt för avrösningsjorden, bör, där så prövas erforderligt, bestämmas ett jämförelsetal, angivande inbördes förhållandet emellan uppskattad enhet av inrösnings- och avrösningsjorden. Tillika bör uppskattad enhet av jorden eller, där inrösnings- och avrösningsjorden graderats var för sig, sådan enhet av såväl inrösnings- som avrösningsjorden åsättas värde i penningar, beräknat enligt den vid gradtalets bestämmande tillämpade grund.

Hava skifteslagets samtliga ägor högre värde i något av de avseenden, varom i 3 § förmåles, än ur jordbrukssynpunkt, skall graderingen ske med hänsyn till sådant värde, och skall, där så skett, i protokollet meddelas upplysning härom.

Vattentäckt område skall graderas efter den nytta, som kan dragas av grunden och vattnet.

Med avseende å mark, som uteslutits från delningen eller förklarats ej skola ingå i skiftet eller undantagits för gemensamt ändamål, vare gradering ej erforderlig i vidare mån än som kräves för skiftets riktiga verkställande.

3 §.

Lämpar sig äga till byggnads- eller upplagsplats; eller kan den nyttjas till torvtäkt, sten- eller *mineralbrott*, som icke är föremål för *inmutning*, grus- eller lertäkt eller annat, som icke har samband med ägans tjänlighet för jordbruk, och är det värde, ägan i sådant avseende har, högre än ägans värde ur den synpunkt, som varit bestämmande vid graderingen, skall, *där ej överenskommelse kan träffas*, det överskjutande värdet särskilt uppskattas i penningar för ändamål, varom i 14 kap. 11 § sägs.

4 §.

Det åligger lantmätaren att under fortgången av de åtgärder, som omförmälas i 1—3 §§, underrätta delägarna om innebörden av de vidtagna åtgärderna.

5 §.

Äro ägor, som skola skiftas, graderade vid förut verkställd lantmåteriförrättning, och yrkar någon delägare, att den gradering skall följas vid skiftet, pröve förrättningsmännen, om samma gradering är av den beskaffenhet att den kan oförändrad eller efter vissa rättelser användas vid förrättningen.

6 §.

Sedan gradering av ägorna blivit verkställd, upprätte lantmätaren ägobeskrivning, omfattande alla å kartan upptagna ägofigurer.

7 §.

Sedan ägobeskrivning upprättats i de delar, som icke bero på arealuträkning, skall lantmätaren å sammanträde med delägarna anmäla beskrivningen och hålla den för dem tillgänglig ävensom rörande innehållet i beskrivningen lämna de upplysningar, som av delägare påkallas.

8 §.

Närmare föreskrifter om vad såsom inrösnings- och avrösningsjord bör räknas, om ägors gradering och uppskattning samt om ägobeskrivning meddelas av *Konungen*.

12 KAP.

Om hävdeförteckning.

1 §.

Hävda delägare vissa ägor, skall lantmätaren upprätta hävdeförteckning, i vilken upptagas dels för varje delägare och för var ägolott denne innehar de därunder hävdade ägofigurer dels ock särskilt de ägofigurer, som hävdas av två eller flera delägare gemensamt eller av skifteslaget samfällt.

Kan ej utredas, vilken delägare hävdar viss äga, förfares efter ty i 3 kap. 12 § är stadgat.

I hävdeförteckningen skola angivas jämväl servitut, varom upplysning vunnits, ävensom inom skifteslaget förefintliga, för viss tid eller för livstid avsöndrade lägenheter.

Delägarna skola tillhandahålla lantmätaren tillgängliga handlingar och övriga uppgifter, som erfordras för hävdeförteckningens upprättande.

Lantmätaren skall å sammanträde föredraga hävdeförteckningen för delägarna och föra till protokollet de anmärkningar, som framställas mot förteckningen.

Förteckningen hör av delägarna underskrivas. Vägrar delägare sin underskrift, skall sådant ävensom skälet till vägran, där det uppgivits eller eljest kunnat utrönas, i protokollet anmärkas.

Närmare föreskrifter angående hävdeförteckning meddelas av *Konungen*.

13 KAP.

Om skiftesläggning och utflyttning.

1 §.

Till efterrättelse vid skiftesläggningen skall lantmätaren i överensstämmelse med av lantmäteristyrelsen meddelade närmare föreskrifter upprätta en tilldelningslängd, däri upptagas utom de uppgifter, som för särskilda fall erfordras,

uppskattningsinnehållet av skifteslagets samtliga ägor, vilka undergått gradering,

i den mån gradering ägt rum av ägor, som skola undantagas för gemensamt eller enskilt behov, uppskattningsinnehållet av nämnda ägor ävensom sättet för deras avräknande,

den eller de delningsgrunder, som skola tillämpas vid skiftet, och, där olika delningsgrunder skola följas, uppgift å det ägobelopp, som skall fördelas efter envar av dem, samt

för varje ägolott uppgift å det ägobelopp, som efter delningsgrund tillkommer ägolotten.

2 §.

Till varje ägolott skall genom skiftet läggas det ägobelopp, som tillkommer samma ägolott.

Finnes det för lämplig skiftesläggning av synnerlig vikt att till ägolott lägges visst av fastighets- eller andra ägo gränser, vägar, större diken eller varaktiga naturliga skillnader begränsat område, må dock, utan hinder därav att detta område ensamt eller tillsammans med andra till ifrågavarande ägolott vid skiftet lagda ägor icke jämnt svarar mot vad den enligt delningsgrund

har att bekomma, området tilldelas ägolotten, därest avvikelse från det envar ägolott tillkommande ägobelopp, som därigenom uppkommer, icke överstiger två procent av samma belopp och sådan avvikelse icke länder till någon delägares förfång. Där fråga är om delning av område, som vid lantmåteriförrättning undantagits för gemensamt ändamål eller eljest lämnats oskiftat, må för fastighet, som vid skiftet i området erhåller del, avvikelserna utgöra högst två procent av det ägobelopp, som motsvaras av uppskattningsinnehållet av fastighetens andel efter delningsgrund i det skiftade området sammanlagt med det fastigheten vid tidigare laga delning tillagda uppskattade ägobelopp.

Gottgörelse för den minskning i ägovälde, delägare efter vad ovan sägs kan få vidkännas, skall utgå i penningar och beräknas med ledning av värdering, varom i 11 kap. 2 § andra stycket förmäles.

3 §.

Till varje ägolott skall läggas behörig andel enligt delningsgrund av olika ägoslag, så i inrösnings- som avrösningsjorden, med i möjligaste mån jämn fördelning mellan de olika ägolotterna av bättre och sämre mark, förrättningsmännen emellertid obetaget att, där sådant med hänsyn till särskilda förhållanden prövas lämpligt, härutinnan vidtagna skäliga jämkning i den mån det kan ske utan någon delägares förfång. Särskilt skall, såvitt det med hänsyn till vid skiftet tillämplig delningsgrund låter sig göra, vid ägotilldelningen iakttagas, att icke någon ägolott, för vilken ägor tidigare utlagts vid laga delning eller sämjevis, vid skiftet erhåller sådan sammansättning, att den mindre än före skiftet ägnar sig för den art av hushållning, vartill ägolotten användes.

4 §.

Skiftesläggningen skall verkställas så, att varje ägolott erhåller en för ägornas ändamålsenliga brukande lämplig ägoanordning.

5 §.

Skiftena böra göras formliga samt i övrigt bekväma att bruka och hägna. De böra så anordnas, att gränserna så långt möjligt är utgöras av vägar, större diken och varaktiga naturliga skillnader. I den mån detta ej kan ske, böra gränserna göras i möjligaste mån räta.

Särskilt skall vid delning av skogsmark tillses, att skifte ej utläggas, som genom belägenhet eller form varder olämpligt att skötas för sig.

6 §.

Skiftas vattentäckt område, och är stranden förut skiftad, skall till envar delägare läggas det område, som är beläget vid hans strand, såvitt det kan ske utan någon delägares förfång.

7 §.

Ägolott skall utläggas i allenast ett skifte, om skifteslagets ägor äro så belägna och av det jämförliga förhållande till varandra, att det kan ske med iakttagande av alla delägares rätt och utan avsevärd olägenhet för någon. I annat fall vare två skiften tillåtna.

Skulle i något fall oundgängligen fordras undantag från vad sålunda stadgats, då må till ägolott läggas tre eller flera skiften, efter vad med hänsyn till ägornas beskaffenhet och belägenhet fordras.

8 §.

Vid skiftesläggningen skall tillses, att varje ägolott kommer att äga rätt till nödiga vägar.

9 §.

Är skifteslag eller del därav föremål för sådant servitut, varom i 1 kap. 21 § sägs, och varder ej servitutet utbrutet, då böra, i den mån så lämpligen kan ske, föreskrifter meddelas om servitutets utövande på sådant sätt, att däri-genom ej föränledes större intrång än av servitutets art och omfattning be-tingas. Jämväl må för vinnande av lämpligt skifte servitut, som vilar å visst område, förflyttas till annat område, som är jämgott för ändamålet och icke avsevärt svårare att begagna.

10 §.

Är område för viss tid eller för livstid avsöndrat från fastighet, som ingår i laga skifte, och kan lämpligt skifte ej vinnas utan att området frångår innehavaren, då skall till denne utläggas annat jämgott område av de ägor, som vid skiftet läggas till stamfastigheten.

Är sådan lägenhet avsöndrad från skifteslaget i dess helhet eller från två eller flera ägolotter, och kan den ej utan men för innehavaren utläggas med viss del å varje ägolott efter dess delaktighet i lägenheten, då skall jämgott område utläggas å en eller flera av ägolotterna med rätt för delägare, som tillsläpper mera mark än på honom belöper, att av övriga delägare antingen genom jämkning i skifte, gällande för samma tid som avsöndringen, åtnjuta vederlag i jord eller, där så icke lämpligen kan ske, bekomma ersättning i penningar. Om beloppet av i penningar utgående ersättning äga vederbörande delägare att träffa förening.

11 §.

För varje särskilt jordregisternummer utlägges en ägolott, i den mån ej nedan annorlunda stadgas.

Innehar delägare på grund av olika fång särskilda i jordregistret icke redovisade andelar av en under visst jordregisternummer upptagen fastighet, utläggas dessa andelar i en ägolott.

Finnas två eller flera delägare i en under ett och samma jordregisternummer upptagen fastighet, utlägges för varje delägars andel en ägolott, utan så är att jämlikt föreskrift eller medgivande, som enligt denna lag lämnats, å vissa delägare belöpande andelar skola utläggas i gemensam ägolott.

Åberopar delägare åtkomsthandling, som, vare sig hemmantal eller annat skattetal däri angivits eller icke, finnes böra så förstås, att genom åtkomsthandlingen upplåtits visst till gränserna bestämt område inom skifteslaget, och begär han att på grund av samma handling erhålla ägolott åt sig utlagd, må det ske, dock allenast under förutsättning att mot områdets avskiljande hinder icke finnes möta i vad i denna lag stadgas angående avstyckning.

12 §.

Skiftas ägor, vilka utgöra samfällighet för vid en och samma laga delningsförrättning utbrutna ägolotter, skall skiftet ske i anslutning till den vid berörda förrättning tillkomna indelning.

Har någon av ägolotterna själv undergått laga delning, skall vad av ägorna belöper å denna ägolott utskiftas mellan de lotter, i vilka ägolotten vid nämnda förrättning uppdelats, där ej antingen delägarna enas om att lämna andelen oskiftad och det prövas kunna ske utan någons förfång, eller ock förrättningsmännen på grund av stadgande i 1 kap. finna hinder möta mot delningen.

Vad sålunda i nästföregående stycke stadgats skall äga motsvarande tillämpning jämväl i övriga fall, där samfällda ägor skiftas mellan skifteslag, av vilka något undergått laga delning.

13 §.

Begära delägare i en under ett och samma jordregisternummer upptagen fastighet att erhålla sina ägor i gemensam ägolott, skall det ske.

Är fråga om skifteslag, varom i 1 kap. 2 § under 3 sägs, må jämväl å flera jordregisternummer belöpande andelar på vederbörande delägars begäran utläggas i gemensam ägolott, såvitt lämpligt skifte för övriga delägare därav ej hindras.

14 §.

Innehar delägare i skifteslaget ägor under flera jordregisternummer, vare han berättigad att få de särskilda ägolotterna lagda intill varandra, om lämpligt skifte för övriga delägare därav ej hindras. Är fråga om skifteslag, varom i 1 kap. 2 § under 3 sägs, skall tillika vad i 13 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

15 §.

Fordras för begränsning av antalet skiften eller för åstadkommande av förmånlig ägoanordning i övrigt att en eller flera delägare utflytta, och prövas

de fördelar, som av utflyttningen vinnas, med hänsyn till bruksförhållandena inom skifteslaget vara av större betydelse än de med nämnda åtgärd förenade kostnader och olägenheter, då skall utflyttning ske i den utsträckning sådan prövas nödig.

16 §.

Vid avgörande av frågan vilka delägare skola utflytta skall tillses å ena sidan att lämpligt skifte så långt sig göra låter befordras och å andra sidan att utflyttningskostnaden icke uppgår till oskäligt belopp.

Prövas med hänsyn till vad sålunda stadgats förhållandena ställa sig lika för flera delägare, och träffa de ej överenskommelse vilken eller vilka av dem skola utflytta, skall frågan härom avgöras genom lottning.

Ej må delägare förpliktas utflytta, där utflyttningen prövas för honom medföra hinder i hans näring eller eljest lända honom till förfång.

17 §.

Utflyttande delägars ägolott skall utläggas så, att därå finnas lämplig byggnadsplats och tillgång till gott vatten.

18 §.

Vad om utflyttning nu är sagt gälle såväl flyttning av alla byggnader och andra nyttiga anläggningar å en ägolott som ock i tillämpliga delar flyttning av vissa byggnader och anläggningar eller delar av dem.

19 §.

Med iakttagande av de för skiftesläggningen stadgade grunder hava förrättningsmännen att efter överläggning med delägarna upprätta provisionell plan till skiftet och att utvisa denna såväl å kartan som ock, där det begäres eller eljest anses erforderligt, å marken.

I anledning av de anmärkningar, som därvid må förekomma, eller om skäl eljest föreligger, må skiftesplanen jämkas i de delar, där det erfordras för beredande av rättvist och lämpligt skifte.

I protokollet skall redogörelse lämnas för de förhållanden, som utövat huvudsakligt inflytande vid skiftesplanens utarbetande.

20 §.

Kan en enligt skiftesplanen utlagd ägolott med lika bekvämlighet och till lika fördel för lämplig skiftesplanläggning läggas till flera delägare, och kunna de ej enas om vem lotten skall tilläggas, skall frågan avgöras genom lottning.

21 §.

Sedan grunderna för skiftets verkställande blivit bestämda, skall lantmätaren uträkna och å kartan utmärka ägolotterna samt upprätta noggrann och

fullständig delningsbeskrivning, däri redigt angives, vilka ägor undantagits för gemensamt eller enskilt behov, vilka servitut vila å skifteslaget i dess helhet, vilka ägor tilldelats varje ägolott, i vilka skiften fördelningen skett, i vad mån med ägolott följer delaktighet i mark, som avsatts till gemensamhets-skog eller eljest undantagits från skiftet, samt vilka ägolotten särskilt rörande servitut vid skiftet bestämts eller eljest efter skiftet äro gällande. Har jämlikt bestämmelse i denna lag till ägolott i stället för jord utgått ersättning i penningar, varde det ock i delningsbeskrivningen anmärkt.

Närmare föreskrifter angående delningsbeskrivning meddelas av *Konungen*.

22 §.

När skiftesläggningen fullständigt utförts, skall lantmätaren å sammanträde med delägarna å kartan utvisa deras ägolotter och därefter å tid, som tillkännagivits för delägarna, i noggrann överensstämmelse med kartan å marken utmärka gränserna mellan lotterna på sätt särskilt är stadgat.

23 §.

Ingå i skifte ägor, hörande till skilda socknar eller andra förvaltningsområden, och innebär planen för skiftesläggningen överflyttande av äga från ett förvaltningsområde till annat sådant område, skall vad i 8 kap. 7 § är stadgat angående ägoutbyte äga motsvarande tillämpning.

14 KAP.

Om ersättningar mellan skiftesdelägare.

1 §.

Kostnaderna för utflyttning i följd av laga skifte skola utgöras av samtliga skiftesdelägare i förhållande till den nytta, varje delägare vinner av utflyttningen. Där ej särskilda förhållanden annat föranleda, skall nyttan beräknas svara emot det uppskattade ägobelopp, envar vid skiftet bekommit.

2 §.

Till utflyttningskostnad hänföres kostnad för flyttning av byggnader, planteringar och andra nyttiga anläggningar samt för anordnande av brunnar och vattenledningar, där sådana erfordras, ävensom för iordningställande av såväl de gamla som de nya byggnadsplatserna.

3 §.

Förrättningsmännen hava att värdera kostnaden för verkställande av föreskriven utflyttning till belopp, vartill utgifterna för utflyttningen prövas uppgå. Föreligger vederhäftigt anbud att inlösa byggnad till visst pris, och prövas

byggnadens avyttrande till sådant pris och uppförande i dess ställe av ny jämgod byggnad medföra mindre kostnad för skifteslaget än byggnadens flyttning, beräknas ersättningen efter kostnaden för uppförande av ny byggnad med avdrag av det bjudna priset. Är byggnad så gammal eller eljest bristfällig, att ombyggnad eller bättrande av brister ändå varit av nöden, varde den beräknade utflyttningskostnaden därefter jämkad.

4 §.

Tillhöra byggnader eller anläggningar gemensamt flera delägare, åt vilka utläggas särskilda ägolotter, och kunna de med eller utan mellangift i penningar lämpligen fördelas mellan dessa delägare, eller finnes, där byggnadsplatsen tilldelats någon av dem, lämpligt, att övriga delägares andelar helt eller delvis inlösas av honom, söke förrättningsmännen åvägabringa överenskommelse mellan delägarna om fördelning eller inlösen av byggnaderna eller anläggningarna. Kunna ej delägarna enas härom, skola förrättningsmännen bestämma i frågan, dock att delägare icke må mot sitt bestridande åläggas lösa flera eller större byggnader eller anläggningar än för bruket av hans ägolott tarvas.

Äro förhållandena sådana att gemensamma byggnader eller anläggningar ej lämpa sig för fördelning eller inlösen, efter vad nu sagts, hänvise förrättningsmännen delägarna att enligt föreskrifterna i lagen om samäganderätt hos domstol begära förordnande, som där avses, i fråga om den gemensamma egendomen.

5 §.

Vid skiftet skall bestämmas, inom vilken tid beslutad utflyttning skall vara slutförd.

Har delägare förpliktats att flytta byggnad, plantering eller annan anläggning, som ej lämpligen kan flyttas inom sådan tid, att flyttningen är fullgjord, då de nya lotterna tillträdas, må han i vissa år bibehållas vid samma byggnad, plantering eller anläggning mot skälig ersättning till den, vars ägolott därav besväras.

Angående beloppet av ersättningen bestämme förrättningsmännen, där delägarna ej enas därom.

6 §.

Har delägare vid laga skifte i inrösningsjorden tilldelats äga, som i fråga om odling och hävd icke befinner sig i det skick, att den omedelbart kan giva en mot dess gradvärde svarande behållen avkastning, vare han berättigad till ersättning för de kostnader, som måste nedläggas för ägans försättande i skick, som svarar mot dess gradvärde. Envar delägare skall härvid påföras kostnaden för iståndsättande av ägor till den omfattning, att dessa ägor tillika med hans förutvarande innehav i fullständigt odlad jord fri från vanhävd motsvara hans andel enligt delningsgrunden i inrösningsjorden.

Frågar delägare äga i odlad jord, som han innehaft utöver vad enligt delningsgrunden i inrösningsjorden tillkommer honom, vare han berättigad till ersättning för ägans odlingsvärde, och skall envar delägare bidra till denna ersättning efter ty i första stycket sägs om ersättning för odling.

Har delägare vid laga skifte tilldelats äga, vari finnes tillfälligt hävdvärde, till vilket jämlikt bestämmelserna i 11 kap. 2 § hänsyn icke tagits vid graderingen, vare tillträdaren skyldig att härför lämna avträdaren ersättning.

I fall, som i första stycket avses, skall ersättning utgå jämväl för minskad avkastning under den tid, som åtgår, till dess jorden försatts i skick, som svarar mot dess gradvärde, och skall sådan ersättning gäldas efter samma grund, som där sägs. Enahanda ersättning må kunna utgå även i det fall, att ägovälde blir sammansatt av ägor, som med hänsyn till föregående användning ej kunna omedelbart läggas i sedvanligt bruk. Dylig ersättning skall, där ej omständigheterna annat föranleda, påföras delägarna efter delningsgrunden i inrösningsjorden.

Innehavare av äga i inrösningsjorden, varå verkstälts odling, grundförbättring eller dyligt, som genom skiftet kommer annan till godo, vare berättigad till ersättning därför, i den mån han ej erhåller sådan till följd av ovan i denna paragraf meddelade bestämmelser. Ersättning, som här avses, skall, då fråga är om grundförbättring, påföras delägarna efter delningsgrunden i inrösningsjorden, men eljest gäldas på sätt om odlingsersättning i första stycket sägs.

Finna närvarande delägare, att i denna paragraf meddelade bestämmelser för beräkning av här omförmälda ersättningar med hänsyn till förhållandena inom skifteslaget helt eller delvis icke böra vinna tillämpning, äga de sluta förening om andra grunder för ersättningarnas bestämmande, och lände sådan förening till efterrättelse, därest det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen.

Närmare föreskrifter angående beräkning av ersättningar, som i denna paragraf avses, meddelas av *Konungen*.

7 §.

De ersättningar, som skola utgå enligt 1—6 §§, skola bestämmas i penningar.

8 §.

Mister delägare vid laga skifte ståndskog, växtlig ungskog eller plantering eller mark, varå företagits skogskulturåtgärder, eller erhåller delägare vid delning av samfälld mark mindre av växande skog eller av mark, varå gemensamt utförts skogskulturåtgärder, än på hans lott belöper, skall ersättning därför tilläggas honom.

Lag samma vare, där delägare före skiftet hävdat vissa ägor i skogsmark, som avsättes till gemensamhetsskog, och ej varje delägare avträder mark, varå befintlig skog i förhållande till skogsbeståndet i dess helhet i värde motsvarar den andel i gemensamhetsskogen, som jämlikt 10 kap. 6 § första stycket tillkommer honom, eller ock den av olika delägare avträdde mark icke befinner sig i samma kulturtillstånd.

Vad nu sagts gälle i tillämpliga delar även om torvmosse.

9 §.

Ersättning, varom i 8 § sägs, hör efter av förrättningsmännen företagen besiktning och uppskattning bestämmas att utgå i penningar att betalas antingen på en gång eller genom avbetalningar under viss tid, högst tio år, efter vad beslutas därom vid bestämmande av grunderna för ersättningen.

Anses för visst fall ersättningens *utgörande i naturaförmåner medföra avsevärd fördel*, må dock ersättningen bestämmas att delvis eller i sin helhet utgå i skogsförnödenheter eller, där fråga är om torvmosse, i förnödenheter, som från sådan kunna erhållas, att uttagas inom viss tid, högst fem år, vad skogsförnödenheter angår på det sätt och i den mån avverkningen jämlikt för orten gällande föreskrifter angående skogens vård må äga rum; och skall ersättningen ändå av förrättningsmännen uppskattas i penningar. Kan ersättning, som bestämts att utgå i skogsförnödenheter, enligt gällande föreskrifter icke i sin helhet uttagas inom den bestämda tiden, skall vid denna tids utgång återstoden utgöras i penningar enligt den verkställda uppskattningen.

10 §.

Med bestämmande av ersättningar, om vilka här ovan i 6 och 8 §§ förmäles, må anstå till dess skiftet i övrigt blivit genom laga kraft ägande beslut fastställt. Om sådant anstånd beslutas, har lantmätaren att, så snart det efter skiftets fastställande kan ske, företaga för ändamålet erforderlig förrättning och till denna utfärda kungörelse och kallelser på sätt i 3 kap. 1 och 2 §§ sägs.

11 §.

Mister delägare äga, som han innehaft enligt laga delning och som undergått särskild uppskattning enligt 11 kap. 3 §, njute han ersättning i penningar enligt nämnda uppskattning.

Lag samma vare, där han innehaft ägan på grund av sämjedelning samt innehavet enligt sämjedelningen skall såvitt honom angår utgöra delningsgrund vid skiftet.

Skall innehavet enligt sämjedelningen icke utgöra delningsgrund, men får delägaren på grund av stadgandet i 10 kap. 4 § eller eljest behålla ägan, är han pliktig att för vad av ägan överstiger den på hans ägolott belöpande andelen gälda ersättning till övriga delägare enligt uppskattning, varom i första stycket sägs.

Vad i första stycket stadgats skall äga motsvarande tillämpning, där delägare av samfälld äga av nu ifrågavarande beskaftenhet bekommer mindre än på hans ägolott belöper.

12 §.

Har ersättning jämlikt detta kapitel bestämts att utgå för äga hörande till lägenhet, som avsöndrats för viss tid eller livstid, skall särskilt bestämmas i vad mån sådan ersättning skall fördelas mellan lägenhetsinnehavaren och stamfastighetens ägare.

13 §.

Träffa delägare för beräkning av ersättningsbelopp förening därom att vissa tjänstbarheter eller materialier eller dylikt skola värderas till visst pris, eller sluta de förening om att viss ersättning skall utgå med överenskommet belopp i penningar eller om kvittande av ersättningar, lände sådan förening till efter rättelse, därest det finnes uppenbart, att rätt, som tillkommer innehavare av fordran, varför säkerhet åtnjutes på grund av in-teckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken, icke äventyras genom föreningen.

14 §.

Sedan vid skiftet mellan delägarna förekommande utflyttnings-, odlings- och hävdeersättningar, ersättningar för minskad avkastning samt ersättningar enligt 1 kap. 18 § andra stycket, 8 kap. 2 och 3 §§, 13 kap. 2 och 10 §§, 14 kap. 11 § och 16 kap. 6 § blivit bestämda, skall lantmätaren upprätta vidräkning mellan samtliga ägolotter, utvisande vad ägaren av envar av dem har att emottaga och utgiva samt vad, efter verkställd avräkning av det ena mot det andra, för varje ägolott återstår att uppbära eller erlägga.

För vad enligt denna avräkning skall gäldas skall utsättas viss förfallodag eller, om det anses nödigt att betalningsskyldigheten fördelas på längre tid, härefter lämpade förfallodagar.

15 §.

Om beräkning och fördelning av den ersättning, boställshavare i anledning av förrättat skifte kan erhålla eller få vidkännas, är särskilt stadgat.

15 KAP.

Om tillträde av ägolotterna.

1 §.

Delägarna äga i den ordning, varom i 18 kap. stadgats, överenskommat angående tiden för tillträdet av de nya ägolotterna, dock att med

icke må anstå längre än ett år från det skiftet blivit genom laga kraft ägande beslut fastställt.

Träffas ej sådan överenskommelse, skall, där klander mot skiftet ej anföres, tillträdet ske, så snart skiftet blivit fastställt. Har klander anförts, bestämme ägodelningsrätten tiden för tillträdet.

2 §.

Finnes å ägolott, då tillträde sker, på åkern växande gröda, äge avträdaren avbärga den, om ej annorlunda åsämjes.

3 §.

Finnes å ägolott annan än tillträdaren tillhörigt upplag av gödsel, virke ved eller dylikt, som icke ingått i likvid mellan delägarna, vare avträdaren skyldig att bortflytta upplaget inom ett år från det ägolotten tillträtts.

4 §.

Vägras någon delägare att tillträda sin ägolott å föreskriven tid, äge han av utmätningsmannen i orten erhålla nödig handräckning till att komma i besittning av ägolotten.

16 KAP.

Om skiftes avslutande samt om utförande av föreskriven ändring i verkställt skifte.

1 §.

Sedan gränserna mellan ägolotterna blivit på sätt särskilt är föreskrivet utmärkta samt alla till skiftet hörande frågor blivit avgjorda med undantag av sådan ersättningsfråga, som jämlikt 14 kap. 10 § må hava uppskjutits, skall lantmätaren å sammanträde med delägarna för dem tillkännagiva, att förrättningen är slutad, samt meddela underrättelse om vad som skall iakttagas för fullföljd av talan emot skiftet i de delar, i vilka icke underställning skolat äga rum eller särskild talan enligt 21 kap. 18 och 19 §§ skolat föras.

2 §.

Vid avslutningssammanträdet eller inom femton dagar därefter skall ett exemplar av alla skifteshandlingarna mot bevis, som bifogas konceptakten, överlämnas till den skiftesdelägare, som närvarande delägare därtill utse eller, där dessa ej kunna om valet enas, lantmätaren vid skiftets avslutande bestämmer. Hos den utsedde äge envar skiftesdelägare rätt att granska handlingarna och taga avskrift av dem.

Då skifteshandlingarna utgivas efter avslutningssammanträdet, må de med posten eller genom utmätningsmannen i orten tillställas den delägare, som utsetts att förvara dem.

Yppas eljest behov av vårdare av skifteshandlingarna, och kunna delägarna ej enas, ankomme på ägodelningsdomaren att på anmälan av delägare utse sådan vårdare.

3 §.

Vad i 1 och 2 §§ är sagt om skifte skall äga motsvarande tillämpning i avseende å ägoutbyte ävensom å förrättning, som för det i 14 kap. 10 § omförmälda ändamål hålles efter det skifte fastställt.

4 §.

Skifteskartan skall av lantmätaren medföras å slutsammanträdet och därvid hållas för delägarna tillgänglig. Äro delägarna flera än tre, och har lantmätaren icke till dem utlämnat karta, vare han, där delägare senast å det i 13 kap. 22 § omförmälda sammanträde begärt, att skifteskartan ytterligare viss tid, räknat från skiftets avslutande, måtte hållas tillgänglig, skyldig att å förrättningsstället tillhandahålla delägarna kartan ävensom skifteshandlingarna, då dessa ej utlämnas å slutsammanträdet, under den angivna tiden, dock högst två eller, där delägarna äro flera än tio, högst fem dagar.

Vad i första stycket andra punkten sägs äge ej tillämpning, där skifte avslutas å det sammanträde, då den slutliga skiftesläggningen utvisats.

5 §.

Har laga skifte, som blivit genom laga kraft ägande utslag helt eller delvis upphävt, i sammanhang därmed återförvisats till lantmätaren, skall denne skyndsamt utsätta ny förrättningsdag på sätt i 3 kap. 1 och 2 §§ sägs samt ändra och rätta skiftet med ledning av utslagets innehåll. Därefter skall förrättningen ånyo avslutas på sätt i 1 och 2 §§ föreskrives.

Där utan återförvisning rättelse i skifte beslutats, åligge lantmätaren, efter i samband med beslutet meddelad föreskrift, att, sedan beslutet vunnit laga kraft eller däremot förd talan ogillats, i skifteshandlingarna införa de tillägg och ändringar, som av rättelsen föranledas.

6 §.

Har vid prövning av laga skifte befunnits, att delägare obehörigen fått mindre ägobelopp än honom tillkommit, och understiger det honom tillagda belopp ej med mera än två procent vad enligt delningsgrund bort läggas till hans lott, må, där jämkning i skiftet skulle medföra avsevärd kostnad utan motsvarande fördel, rättelse verkställas på det sätt, att ersättning för vad som brister tillerkännes delägaren i penningar enligt den uppskattning, varom i 11 kap. 2 § andra stycket sista punkten sägs, att gäldas av den eller de delägare, som erhållit större ägobelopp än dem tillkommit.

7 §.

Lantmätaren vare skyldig att emot stadgad lösen till delägarna utlämna ett exemplar av skifteskartan inom ett år eller, där skifte avser skifteslag,

varom i 1 kap. 2 § under 2 eller 3 sägs, inom sex månader från den dag, då beslut meddelats om skiftets fastställelse eller, i händelse talan mot beslutet må föras, beslutet vunnit laga kraft eller däremot förd talan ogillats; skolande i fråga om utlämnandet gälla vad i 2 § stadgas för det fall att skifteshandlingarna ej utlämnas vid avslutningssammanträdet.

17 KAP.

Om fördelning av skifteskostnader.

1 §.

Kostnaderna för laga skifte, vari inbegripas arvode till förrättningsmän och sakkunniga ävensom resekostnadsersättning, i den mån sådan kostnad ej gäldas av statsmedel, lösen för kartor och handlingar samt utgifter för hantlangning, skola utgöras av alla delägarna i förhållande till det uppskattade ägobelopp var och en av dem vid skiftet erhållit.

Har laga skifte förrättats på yrkande av ägare till sådan jord, som omförmäles i 1 kap. 9 § andra stycket, skall dock vid skifteskostnadernas fördelning mellan delägarna jämkning äga rum med hänsyn till den nytta envar av dem haft av skiftet.

Har jämlikt 1 kap. 20 § delägare förklarats icke vara skyldig att ingå i skifte annat än i den mån där sägs, skall hans deltagande i kostnaderna för skiftet därefter lämpas.

Rågrannar och andra, som utan att vara skiftesdelägare haft del i förrättningen, vare skyldiga att delta i kostnaderna därför i den omfattning, som prövas skälig med hänsyn till den nytta de haft av förrättningen.

Vad om fördelning av kostnader för laga skifte nu stadgas skall äga motsvarande tillämpning jämväl i fråga om kostnad för förrättning, som i 14 kap. 10 § omförmäles.

2 §.

Angående sättet för utgörande av skifteskostnader, i vad de belöpa på boställe, och deras fördelning mellan boställshavare är särskilt stadgat.

18 KAP.

Om delägars och förrättningsmäns rätt att besluta i skiftesfrågor.

1 §.

I de frågor, som omtalas i 5, 10 och 15 kap., äge närvarande delägare efter överläggning med förrättningsmännen besluta, där ej annat är särskilt föreskrivet. Äro alla närvarande delägare ense om sådant beslut, och är beslutet i enlighet med föreskrifterna i lag, lände det till efterrättelse.

Äro ej alla närvarande delägare ense i fråga, som enligt första stycket utgör föremål för delägarnas beslutanderätt, eller finna förrättningsmännen delägarnas beslut vara stridande mot lag, skola förrättningsmännen besluta i frågan, där ej annat är särskilt stadgat.

2 §.

Skiftesfrågor, som icke avses i 1 §, skola, där icke i denna lag annorlunda föreskrives, avgöras av förrättningsmännen efter rådplägning med delägarna.

3 §.

Stanna lantmätare och gode män i stridiga meningar, då de enligt denna lag skola meddela beslut eller utlåtande, gånge efter vad de flesta säga. Har var sin särskilda mening, gälle lantmätarens.

Då beslut meddelas, som delägare allenast genom påkallande av underställning kan bringa under ägodelningsrättens prövning eller varemot i händelse av missnöje talan skall föras genom särskilda besvär, skall tillika för delägarna tillkännagivas vad den med beslutet missnöjde har att iakttaga för fullföljd av talan däremot.

II AVD.

Om avstyckning.

19 KAP.

1 §.

Från fastighet må i den ordning och under de villkor i detta kapitel omförmälas viss till gränserna bestämd ägovidd avskiljas genom avstyckning för att utgöra en fastighet för sig eller sammanläggas med annan fastighet, dock att, där ägovidd, som nu sagts, är avsedd att sammanläggas med annan fastighet, för avstyckningen tillika erfordras, att sådan sammanläggning efter vad därom är särskilt stadgat må äga rum.

Avstyckning i ett sammanhang av ett flertal smärre lägenheter för bostadsändamål eller för beredande av plats för industriella anläggningar eller i annat liknande syfte inom område, som icke är lagt under stadsplan, må ej ske med mindre Konungens befallningshavande godkänt plan för områdets ordnande. Lag samma vare, där eljest avstyckning ifrågakommer å ort, där större byggnadsverksamhet råder eller till följd av den omfattning, vari upplåtelse redan skett, eller av annan anledning är att förvänta.

Vid uppgörande av plan, varom nu sagts, skall iakttagas, att möjlighet beredes till anordnande ej mindre av lämpliga trafikleder samt öppna platser inom och utfartsvägar från det till avskiljande avsedda området än även,

i den mån så prövas erforderligt, av ledningar för belysning, för tillförsel av vatten och för avlopp.

2 §.

Avstyckning vare tillåten såväl av mark, som genom laga delning utbrutits för viss fastighet, som ock av mark, som är samfälld för flera fastigheter. Mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, må ej avstyckas, med mindre sämjedelningen kommit till stånd före denna lags ikraftträdande; i ty fall må genom avstyckning avskiljas högst en femtedel av nämnda mark.

Vad enligt detta kapitel gäller om stamfastighet skall, där avstyckningen avser mark, som är samfälld för flera fastigheter, såvitt ej annorlunda stadgas, i tillämpliga delar gälla beträffande dessa fastigheter.

3 §.

Ägovidd, som avstyckas, skall till omfång och belägenhet samt beskaffenhet i övrigt vara sådan, att den med hänsyn därtill och till eljest föreliggande förhållanden lämpligen kan antingen såsom fastighet för sig på varaktigt sätt användas för det med styckningen avsedda ändamål eller ock, där den skall sammanläggas med annan fastighet, bilda en fastighet gemensamt med denna.

Avstyckning må ej ske sålunda, att stamfastigheten ej lämpligen kan bestå såsom särskild fastighet.

Ej må avstyckning från jordbruksfastighet äga rum med mindre det kan antagas, att den fastighetsindelning, som genom avstyckningen eller, där avstyckningen äger rum för sammanläggning, genom avstyckningen och sammanläggningen skulle uppstå, bereder ökade utkomstmöjligheter för den jordbrukande befolkningen eller eljest är till gagn för jordbruksnäringen i orten.

Hör till fastighet, varifrån avstyckning skall ske, skogsmark, må avstyckningen ej ske på sådant sätt, att icke såväl stamfastigheten som avstyckad del, envar så framt däri ingå åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten varder tjänlig till jordbruk, i mån av tillgång erhåller för dess nyttjande för sådant ändamål erforderlig skog; skolande, då fråga är om avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, vid beräkningen av behovet av skog tagas hänsyn även till skogstillgången å den fastighet, varmed den avstyckade delen är avsedd att sammanläggas. I ort med ringa skogstillgång må dock, där det för skogens bestånd prövas angeläget eller eljest skäl därtill äro, avstyckning så verkställas, att skogsmarken i sin helhet tillfaller en i förrättningen ingående jordbruksfastighet.

Vad i tredje och fjärde styckena stadgas skall ej utgöra hinder för avstyckning av mark för tillgodoseende av behov av mindre lägenheter eller för beredande av plats för industriell anläggning eller därmed jämförligt ändamål.

4 §.

Avstyckning av område, som vid lantmåteriförrättning undantagits för gemensamt ändamål, må ej äga rum, där dess avskiljande skulle komma att medföra väsentligt men för någon av de fastigheter, för vilkas behov området undantagits.

5 §.

De för laga skifte i 2, 3, 6 och 7 kap. samt 18 kap. 3 § första stycket meddelade föreskrifter skola vid avstyckning i tillämpliga delar lända till efterrättelse, såvitt icke i detta kapitel är annorlunda stadgat.

Inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas samt inom område, för vilket Komungen jämlikt 1 kap. 42 § av lagen om fastighetsbildning i stad eller 1 kap. 46 § andra stycket samma lag eller motsvarande äldre bestämmelser förordnat, att stadsplan skall upprättas eller meddelat särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, må avstyckning företagas även av annan person än lantmätare, såvitt han äger behörighet innehava befattning såsom mätningsman i stad; och gälle därvid om sådan förrättningsman vad i denna lag om lantmätare är stadgat.

Skall avstyckning äga rum inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, har *förrättningsmannen* att minst åtta dagar förut underrätta byggnadsnämnden om tid och ställe för förrättningen.

6 §.

Rätt att påkalla avstyckningsförrättning tillkommer fastighetens ägare samt, då ägovidd, som skall avstyckas, blivit överlåten till annan, jämväl denne.

Efter skriftlig ansökning av sakägare må lantmätare företaga avstyckning utan att förordnande till förrättningen meddelats.

7 §.

Utan hinder av att kungörande och kallelse ej verkställts i den ordning som i 3 kap. sägs, må avstyckningsförrättning företagas, därest fastighetens ägare samt i fall, då ägovidd, som skall avstyckas, blivit överlåten till annan, jämväl denne infinna sig eller av lantmätaren blivit minst åtta dagar förut bevisligen kallade till förrättningen samt fråga ej är om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i förrättningen.

8 §.

Avstyckning må verkställas utan biträde av gode män, såvitt icke lantmätaren eller sakägare finner biträde av gode män erforderligt.

Bestämmas under förrättningens gång, att gode män skola tillkallas, må det ej verka rubbning av åtgärd, som vidtagits därförinnan.

9 §.

Har ägovidd, som skall avstyckas, blivit till annan överlåten, skall den därom upprättade avhandlingen införas i förrättningsprotokollet eller i styrkt avskrift biläggas detta. Är ägovidd, som avstyckas, avsedd att sammanläggas med annan fastighet, skall sådant i protokollet särskilt angivas.

10 §.

Bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i avstyckningsförrättningen, skall vid förrättningen ej äga rum, där det ej påfordras å någondera sidan eller av lantmätaren aktas nödigt.

Är fråga om avstyckning inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, eller inom område, för vilket Konungen jämlikt 1 kap. 42 § av lagen om fastighetsbildning i stad eller 1 kap. 46 § andra stycket samma lag eller motsvarande äldre bestämmelser förordnat att stadsplan skall upprättas eller meddelat särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, eller inom område, för vilket finnes av Konungens befallningshavande godkänd plan, varom i 1 § av detta kapitel stadgas, och sker i sammanhang med avstyckningsförrättningen bestämmande av sådan gräns, som avses i första stycket av denna paragraf, må avstyckningsförrättningen ej avslutas förrän den förrättning, varvid gränsfrågan behandlats, blivit genom laga kraft ägande beslut fastställd.

11 §.

Till fastighet, som bildas genom avstyckning, må läggas högst tre skiften eller, där till stamfastigheten vid laga skifte utlagts flera än tre skiften, lika många skiften som tillhöra stamfastigheten, dock att, där avstyckningen avser mark, som är samfällad för flera fastigheter, skiftenas antal icke i något fall må överstiga tre. I den mån ägornas läge och beskaffenhet det medgiva skall åt ägovidd, som avstyckas, givas regelbunden och för dess nyttjande lämplig form.

Då fråga är om avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, skall tillses, att antalet skiften, vari den mark utlägges, och deras form ej må medföra hinder för sammanläggning efter vad därom är stadgat.

12 §.

Avstyckning skall så verkställas, att såväl stamfastigheten som fastighet, som genom avstyckningen bildas, kommer att äga rätt till nödiga vägar.

Vid avstyckning skall, bestämmas, om och i vad mån med avstyckad ägovidd skall följa rätt till delaktighet i område, som vid lantmåteriförrättning avsatts för gemensamt ändamål, i äga, som eljest är samfällad för stamfastigheten och annan fastighet, eller i särskilda rättigheter och förmåner, som tillkomma stamfastigheten; dock må, därest i ägovidd, som avstyckas, ingår åker, äng eller därtill odlingsbar mark av den omfattning, att fastigheten

varder tjänlig till jordbruk och avstyckningen ej sker för sådant ändamål, varom i 3 § sista stycket sägs, bestämmelse ej meddelas, varigenom den avstyckade ägovidden uteslutes från rätt till delaktighet i allmänning eller därmed likställd samfällighet utan skall vad av stamfastigheten tillkommande andel i sådan samfällighet kan skäligen anses belöpa å den avstyckade ägovidden tilläggas denna.

För de ändamål, med avseende å vilka sådant är tillåtet vid laga skifte, må jord eller lägenhet undantagas såsom för sakägarna gemensam eller servitut till förmån för en i förrättningen ingående fastighet läggas å annan sådan fastighet.

Avsättande av mark till gemensamhetsskog må äga rum i sammanhang med avstyckning, där sakägarna därom träffa förening eller, om ägovidd, som skall avstyckas, ej blivit till annan överläten, sådant bestämmes av fastighetens ägare.

13 §.

Inom område, som ingår i tomtindelning, må avstyckning ej äga rum.

Avstyckning inom område, för vilket finnes fastställd stadsplan, må ej så verkställas, att stadsplanens genomförande eller kvarterens lämpliga indelning i tomter därigenom försvåras.

Inom område, för vilket Konungen jämlikt 1 kap. 42 § fjärde stycket av lagen om fastighetsbildning i stad eller jämlikt 1 kap. 46 § andra stycket samma lag eller motsvarande äldre bestämmelser förordnat, att särskilda föreskrifter skola tillämpas med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, må avstyckning ej så verkställas, att tillämpningen av sådan föreskrift motverkas.

Ej må inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, eller inom område, för vilket Konungen jämlikt 1 kap. 42 § av lagen om fastighetsbildning i stad eller motsvarande äldre bestämmelser förordnat att stadsplan skall upprättas eller meddelat särskilda föreskrifter med avseende å byggnadsverksamhetens ordnande, i något fall avstyckning så verkställas, att markens ändamålsenliga bebyggande försvåras.

Avstyckning inom område, för vilket finnes av Konungens befallningshavande godkänd plan, varom i 1 § sägs, må ej ske i strid mot samma plan eller så verkställas, att områdets lämpliga indelning i fastigheter därigenom försvåras.

14 §.

Har överlåtelse av ägovidd, som skall avstyckas, icke ägt rum, ankomme på fastighetens ägare att, med iakttagande av vad i detta kapitel föreskrives, bestämma, huru avstyckningen skall verkställas.

Kunna, då fastigheten äges av flera gemensamt, dessa ej förena sig om sättet för avstyckningens verkställande, varde beslut meddelat, att avstyckningen ej kan äga rum.

15 §.

Har ägovidd, som skall avstyckas, blivit till annan överlåten, skall den om överlåtelsern upprättade avhandlingen läggas till grund för avstyckningsförrättningen.

Träffa sakägarna utöver vad avhandlingen innehåller överenskommelse i ämne, som angår förrättningen, såsom att med avstyckad ägovidd skall följa rätt till delaktighet i område, som vid lantmåteriförrättning avsatts för gemensamt ändamål, i äga, som eljest är samfärd för stamfastigheten och annan fastighet, eller i särskilda rättigheter och förmåner, som tillkomma stamfastigheten, att jord eller lägenhet skall undantagas för gemensamt ändamål eller att servitut till förmån för en i styckningen ingående fastighet skall läggas å annan sådan fastighet, skall därom upprättas skriftlig förening.

Uppkommer mellan sakägarna tvist om den rätt, som enligt avhandlingen eller träffad förening tillkommer envar av dem, skall frågan underställas ägodelningsrättens prövning, och vile emellertid förrättningen.

16 §.

Med ledning av de i detta kapitel givna bestämmelser skall avgöras, huruvida tillstånd till den ifrågasatta avstyckningen må meddelas.

Det åligger förrättningsmännen att verkställa utredning rörande de omständigheter, vilka äro av beskaffenhet att inverka på frågans avgörande, att över vad vid utredningen förekommit upprätta skriftlig redogörelse, som bilägges protokollet, att, där ej sådant fall, varom i 19 § andra stycket sägs, föreligger, å karta utmärka, huru avstyckningen är avsedd att verkställas, samt att därefter avgiva utlåtande i frågan. Utlåtandet skall innehålla besked, huruvida tillstånd till avstyckningen meddelas eller icke.

17 §.

Där sakägare det yrkar eller förrättningsmännen på skäl, som i ty fall skola i protokollet särskilt angivas, så finna erforderligt, skall utlåtande, varom i 16 § sägs, underställas ägodelningsrättens prövning.

Beträffande sådan underställning skall vad i 4 kap. 4 § sista stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

18 §.

I fråga om utlåtande, som i detta kapitel avses, skall vad i 4 kap. 8 § första och tredje styckena föreskrives äga motsvarande tillämpning.

Ej må den omständigheten att i det i 1 § andra stycket omförmälda fall avstyckningsplan blivit av Konungens befallningshavande godkänd utgöra hinder att vid meddelande av tillstånd till avstyckningen medgiva mindre jämkningar i nämnda plan, vilka icke stå i strid emot de allmänna förutsättningarna för avstyckning. Påyrkas jämkning i avstyckningsplanen utöver vad nu är sagt, varde beslut meddelat, att avstyckningen ej kan äga rum.

Utan hinder därav att tillstånd meddelats till avstycknings utförande enligt viss plan, må vid avstyckningens verkställande företagas mindre jämkningar i planen av beskaffenhet, varom i andra stycket första punkten härovan sägs. Påyrkas jämkning därutöver, varde beslut meddelat, att frågan om avstyckning förfallit.

19 §.

Lantmätaren åligger att utmärka avstyckningen å karta. Därest ej sakägare påfordrar upprättande av fullständig karta eller äldre karta, på sätt i 6 kap. 1 § är föreskrivet, skall användas vid förrättningen, skall kartan upptaga allenast vad som finnes nödigt för att tydligt utmärka gränserna för avstyckat område, för mark, som undantagits för gemensamt ändamål, samt för den fastighet, från vilken avstyckningen sker, gränserna mellan sådana i sistnämnda fastighet ingående ägoslag, som redovisas i jordregistret, samt byggnader, vägar, vattendrag och dylikt.

Avstyckas mark, som är samfällad för flera fastigheter, eller utgör, då fråga är om mark, som hör till viss fastighet, vad som avstyckas högst hälften av fastighetens ägovidd, andelar i samfällad mark oberäknade, skall dock, där ej annat av sakägare påyrkas, å kartan upptagas allenast avstyckat område jämte den mark, som undantages för gemensamt ändamål, ävensom sådana fasta punkter och mätningsuppgifter, att varje kartlagt områdes läge i förhållande till stamfastigheten bliver fullt bestämt.

Å kartan skall tecknas beskrivning, som under hänvisning till varje å kartan upptaget område lämnar uppgift om arealen av däri ingående ägoslag ävensom i vad mån med avstyckad ägovidd följer rätt till delaktighet i mark, som vid lantmäteriförrättning avsatts för gemensamt ändamål, i äga, som eljest är samfällad för stamfastigheten och annan fastighet, eller i särskilda rättigheter och förmåner, som tillkomma stamfastigheten, så ock angående servitut, som till förmån för en i förrättningen ingående fastighet må hava lagts å annan sådan fastighet. Kan beskrivningen ej lämpligen tecknas å avstyckningskartan, skall den av lantmätaren införas i särskild handling.

Ägomätning må vid avstyckning äga rum endast i den mån sådan finnes oundgängligen nödvändig för upprättande av karta och beskrivning på sätt i detta kapitel är föreskrivet.

20 §.

Lantmätaren skall å marken utstaka samt, på sätt särskilt är föreskrivet, utmärka genom avstyckningen tillkomna gränser.

21 §.

Sedan gräns mellan stamfastigheten och avstyckat område ävensom rågångar och andra gränslinjer, som vid avstyckningen må hava bestämts, blivit utstakade och utmärkta samt alla till förrättningen hörande frågor i övrigt

blivit avgjorda, skall förrättningen avslutas, och meddele lantmätaren under rättelse om vad som skall iakttagas för fullföljd av talan mot förrättningen.

Inom femton dagar från det förrättningen blivit avslutad skall ett exemplar av förrättningshandlingarna emot bevis, som bifogas konceptakten, tillställas sökanden eller, där flera sakägare finnas, den, som av dem härtill utses. Där förrättningshandlingarna icke utgivnas å sammanträde, må tillståndet ske med posten eller genom utmätningsmannen i orten.

22 §.

Lantmätaren vare skyldig att emot stadgad lösen till vederbörande sakägare utlämna ett exemplar av kartan inom fyrtiofem dagar från den dag, då beslut om fastställelse av förrättningen meddelats, eller, i händelse talan mot beslutet må föras, från den dag beslutet vunnit laga kraft eller däremot förd talan ogillats; skolande i fråga om utlämnandet gälla vad i 21 § stadgas för det fall att förrättningshandlingarna ej utlämnas å sammanträde.

23 §.

Den omständighet att fastställelse meddelas å avstyckning medför icke för ägaren vidsträcktare rätt att förfoga över fastigheten än lag och författningar eljest medgiva.

24 §.

Häftar fastighet, varifrån avstyckning ägt rum, för tionde, ränta eller annan sådan avgäld eller eljest för allmänna utskylder och besvär, i vilkas utgörande det avstyckade området icke omedelbart deltagar, eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta eller eljest för belopp, varför säkerhet på annan grund än inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken åtnjutes, och utgör det avstyckade området ensamt eller tillsammans med vad redan må vara från fastigheten avsöndrat eller avstyckat mera än en femtedel av fastighetens ägovidd, skall i fråga om det avstyckade områdets ansvar för sådant åliggande vad i 37 § 3 mom. av förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom är stadgat om avsöndrad lägenhets ansvar för intecknad gäld äga motsvarande tillämpning.

25 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om ägare avser jämväl den, som innehar fastighet under ständig besittningsrätt eller såsom fideikommiss.

26 §.

Område, som varit anslaget till ständigt ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, må avstyckas till särskild fastighet utan hinder därav, att avstyckningen icke överensstämmer med vad i 3 § andra, tredje och fjärde styckena är för avstyckning i allmänhet stadgat. I avseende å avstyckning av sådant område skola bestämmelserna i 4 och 11 samt 16—18 §§ icke heller tillämpas.

27 §.

Kostnaderna för avstyckningsförrättning, vari flera hava del, skola fördelas i enlighet med vad härutinnan mellan sakägarna överenskommits eller, där sådan överenskommelse ej träffats, efter vad i varje fall av förrättningsmännen prövas skäligt.

III AVD.

Om andra lantmåteriförrättningar.

20 KAP.

1 §.

Bestämmande och utmärkande av rågång eller annan fastighetsgräns ävensom ägoutbyte må verkställas såsom särskild jorddelningsförrättning utan sammanhang med annan sådan förrättning.

Utom i fall, varom i 8 kap. sägs, må ägoutbyte såsom särskild förrättning äga rum för utbyte av äga, som inom skifteslag undantagits för delägares gemensamma behov, mot annan jord inom skifteslaget, där sådant av delägare yrkas samt det prövas medföra övervägande nytta och kunna ske utan någon delägares förfång.

2 §.

Förordnande att bestämma och utmärka rågång eller annan fastighetsgräns medför för lantmätaren behörighet jämväl att handlägga i sammanhang därmed uppkommande fråga om ägoutbyte.

3 §.

Besväras fastighet av servitut, bestående i rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, må på yrkande av fastighetens ägare servitutet utan sammanhang med skifte utbrytas, där det finnes medföra nytta och kunna ske utan någons förfång. Rätt att erhålla utbrytning tillkomme ock ägaren av den fastighet, till vars förmån sådant servitut gäller, där det visas att servitutet äventyras.

Besväras flera vid laga delning inom ett skifteslag utlagda ägolotter av servitutet, må vid dess utbrytande vederlagsjorden uttagas från en eller flera av ägolotterna; och skall, där så sker, i sammanhang med utbrytningen ersättning, på sätt i 7 § sägs, beredas ägolott, från vilken utbrutits vederlagsjord utöver den å ägolotten belöpande andel.

§.

Avsättande av mark till gemensamhetsskog för två eller flera fastigheter må ske såsom särskild förrättning, om ägaren till fastigheterna så begär eller, där fastigheterna tillhöra olika ägare, dessa äro ense därom.

5 §.

Har skifteslag undergått laga delning och varder jord frånvunnen viss ägolott av anledning att jorden hör till annat skifteslag, åligge ägaren till den ägolott, vid talans förlust, att sist inom ett år därefter påkalla förrättning för fastställande av det vederlag, som i följd härav må tillkomma ägolotten från skifteslaget i övrigt eller vissa ägolotter inom skifteslaget. Har jorden frångått ägolotten innan den dag, då denna lag trädde i kraft, skall berörda tid av ett år räknas från sistnämnda dag.

6 §.

I fråga om förrättningar, som i 1, 3, 4 och 5 §§ avses, skola de i 2, 3, 15, 16 och 18 kap. beträffande laga skifte givna föreskrifter i tillämpliga delar lända till efterrättelse. I övrigt skola förrättningar, om vilka i förstnämnda tre paragrafer förmåles, verkställas på sätt beträffande motsvarande åtgärder i samband med laga skifte är föreskrivet.

Där flera hava del i förrättning, som i 1, 3, 4 eller 5 §§ avses, skola kostnaderna för förrättningen fördelas efter vad i varje fall av förrättningsmännen prövas skäligt.

7 §.

Där jord, som, på sätt i 3 § andra stycket eller 5 § sägs, frångår ägolott, icke uppgår till mera än två procent av ägolotten enligt den vid skiftet verkställda uppskattning, skall vederlaget bestämmas i penningar att utgå efter den vid skiftet tillämpade delningsgrund. Sådant vederlag skall, utom ersättning för det naturliga jordvärdet, beräknad efter ty i 11 kap. 2 § andra stycket sägs, jämväl innefatta gottgörelse, varom i 14 kap. 6, 8 och 11 §§ förmåles. Utgör den frångångna jorden större andel av ägolotten än ovan är sagt, ankomme på förrättningsmännen att avgöra, huruvida och på vad sätt från andra ägolotter inom skifteslaget jord bör utbrytas för att tilläggas förstnämnda lott samt skiftet i enlighet därmed i erforderliga delar jämkas, eller huruvida eller i vad mån ersättningen må utgöras i penningar. Vid avgörande av denna fråga skall hänsyn tagas å ena sidan till den frångångna jordens större eller mindre betydelse för brukningen av ägolotten och å den andra sidan till kostnaden för utbrytning av vederlag i jord och därav föranledd jämkning i skiftet.

Utgår vederlaget i jord, skola i sammanhang med vederlagets utbrytande och jämkningen i skiftet verkställas de likvider, vartill förhållandena föranleda, och skola för sådana likvider de i 14 kap. givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Har vid skifte av vattentäckt område fisket däri med stöd av äldre bestämmelser ej intagits i delningen, eller utgör fiske särskild fastighet, må del-

ning därav äga rum, så framt det kan ske utan någon delägares förfång. För sådan delning skall uppskattning av fiskeområdet ske efter de olika delarnas godhet med hänsyn till fisket samt i övrigt i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om laga skifte. Har jämlikt 10 kap. 7 § vid skifte av vattentäckt område fisket undantagits såsom för delägarna gemensamt, må särskild delning av fisket icke äga rum.

9 §.

Angående talan mot och fastställelse av förrättning, varom i 1, 3, 4 och 5 §§ sägs, är i 21 kap. stadgat.

10 §.

På begäran av den, som äger eller under fideikommissrätt eller ständig besittningsrätt innehar jord, må Konungens befallningshavande förordna lantmätare eller annan person, behörig att innehava befattning såsom mätningssman i stad, att verkställa avmätning av jorden.

Sådant förordnande må ock meddelas på framställning av samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, beträffande mark, som hör till samhället.

Med avseende å förrättning, som i denna paragraf avses, skola bestämmelserna i 2 kap. 11 § och 6 kap. 3 § äga tillämpning.

11 §.

Angående förrättning av lantmätare för andra än här ovan omförmälda ändamål gälle vad därom är särskilt stadgat.

IV AVD.

Om domstolar och rättegång i jorddelningsmål, så ock om fastställelse av jorddelningsförrättning samt om rättelse i fastställt skifte.

21 KAP.

A. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Första domstol i jorddelningsmål å landet är ägodelningsrätt, en för varje domsaga.

Där till skifteslag hör jord, som är belägen inom två eller flera domsagor, skall skifteslaget anses lyda under ägodelningsrätten i den domsaga, inom vilken största delen av jorden ligger.

Om Konungens befallningshavandes och överlantmätares befattning med vissa avstyckningsmål är nedan i detta kapitel stadgat.

2 §.

Ägodelningsrätt består av en ägodelningsdomare såsom ordförande samt tre ägodelningsnämndemän.

Ordinarie domaren i domsagan är där ägodelningsdomare, såframt icke Konungen av särskild anledning finner gott att för två eller flera domsagor förordna en gemensam ägodelningsdomare. Härtill må icke utses annan än lagkunnig, i domarevärv erfaren person. Vid förfall för ägodelningsdomaren förordnar hovrätten till hans ställföreträdare person med de egenskaper, som nyss nämnts.

Ägodelningsnämndemännen, som böra vara allmänt betrodda, i lanthus-hållning kunniga och med ortens förhållanden väl förtrogna män, skola vara valbara till nämndemansbefattning vid häradsrätt i domsagan samt ej hava uppnått sextiofem års ålder.

3 §.

Ägodelningsnämndemän utses för sex år, till ett antal av sex i domsaga, som består av allenast ett tingslag, och tre för varje tingslag i övriga domsagor. Avgår ägodelningsnämndeman under tjänstgöringstiden, skall val avse återstående del av samma tid.

Val äger rum å tingsstället inför häradsrätten.

Valet verkställles genom valmän, som på föranstaltande av ägodelningsdomaren utses å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som där äga eller innehava jordbruksfastighet. I köping, som utgör egen kommun, tillkomme rösträtt envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

Vid utseende av valmän äge varje i valet deltagande en röst.

För kommun med 1,000 invånare och därunder utses 1 valman,

» » » över 1,000 t. ö. m. 3,000 invånare 2 valmän,

» » » » 3,000 » 6,000 » 3 »

» » » » 6,000 » 9,000 » 4 »

o. s. v. efter samma beräkning för överskjutande folkmängd.

För varje kommun utses suppleanter till lika antal som valmän.

Höra delar av kommun till skilda tingslag, utses för vardera delen valmän och suppleanter för det tingslag den tillhör.

4 §.

Vid val av ledamot i ägodelningsrätt äge varje valman en röst. Omröstningen skall verkställas med slutna sedlar. Varje valsedel skall innehålla lika många namn som antalet av de ledamöter, som skola väljas, och vare den vald, som erhållit mera än hälften av de avgivna rösterna. Har ej sålunda

hela det antal ledamöter, som skall väljas, blivit utsett, upprättas en förteckning, vari upptagas, därest icke någon blivit utsedd, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst efter den eller de utsedda erhållit högsta röstetal. I förteckningen upptagas två gånger så många namn som ledamöter då skola väljas. Därpå företages ny omröstning mellan de i förteckningen uppförda personerna, och vare de valda, som då erhållit de flesta rösterna. Vid lika röstetal skilje lotten.

Klagan över valet föres genom besvär enligt 27 kap. rättegångsbalken. Över hovrättens utslag må klagan ej föras.

Om valets utgång skall häradsrättens ordförande, så fort ske kan, insända uppgift till Konungens befallningshavande i länet, som har att ofördröjligen införa uppgiften i länskungörelserna. Är annan än ordinarie domaren i domsagan ägodelningsdomare, skall skriftlig underrättelse om valets utgång ofördröjligen meddelas jämväl denne.

5 §.

Finner ägodelningsdomaren, att ägodelningsnämndeman upphört att vara valbar, eller har ägodelningsnämndeman hos ägodelningsdomaren lagligen av sagt sig uppdraget, föranstalte ägodelningsdomaren om nytt val.

Om skyldighet att åtaga sig uppdrag som ägodelningsnämndeman och att kvarstå i uppdraget, så ock att efter avgång fortfarande bestrida befattningen intill dess annan blivit utsedd, skall vad som finnes stadgat beträffande nämndeman i häradsrätt äga motsvarande tillämpning.

6 §.

Av de till ägodelningsnämndemän valda skola i ägodelningsrätten tjänstgöra de tre, som av ägodelningsdomaren för varje gång kallas därtill. Hålles ägodelningsrättens sammanträde vid syn på stället, böra företrädesvis de närmast boende nämndemännen kallas att tjänstgöra.

7 §.

Uteblir ägodelningsnämndeman från sammanträde eller uppstår för honom jäv eller annat laga förfall, kalle ägodelningsdomaren till tjänstgöring annan ägodelningsnämndeman eller, där avsevärd tidsutdräkt därigenom skulle vållas, annan till ledamot i ägodelningsrätten valbar man.

8 §.

Mot ordförande och ledamot i ägodelningsrätt gälle de jäv, som enligt rättegångsbalken gälla mot domare. Ägodelningsnämndeman må icke deltaga i handläggningen av mål angående förrättning, med vilken han tagit befattning som god man.

9 §.

Ledamot i ägodelningsrätt skall, om han ej förut avlagt domared, avlägga sådan ed inför ägodelningsrätten eller ägodelningsdomaren innan han inträder i tjänstgöring.

10 §.

Angående sammanträde med ägodelningsrätt samt de mål, som därvid skola förekomma, har ägodelningsdomaren att utfärda kungörelse, som sist fjorton dagar före sammanträdet skall uppläsas i kyrkan för den eller de församlingar, där jord, varom fråga är, ligger; kalle ock inom samma tid ägodelningsnämndemän, allmänna ombud och, där så prövas erforderligt, förrättningslantmätaren till sammanträdet.

11 §.

Är till ägodelningsrätten inkommet mål av den beskaffenhet att det kan prövas utan att rätten företager syn på stället, må sammanträde hållas å tingsställe eller eljest å plats inom domsagan, som av ägodelningsdomaren bestämmes med hänsyn till att minsta kostnader uppstå, och må i sådan händelse, där saken icke fordrar mera skyndsamhet än att därmed till nästinfallande lagtima ting eller sammanträde med tremansnämnd inom domsagan kan anstå, ägodelningsrättens sammanträde utsättas till ting eller sammanträde, varom nu är sagt, såvida sakägare ej annorlunda begär. I annat fall skall ägodelningsrätten sammanträda å plats inom skifteslaget eller i dess omedelbara närhet.

För sina sammanträden vare ägodelningsrätt berättigad att förfoga över nödiga lokaler i tingshus, allmän skola eller annan allmän byggnad, som icke är för tillfället upptagen för sitt huvudsakliga ändamål eller utgöres av gudstjänstlokal. Vällas särskilda utgifter för uppvärmning, belysning, städning eller dylikt, skola de ersättas av sakägarna.

12 §.

För resa till och från det ställe, där ägodelningsrätten sammanträder, så ock för uppehållet vid rätten njute ägodelningsdomaren och ägodelningsnämndemännen ersättning enligt gällande resereglemente i den mån ej nedan annat stadgas. Denna ersättning gäldas till ägodelningsdomaren av allmänna medel och till ägodelningsnämndemännen av sakägarna.

Förekomma vid ett sammanträde flera mål, varde den å sakägare belöpande kostnaden fördelad å alla målen efter ty skäligen prövas.

Hålles sammanträde med ägodelningsrätt å lagtima ting eller sammanträde med tremansnämnd, och är häradsrättens ordförande även ägodelningsdomare, eller är i häradsrätten tjänstgörande nämndeman tillika ägodelningsnämndeman, skall ersättning ej till dem utgå.

13 §.

Att biträda ägodelningsrätten kalle ägodelningsdomaren, där så finnes erforderligt, vederbörande överlantmätare.

Förekommer vid ägodelningsrätt fråga, för vars bedömande fordras särskild fackkunskap, som icke annorledes är tillgänglig för rätten, må såsom biträde tillkallas i sådant ämne sakkunnig person.

Mot sakkunnigt biträde gälle samma jäv som i 8 § stadgas beträffande ledamot i ägodelningsrätt.

Överlantmätaren äger att för sin inställelse åtnjuta ersättning av allmänna medel enligt gällande resereglemente.

Ersättning till annat sakkunnigt biträde bestämmes av ägodelningsrätten att gäldas av sakägarna. Det åligger klaganden eller, där klagandena äro flera, dessa en för alla och alla för en att förskjuta den bestämda ersättningen.

14 §.

Där enligt denna lag föreskrives, att besvär i jorddelningsmål skola till ägodelningsdomare ingivas, stånde klaganden öppet att på eget äventyr i betalt brev med posten insända besvären så tidigt, att de komma ägodelningsdomaren tillhanda inom utgången av den för talans fullföljande för varje särskilt fall stadgade tid.

B. Om vad till jorddelningsmål är att hänföra.

15 §.

Till jorddelningsmål hänföras:

1. Skiftesmål, vartill räknas
  - a) mål om tillstånd till laga skifte;
  - b) mål, däri genom underställning eller besvär prövning påkallas av annat under laga skifte meddelat beslut än rörande tillstånd till skiftet eller av åtgärd, som under laga skifte vidtagits;
  - c) mål om fastställelse av laga skifte, så ock av förrättning för bestämmande av fastighetsgräns, där förrättningen skett i sammanhang med laga skifte;
  - d) mål rörande talan mot och fastställelse av förrättning, som jämlikt stadgandet i 14 kap. 10 § hållits efter det laga skifte blivit fastställt;
  - e) mål om rättelse i fastställt laga skifte;
2. Avstyckningsmål, vartill räknas
  - a) mål om tillstånd till avstyckning;
  - b) mål, däri genom besvär prövning påkallas av annat under avstyckningsförrättning meddelat beslut än rörande tillstånd till avstyckningen eller av åtgärd, som under avstyckningsförrättning vidtagits;
  - c) mål om fastställelse av avstyckning så ock av förrättning för bestämmande av fastighetsgräns vid avstyckning;

3. Mål rörande talan mot och fastställelse av ägoutbyte i sammanhang med laga skifte, så ock talan mot och fastställelse av förrättning, varom i 20 kap. 1, 3, 4 och 5 §§ förmäles;

4. Mål om rågång eller annan fastighetsgräns i andra fall än ovan avses;

5. Sådan tvist om äganderätt eller ständig besittningsrätt till jord eller om innehav av äga, som enligt 3 kap. 12 § underställes ägodelningsrättens prövning;

6. Vid avstyckningsförrättning uppkommande tvist, varom i 19 kap. 15 § sista stycket förmäles;

7. Tvist, som i samband med jorddelningsförrättning yppas angående beståndet och omfånget av rättighet till skogsfång, mulbete eller annat å fastighet, som ingår i förrättningen, vilande servitut; och

8. Mål om beloppet av kostnader för jorddelningsförrättning, där ej målet ändå enligt vad ovan stadgas är att anse såsom jorddelningsmål.

16 §.

Där efter jorddelningsförrättnings påbörjande tvist yppas,
om viss äga utgör fastighet för sig eller hör till annan fastighet,
om äga är att anse såsom samfälld,
om äga hör till en ägolott eller till en annan,
om delägare har del i skifteslag efter andelstal eller inom vissa gränser,
om äga skall anses såsom odaläga och i sådan egenskap tillhöra viss ägolott utöver dess ägobelopp enligt delningsgrunden,
skall tvisten, ändå att den icke jämlikt 15 § 5 må vara att till jorddelningsmål hänföra, räknas såsom sådant mål.

Fråga, som i jorddelningsmål uppkommer om skyldighet för lantmätare att på egen bekostnad helt eller delvis omgöra förrättning eller att gälda kostnaden för ägodelningsrättens sammanträde, skall ock såsom jorddelningsmål anses.

C. Om jorddelningsmåls anhängiggörande.

17 §.

I vilka fall beslut under jorddelningsförrättning eller tvist, som vid sådan förrättning uppkommit, skall underställas ägodelningsrättens prövning, därom är förut i denna lag stadgat.

18 §.

Är delägare missnöjd med under laga skifte meddelat beslut, varigenom jäv mot förrättningsman ogillats, har han att mot beslutet fullfölja talan genom besvär, vilka inom trettio dagar från det beslutet avkunnades skola ingivas till ägodelningsdomaren.

19 §.

Är vid laga skifte, som avser skifteslag enligt 1 kap. 2 § under 1, delägare missnöjd med under skiftet meddelat beslut angående delägarers yrkande, att hans ägor jämlikt 1 kap. 20 § icke skola ingå i skifte, nyttjande under skiftet av skog eller torvmosse, bestämmande av rågång eller annan fastighetsgräns, ägoutbyte, delningsgrund eller undantag av mark från skifte, och är ej sådant fall för handen, att frågan skall genom underställning dragas under ägodelningsrättens prövning, eller är vid laga skifte, varom ovan nämnts, delägare missnöjd med hävdeförteckning, då innehavet är delningsgrund eller eljest kan inverka på ägotilldelningen, eller med beslut i fråga, varom i 3 kap. 10 § sägs, har han att inom trettio dagar från det beslutet avkunnades eller, där fråga är om hävdeförteckning, inom samma tid från det hävdeförteckningen behandlades å sammanträde till ägodelningsdomaren ingiva till ägodelningsrätten ställda besvär.

Vad i första stycket stadgas skall, jämväl där skiftet avser skifteslag, varom i 1 kap. 2 § under 2 eller 3 sägs, äga tillämpning såvitt angår beslut i fråga om bestämmande av rågång eller annan fastighetsgräns.

Är tillkallat sakkunnigt biträde eller delägare missnöjd med förrättningsmännens beslut angående ersättning till det sakkunniga biträdet, skall talan däremot fullföljas på sätt och inom tid, varom i första stycket sägs.

20 §.

Mot beslut eller åtgärd under laga skifte i andra fall, än i 17, 18 och 19 §§ avses, må talan fullföljas på enahanda sätt, som i sistnämnda paragraf sägs, inom fyrtiofem dagar från det sammanträde, då skiftet förklarats avslutat eller beslut meddelats, att skifte icke kan äga rum.

21 §.

Har delägare icke närvarit, då beslut i ärende, som enligt 19 § är föremål för särskild talan, meddelades, eller då hävdeförteckning behandlades å sammanträde, och kan han styrka, att han då haft laga förfall och ej kunnat ställa ombud för sig, då må han på sätt i nämnda paragraf sägs mot det beslut eller den åtgärd anföra besvär sist inom trettio dagar från förfallets upphörande, där ej tid för klagan mot skiftet då är ute.

22 §.

Är någon missnöjd med beslut, varigenom förklarats, att avstyckningsförrättning icke kan äga rum eller att fråga om sådan förrättning förfallit, eller eljest med beslut eller åtgärd under avstyckningsförrättning, och skall frågan ej genom underställning dragas under ägodelningsrättens prövning, har han att till ägodelningsdomaren ingiva sina till ägodelningsrätten ställda besvär, i förra fallet inom trettio dagar från den dag, beslutet gavs, men eljest inom trettio dagar från den dag, då förrättningen, på sätt i 19 kap. 21 § sägs, blivit avslutad.

Har avstyckning vid förrättningens avslutande blivit av fastighetens ägare eller, där flera sakägare finnas, av dem samtliga medelst påskrift å protokollet godkänd, må talan mot förrättningen sedermera icke föras.

23 §.

Mot beslut eller åtgärd under jorddelningsförrättning, som i denna lag avses, i andra fall, än nu är sagt, må, såvitt ej annat följer av bestämmelserna i 58 §, talan föras genom besvär, som, ställda till ägodelningsrätten, skola ingivas till ägodelningsdomaren inom trettio dagar från den dag, då den förrättning, under vilken beslutet meddelats eller åtgärden vidtagits, blivit avslutad.

Under jorddelningsförrättning inbegripes jämväl förrättning, som jämlikt 14 kap. 10 § hålles efter det laga skifte blivit fastställt.

24 §.

Talan i mål, varom i 15 § under 4, 7 och 8 samt 16 § första stycket förmäles, skall anhängiggöras genom stämning, där ej, såvitt angår i sistnämnda lagrum avsett fall, tvisten jämlikt 3 kap. 12 § underställes ägodelningsrättens prövning.

För prövning av fråga, som avses i 16 § andra stycket, erfordras ej stämning. Stämning till ägodelningsrätt gives av ägodelningsdomaren.

25 §.

Huru fastställelse av jorddelningsförrättning så ock rättelse i fastställt skifte påkallas, därom stadgas här nedan.

D. Om förfarandet hos ägodelningsdomaren och vid ägodelningsrätten.

26 §.

I de fall, då fråga skall underställas ägodelningsrättens prövning, insände lantmätaren, där ej frågan rör tvist, varom i 3 kap. 12 § eller 19 kap. 15 § förmäles, skyndsamt till överlantmätaren i länet handlingarna i målet eller utdrag av dem i vad de angå underställda frågan. Är fråga om tvist, varom nyss sagts, skola handlingarna insändas till ägodelningsdomaren.

I fall, som i 4 kap. 4 § sista stycket sista punkten avses, åligger det överlantmätaren att, efter anmodan av ägodelningsdomaren, från lantmätaren infordra handlingarna i målet.

27 §.

Hava besvär inkommit till ägodelningsdomaren, förelägge han, där ej besvärerna gälla avslutad jorddelningsförrättning, förrättningslantmätaren att till ägodelningsdomaren eller överlantmätaren inom viss tid insända handlingarna i målet.

28 §.

Sedan i mål, som i 26 § första stycket första punkten samt andra stycket ävensom i 27 § avses, handlingarna inkommit till överlantmätaren, överlämne denne så fort ske kan och *sist inom tre månader* handlingarna jämte eget yttrande ävensom det yttrande, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren, till ägodelningsdomaren.

Gälla besvär avslutad jorddelningsförrättning, skall överlantmätarens yttrande jämväl innefatta redogörelse för verkställd teknisk granskning av förrättningen.

29 §.

Finner ägodelningsdomaren inkommet mål uppenbarligen icke kunna av ägodelningsrätten upptagas till prövning, teckne han beslut därom å handlingarna eller besvärsskriften och underrätte ofördröjligen vederbörande, att beslut i målet meddelats. Beslutet skall innehålla underrättelse vad den, som är missnöjd med beslutet, har att iakttaga för fullföljd av talan däremot.

Avse besvär klagan däröver, att jäv mot förrättningsman ogillats, meddele ägodelningsdomaren skyndsamt beslut över besvären.

I andra fall än dem, om vilka ovan i denna paragraf sägs, utsätte ägodelningsdomaren, så snart lämpligen kan ske, tid och ort för målets handläggning vid ägodelningsrätten.

30 §.

Sedan kungörelse och kallelse ägt rum i behörig ordning, må till ägodelningsrätten annorledes än genom stämning inkommet mål företagas till handläggning och avgörande utan hinder av delägares, allmänt ombuds eller förrättningslantmätarens utevaro.

31 §.

Över invändning, som göres av part, meddele ägodelningsrätten särskilt beslut, där invändningen är av den beskaffenhet att sådant erfordras. Innefattar beslutet ej avvisande av målet, skall med handläggningen av målet fortgå, och må talan mot beslutet fullföljas i sammanhang med besvär i huvudsaken.

32 §.

Där för utredning av teknisk fråga så finnes erforderligt, må ägodelningsdomaren eller ägodelningsrätten uppdraga åt överlantmätaren att ensam eller med biträde av två ägodelningsnämndemän verkställa undersökning å marken.

Om tiden för sådan undersökning skall överlantmätaren på sätt finnes lämpligt underrätta delägare och allmänna ombud.

För biträde vid sådan undersökning njute ägodelningsnämndemännen ersättning i likhet med vad i 12 § stadgas om ersättning för inställelse vid ägodelningsrätt.

33 §.

Finner ägodelningsrätten vid prövning av inkommet mål, att förrättning bör avbrytas eller att förrättning, som avbrutits, bör oberoende av anförda besvär fortgå, meddele föreskrift därom till förrättningslantmätaren. Anser ägodelningsdomaren i anledning av inkommet mål skäl förefinnas för förrättnings avbrytande, utställe så snart ske kan målet till ägodelningsrättens avgörande.

Sådan föreskrift, som i denna paragraf sägs, träde genast i kraft och gälle till dess annorlunda förordnats.

34 §.

Mål böra av ägodelningsrätten företagas i den ordning de inkommit; dock att mål, som omförmåles i 19 eller 26 §, i allmänhet bör företagas framför andra.

35 §.

Utan hinder av vad i 34 § är stadgat, må senare inkommet mål företagas framför ett tidigare inkommet, när besparing i kostnad kan vinnas därmed eller arbetets jämna gång därigenom befordras.

36 §.

Ägodelningsdomaren före protokoll vid ägodelningsrättens sammanträden och underskrive protokollet å rättens vägnar. Han skall ock föranstalta därom att anteckning om sådant till ägodelningsrätten inkommet jorddelningsmål, som avses i 15 § under 5, 6 och 7 samt i 16 § första stycket, verkställas så väl i lagfartsprotokollet å nästa rättegångsdag under lagtima ting som ock i lagfartsboken.

Ägodelningsdomaren skall föra dagbok över till rättens eller ägodelningsdomarens åtgärd inkomna mål samt inom en månad efter varje års slut insända dagboken till justitiekanslersämbetet vid bot av en krona femtio öre för var dag han uteblir. Formulär till dagbok fastställas av Konungen.

37 §.

Yppas, då beslut skall av ägodelningsrätt meddelas, skiljaktiga meningar, vare lag som i rättegångsbalken stadgas beträffande andra domstolar än häradsrätt.

Vid omröstning säge ägodelningsdomaren sin mening först.

38 §.

Ägodelningsrättens utslag skall avkunnas offentligt och underrättelse däri meddelas om vad den, som vill söka ändring i utslaget eller i det, som förefallit under målets handläggning, har att iakttaga för fullföljd av sin talan.

Det åligger ägodelningsdomaren att tillställa förrättningslantmätaren ett exemplar av utslaget ävensom, där så finnes nödigt, av rättens protokoll i målet eller vissa delar därav.

39 §.

I allt, varom ej i denna lag eller i annan lag eller författning är särskilt stadgat, skall beträffande ägodelningsrätt och rättegången därstädes lända till efterrättelse vad i fråga om allmän underrätt finnes föreskrivet, där det är tillämpligt.

40 §.

Åtal mot ledamot i ägodelningsrätt för fel eller försummelse i ämbetet skall upptagas av vederbörande hovrätt.

E. Om fastställelse av jorddelningsförrättning.

41 §.

Sedan jorddelningsförrättning, som i denna lag avses, eller laga skifte, avstyckning, förrättning för bestämmande av rågång eller annan fastighetsgräns eller ägoutbyte, evad sådan förrättning skett i samband med annan jorddelningsförrättning eller icke,

förrättning enligt 20 kap. 3, 4 och 5 §§,

förrättning, som jämlikt 14 kap. 10 § hållits efter det laga skifte fastställts, blivit avslutad, åligger det lantmätaren att inom den för besvärs anförande för varje fall stadgade tid till överlantmätaren i länet insända till förrättningen hörande karta, där sådan finnes, ävensom övriga handlingar angående förrättningen. I fall, varom i 22 § andra stycket sägs, skola handlingarna insändas inom femton dagar från det förrättningen blivit avslutad.

42 §.

Då talan fullföljts mot avslutad jorddelningsförrättning, varom i 41 § förmäles, skall ägodelningsrätten i sammanhang med besvärens avgörande pröva förrättningen till alla delar, även om anmärkning blott i viss del framställts mot förrättningen.

Avser mot förrättningen fullföljd, talan allenast fråga om beloppet eller fördelningen av förrättningskostnader, skall prövning av förrättningen företagas för sig i den ordning, varom i 43 § stadgas.

Finnes i förrättningen fel av beskaffenhet att inverka på förrättningen i dess helhet, skall förrättningen undanröjas. Hava fel förelupit, vilka inverka allenast på vissa åtgärder under förrättningen, har ägodelningsrätten att, med undanröjande av dessa åtgärder, meddela erforderliga föreskrifter för åstadkommande av rättelse. Finnes förrättningen lagligen beskaffad, meddele ägodelningsrätten fastställelse å förrättningen.

Har laga skifte ägt rum inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, skall, där vid förrättningen sådant

påyrkats eller ägodelningsrätten eller ägodelningsdomaren eljest så prövar nödigt, innan målet avgöres, yttrande däri inhämtas från byggnadsnämnden.

Är fråga om avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, må fastställelse ej meddelas, med mindre tillika gives förordnande om sammanläggningen.

43 §.

Hava besvär icke inom stadgad tid anförts mot avslutad jorddelningsförrättning, varom ovan sägs, överlämne överlantmätaren, där ej *stadgandena* i tredje stycket av denna paragraf eller i 58 § annat föranleda, handlingarna till ägodelningsdomaren; bifoge ock eget yttrande ävensom den förklaring över gjorda anmärkningar, han må hava infordrat från förrättningslantmätaren. I fråga om yttrande, varom nu är sagt, gälle vad i 28 § andra stycket sägs.

Sedan handlingarna inkommit till ägodelningsdomaren, företage denne förrättningen till prövning, därvid vad i 42 § fjärde stycket sägs skall äga tillämpning. Där anledning ej förekommer till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad, samt, såvitt angår avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, förordnande tillika gives om sammanläggningen, meddele ägodelningsdomaren fastställelse å förrättningen, men eljest hänskjute han frågan till ägodelningsrätten samt utsatte, så snart lämpligen kan ske, tid och ort för målets handläggning. För ägodelningsrättens behandling av målet gälle i ty fall vad i 42 § tredje stycket sägs.

Utgöres förrättningen av sådan avstyckning, med vilken avses bildande av särskild fastighet, har överlantmätaren att företaga förrättningen till prövning samt, där anledning ej förekommer till annat än att förrättningen är lagligen beskaffad, meddela fastställelse därå. Har förrättningen, på sätt i 22 § andra stycket sägs, blivit medelst påskrift å protokollet godkänd, utgöre den omständigheten, att den för talan mot avstyckningsförrättning stadgade tid icke gått till ända, ej hinder för prövningens företagande. Förekommer anledning att förrättningen icke är lagligen beskaffad, hänskjute överlantmätaren frågan om fastställelse till ägodelningsrätten, skolande för sådant fall de i första stycket meddelade föreskrifter äga tillämpning.

44 §.

Sedan beslut om fastställelse meddelats eller, där talan mot beslutet må föras, detta vunnit laga kraft eller talan däremot ogillats, teckne ägodelningsdomaren, i den mån ej föreskriften i tredje stycket annat föranleder, bevis om fastställelsen å kartan, därest sådan finnes, ävensom, där fråga är om annan förrättning än avstyckning, å förrättningshandlingarna, allt i enlighet med av Konungen utfärdade närmare föreskrifter.

Lag samma vare, där Konungen med ändring av ägodelningsrätts utslag, varigenom jorddelningsförrättning upphävts eller rättelse däri föreskrivits, fastställt förrättningen.

Har överlantmätaren meddelat fastställelse å avstyckningsförrättning, skall vad förut i denna paragraf stadgats om ägodelningsdomaren *i tillämpliga delar* gälla beträffande överlantmätaren.

45 §.

Ägodelningsdomaren åligger att föra protokoll över av honom jämlikt föreskrifterna i detta kapitel handlagda mål.

Där överlantmätaren jämlikt 43 § tredje stycket handlagt avstyckningsmål, skall vad i första stycket sägs om ägodelningsdomaren äga motsvarande tillämpning beträffande överlantmätaren.

46 §.

Har vid jorddelningsförrättning blivit bestämt, att ersättning skall från ägolott utgå, åligge det ägodelningsdomaren, efter det fastställelse å förrättningen meddelats eller, där talan mot beslutet om fastställelse må föras, beslutet vunnit laga kraft eller talan däremot ogillats, att föranstalta därom, att angående beloppet samt de tider, å vilka ersättningen skall betalas, anteckning varder gjord såväl i in-teckningsprotokollet å nästa rättegångsdag under lagtima ting som ock i in-teckningsboken.

F. Om rättelse i fastställt skifte.

47 §.

Har, sedan laga skifte blivit genom laga kraft ägande beslut fastställt, utrönts, att vid skiftet förelupit fel i mätningen eller uträkningen, äge den delägare, som därigenom erhållit mindre ägobelopp än honom skolat tillkomma, att hos ägodelningsrätten söka rättelse inom ett år från det kartan utlämnats till delägarna på sätt i 16 kap. 7 § sägs.

Beträffande ansökan om sådan rättelse skall vad som är stadgat om besvär över jorddelningsförrättning äga motsvarande tillämpning.

48 §.

Sådan rättelse, varom i 47 § sägs, skall verkställas genom jämkning i skiftet på det sätt att minsta rubbning av skiftet sker. Dock må under de villkor, som i 16 kap. 6 § stadgas, rättelse ske genom bestämmande av vederlag i penningar, och skall beträffande verkställande av dylik rättelse vad i 16 kap. 5 § andra stycket stadgas äga motsvarande tillämpning.

Kostnaden för rättelsen så ock utgifterna för ägodelningsrättens sammanträde i den mån dessa icke utgå av allmänna medel skola, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, gäldas av den lantmätare, som förrättat skiftet.

49 §.

I fråga om utsättande och avslutande av sådan förrättning, som avses i 48 §, så ock om fullföljd av talan emot och fastställelse av förrättningen skall vad om laga skifte är stadgat äga motsvarande tillämpning.

G. Om fullföljd av talan mot beslut i jorddelningsmål.

50 §.

Klagan må ej föras över ägodelningsdomares beslut i fråga om jäv mot förrättningsman eller över ägodelningsrätts utslag beträffande ägors gradering eller åsättande av sådant jämförelsetal eller uppskattningsvärde, varom i 11 kap. 2 § andra stycket förmåles. Ej heller må, utom i fall varom i 52 § sägs, klagan föras över beslut, varigenom fastställelse å jorddelningsförrättning meddelats.

51 §.

Där ej efter vad i 50 § sägs vid beslut i jorddelningsmål skall förbliva, må talan mot sådant beslut fullföljas hos Konungen.

52 §.

Beslut, varigenom fastställelse meddelats å jorddelningsförrättning inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, må överklagas av byggnadsnämnden. Om sådant beslut skall byggnadsnämnden utan dröjsmål underrättas av ägodelningsdomaren.

Har, efter det besvär anförts i anledning av avslutad jorddelningsförrättning, ägodelningsrätten meddelat fastställelse å förrättningen, må den, vilkens besvär genom ägodelningsrättens utslag lämnats utan bifall, fullfölja talan mot utslaget, dock allenast i den mån honom därigenom emot gått.

53 §.

Har fastställelse vägrats å jorddelningsförrättning, mot vilken besvär icke blivit anförda, må klagan över ägodelningsrättens utslag fullföljas jämväl av förrättningslantmätaren.

Innefattar eljest ägodelningsrätts beslut förpliktande för förrättningslantmätaren att utan särskild ersättning omgöra förrättning eller del därav eller att gälda kostnad för ägodelningsrättens sammanträde, då må han föra klagan mot beslutet därutinnan.

54 §.

Talan, varom i 51 § sägs, föres genom besvär, vilka i två exemplar och åtföljda av ägodelningsrättens eller ägodelningsdomarens protokoll skola ingivas till ägodelningsdomaren inom trettio dagar från utslagets dag, denna oräknad.

Har klaganden underlåtit att till ägodelningsdomaren inkomma med protokoll i målet och är ej detta av annan part ingivet, förelägge ägodelningsdomaren klaganden viss tid att inkomma därmed, vid äventyr att, där det ej är hos Konungen tillgängligt, då målet företages till avgörande, klaganden skall hava förlorat sin talan.

55 §.

Då besvär sålunda inkommit, låte ägodelningsdomaren genast översända ena exemplaret av inlagan till den delägare, som blivit utsedd att förvara förrättningshandlingarna, eller, om denne är klagande eller icke någon är utsedd att förvara förrättningshandlingarna eller hinder eljest möter, till annan delägare, och förelägge genom kungörelse i kyrkan, på sätt i 3 kap. 1 § sägs, de icke klagande delägarna att inom trettio dagar från kungörandet till ägodelningsdomaren ingiva eller med posten insända till Konungen ställd förklaring över besvären, vid påföljd att icke vidare varda i målet hörda. Kungörelse, varom ovan sägs, skall innehålla uppgift å den person, till vilken besvärinlagan blivit översänd.

56 §.

Yrkas i besvär, att ersättningsskyldighet eller skyldighet att utföra arbete på egen bekostnad skall åläggas förrättningslantmätaren, eller erfordras eljest förklaring av denne, skola besvärshandlingarna tillställas honom med föreläggande att inom trettio dagar därefter med återställande av handlingarna avgiva förklaring vid påföljd att icke vidare varda i målet hörd.

57 §.

Sedan infortrade förklaringar inkommit eller den förelagda tiden tilländagått utan att förklaring avgivits, skall ägodelningsdomaren insända handlingarna i målet till Konungens nedre justitierevision.

H. Om förfarandet i vissa avstyckningsmål.

58 §.

I mål om avstyckning inom samhälle eller område, varom i 19 kap. 10 § andra stycket sägs, skall vad enligt denna lag ankommer på ägodelningsrätt och ägodelningsdomare utom såvitt angår bestämmande av fastighetsgräns i samband med avstyckningen samt tvist, varom i 19 kap. 15 § sägs, så ock överlantmätarens befattning med fastställelseprövning fullgöras av Konungens befallningshavande.

Är någon missnöjd med beslut angående bestämmande av fastighetsgräns i samband med avstyckning, varom i denna paragraf är fråga, skall beträffande fullföljd av talan mot sådant beslut vad i 19 § första stycket stadgas äga tillämpning: och gälle om fastställelse av sådan gränsförrättning vad förut i denna lag är bestämt.

I mål rörande avstyckning inom samhälle, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, skall, där vid förrättningen sådant påyrkas eller Konungens befallningshavande eljest så prövar nödigt, innan målet avgöres, yttrande däri inhämtas från byggnadsnämnden.

Är fråga om avstyckning av mark för sammanläggning med annan fastighet, må Konungens befallningshavande meddela fastställelse å avstyckningen allenast under villkor, att förordnande gives om sammanläggningen enligt vad därom är särskilt stadgat.

Beträffande klagan över Konungens befallningshavandes beslut i mål, varom i denna paragraf sägs, gälle i tillämpliga delar vad i 50—53 §§ i detta kapitel stadgas. Klagan föres genom besvär i den ordning, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

2:o) L A G

om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om delning av jord å landet skall jämte vad här nedan stadgas lända till efterrättelse från och med den dag, Konungen bestämmer.

Val av ägodelningsnämndemän så ock de åtgärder, som för inrättande av ägodelningsrätter enligt den nya lagen eljest erfordras, må efter ty Konungen bestämmer kunna äga rum innan den nya lagen i övrigt trätt i kraft.

2 §.

Beträffande jorddelningsförrättning, som påbörjats innan den nya lagen trätt i kraft, skall nya lagen, där så ske kan, tillämpas å frågor, som vid förrättningen förekomma till behandling efter nya lagens ikraftträdande.

I fråga om talan emot och fastställelse av sådan förrättning skall nya lagen äga tillämpning, dock att frågan, huruvida talan må efter förrättningens avslutande föras emot åtgärd, som vidtagits innan nya lagen trätt i kraft, skall bedömas enligt äldre lag.

3 §.

Mål, som före nya lagens ikraftträdande inkommit till ägodelningsrätt eller dess ordförande men icke därförinnan av samma rätt eller dess ordförande avgjorts, varde jämlikt äldre lag prövat av vederbörande enligt nya lagen inrättade ägodelningsrätt eller dess ordförande.

4 §.

Jämkning på grund av fel i uträkning i skifte, som fastställts innan nya lagen trätt i kraft, må sökas inom förut stadgad tid.

5 §.

I fråga om bestämmande av tomtgräns inom samhälle å landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad, skall 2 kap. i lagen om fastighetsbildning i stad fortfarande äga tillämpning.

Beträffande vissa andra jorddelningsförrättningar inom samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser, skall den nya lagen äga tillämpning allenast i den mån 5 och 6 kap. i lagen om fastighetsbildning i stad därom meddela föreskrift.

6 §.

Genom nya lagen upphävas:

12 kap. 5 och 6 §§ samt 13 kap. jordabalken;

1 kap. samt 19 kap. 4 § byggningsbalken;

stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket, dock att vad i 5 kap. av stadgan är om rågångar föreskrivet fortfarande skall äga tillämpning i mån bestämmelserna i lagen om fastighetsbildning i stad därtill föranleda;

lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring;

kungl. cirkuläret den 15 juli 1766 om länsgränssynerätt;

§ 8 i förordningen den 1 augusti 1805 om skogarna i riket i vad den innehåller föreskrifter om villkor för delning av sockenallmänning samt om Konungens befallningshavandes befattning med frågor om delning av sådan allmänning;

kungl. brevet den 19 mars 1839 angående vissa föreskrifter rörande laga skifte i Gävleborgs län; samt, i den mån ej i 8 § annat sägs, kungörelsen den 18 februari 1859 om förändrade föreskrifter i avseende å besuttenhets- och skiftesväsendet i Stora Kopparbergs län;

tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad sålunda upphävda lagrum innehålla eller tillägg därtill, där ej här nedan annorlunda stadgas;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

7 §.

Där i lag eller särskild författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i nya lagen, skall sådan bestämmelse i stället tillämpas.

Vad i lag eller författning stadgas i avseende å ledamot i ägodelningsrätt skall gälla om ägodelningsnämndeman.

8 §.

I fråga om laga skifte till rubbning av storskifte, som inom Kopparbergs län blivit verkställt på bekostnad eller med understöd av staten, skall vad i

kungörelsen den 18 februari 1859 finnes stadgat om skiftesvitsord fortfarande lända till efterrättelse. *Har vid dylikt skifte utlagt område delats genom klyvning, varom i 94 § första stycket sista punkten i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket sägs, må sådan klyvning ej mot delägares bestridande i annan ordning rubbas än genom laga skifte å skifteslag, däri samma område ingår såsom en del.*

9 §.

Vad om förbud mot avsöndring från lotshemman av krono- eller skattematur är i kungl. brevet den 19 augusti 1823 samt förordningen den 9 juli 1862 stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om avstyckning.

10 §.

Genom nya lagen och vad här ovan förordnats skola ej anses hava upphävts:

de genom lagen den 5 juni 1909 stadgade särskilda bestämmelser angående laga skiften i Jukkasjärvi och Karesuando socknar av Norrbottens län;

vad om hinder mot delning av samfälld husbehovsskog stadgas i lagen den 18 juni 1925 innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden; samt

lagen den 30 april 1925 rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län.

11 §.

Vad i lagen den 22 juni 1921 huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmark ävensom i lagen av samma dag om förbud mot avsöndring av ströängar inom nämnda lappmark stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om avstyckning.

12 §.

Har upplåtelse av andel för viss fastighet i oskift mark ägt rum före den 1 januari 1897, och har lagfart därå meddelats innan den nya lagen trätt i kraft, skall den behörighet att påkalla skifte av denna mark, som, där upplåtelsen ej skett, kunnat tillkomma fastighetens ägare, i stället tillkomma ägaren av den upplåtna andelen.

13 §.

Har, innan den nya lagen trätt i kraft, av hemman eller av sådan under särskilt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom avsöndring, överlåtits viss till gränserna bestämd ägovidd, och skulle enligt äldre lag utbrytning av samma ägovidd ske genom ägostyckning, skall i avseende å utbrytningen därav den äldre lagen tillämpas, sakägarna dock

obetaget att, där de så önska samt laga hinder icke möter, göra den överlåtna ägovidden till föremål för avstyckning.

14 §.

I fråga om avsöndring, som skett innan den nya lagen trätt i kraft, skall vad i äldre lag stadgas fortfarande äga tillämpning, vederbörande emellertid obetaget att, där icke faställelse å avsöndringen meddelats eller laga hinder eljest möter, göra det upplåttna området till föremål för avstyckning.

3:o) LAG

om ändring i vissa delar av lagen den 12 maj 1917 (nr 269) om fastighetsbildning i stad.

Härigenom förordnas, att 5 kap. 2, 3, 5, 10, 13, 14 och 20 §§ samt 6 kap. 4, 5, 11 och 15 §§ i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad skola erhålla följande ändrade lydelse:

5 KAP.

2 §.

Avstyckning skall verkställas av i stadens tjänst anställd mätningsman eller, där sådan ej finnes, av till sådan befattning behörig person, som på förslag av byggnadsnämnden förordnas av Konungens befallningshavande att tills vidare förrätta avstyckningar i staden. Finnes uppdraget ej kunna anförtros föreslagen person, förordne Konungens befallningshavande som skäligt prövas.

Avstyckning företages efter skriftlig ansökan av fastighetens ägare hos byggnadsnämnden, som överlämnar ansökningen till förrättningsmannen. I fall, då område, som skall avstyckas, blivit till annan överlåtet, äge ock han rätt göra framställning, som nu sagts.

Förrättningsmannen har att skyndsamt företaga förrättningen samt, där så ske kan, i ett sammanhang bringa den till slut.

Om tid och ställe för förrättningen skall förrättningsmannen minst åtta dagar förut underrätta byggnadsnämnden.

Vid förrättningen skola föreskrifterna i 2, 3 kap., 6 kap. 1 och 3 §§, 7 kap., 18 kap. 3 § första stycket samt 19 kap. 27 § i lagen om delning av jord å landet äga motsvarande tillämpning, så vitt icke i denna lag är annorlunda stadgat.

Är förrättningsman av jäv hindrad företaga förrättning, anmäle ofördröjligen förhållandet hos byggnadsnämnden, som, där ej annan efter ty i första

stycket sägs behörig förrättningsman är att tillgå, har att hos Konungens befallningshavande utverka förordnande för särskild förrättningsman.

3 §.

Utan hinder av att kungörande och kallelse ej verkställts i den ordning, som i 3 kap. 1 § av lagen om delning av jord å landet sägs, må avstyckningsförrättning företagas, därest ägaren av stamfastigheten och i fall, då område, som skall avstyckas, blivit överlåtet till annan, jämväl denne infinna sig eller av förrättningsmannen blivit minst åtta dagar förut bevisligen kallade till förrättningen, samt fråga ej är om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i förrättningen.

5 §.

Huru gräns mot fastighet, som ej ingår i avstyckningsförrättningen, skall bestämmas, därom gälle beträffande stad, där magistrat finnes, vad i stadgan den 9 november 1866 om skiftesverket i riket är om rågång föreskrivet samt i fråga om stad under landsrätt, vad uti lagen om delning av jord å landet stadgas om bestämmande av gränser. Sådant bestämmande skall ej äga rum, där det ej påfordras å någondera sidan eller av förrättningsmannen aktas nödigt.

10 §.

Har det område, som skall avstyckas, blivit till annan överlåtet, lände den därom upprättade avhandling till efterrättelse.

Träffa sakägarna utöver vad avhandlingen innehåller överenskommelse i ämne, som angår förrättningen, såsom att servitut till förmån för en av styckningen berörd fastighet skall läggas å annan sådan fastighet eller med avstyckat område följa rätt till delaktighet i område, som vid mättningsförrättning avsatts för gemensamt behov, skall därom upprättas skriftlig förening, som underskrives av sakägarna och bestyrkes av gode männen eller där sådana ej biträda vid förrättningen, av förrättningsmannen samt bilägges protokollet.

Uppkommer mellan sakägarna tvist om den rätt, som enligt avhandlingen eller träffad förening tillkommer envar av dem, och avser förrättningen mark i stad, där magistrat finnes, hänvisas de tvistande att vid vederbörlig domstol utföra sin talan, men skall i annat fall frågan underställas ägodelningsrättens prövning; och vile emellertid förrättningen.

Förekommer ej sådan tvist eller har den blivit avgjord genom laga kraft ägande beslut, undersöka förrättningsmannen eller, där han biträdes av gode män, förrättningsmännen, huruvida vad av sakägarna kan vara avtalat eller bestämt eller vad berörda beslut innehåller utgör hinder för avstycknings verkställande i enlighet med föreskrifterna i detta kapitel, samt meddele, där sådant hinder finnes föreligga, beslut att avstyckningen icke kan äga rum.

13 §.

Sedan skillnadslinjerna mellan stamfastigheten och det avstyckade området ävensom övriga gränser, som vid avstyckningen må hava bestämts, blivit utstakade och utmärkta samt alla till förrättningen hörande frågor i övrigt blivit avgjorda, skall förrättningsmannen å sammanträde med vederbörande sakägare till sökanden eller annan, som utses av sakägarna, utgiva ett exemplar av samtliga förrättningshandlingar emot bevis, som bilägges konceptakten, ävensom tillkännagiva att förrättningen är avslutad.

Sakägare, som vill fullfölja talan emot förrättningen, har att inom tjuugu dagar från dess avslutande till magistraten ingiva sina besvär eller ock på eget äventyr insända dem dit med posten så tidigt, att de före sagda tids utgång komma magistraten tillhanda; och skall underrättelse härom av förrättningsmannen meddelas sakägarna å det sammanträde, varvid förrättningen förklaras avslutad.

Inom samma tid har förrättningsmannen, evad besvär anförts eller icke, att överlämna konceptakten till magistraten.

Vad sålunda stadgats i fråga om klagan över verkställd avstyckning gälla ock i fall, då, på sätt i 9 eller 10 § sägs, beslut meddelats att avstyckning icke kan äga rum; dock att i sådant fall det skall åligga magistraten, där besvär anförts, att infordra förrättningshandlingarna från förrättningsmannen.

14 §.

Då tid för klagan över verkställd avstyckning gått till ända utan att förrättningen klandrats eller ock anförda besvär blivit ogillade genom beslut, som äger laga kraft, har magistraten att, ifall hinder enligt detta kapitel ej möter, meddela fastställelse å avstyckningen ävensom, såvida framställning därom gjorts, åsätta det avstyckade området särskilt namn.

Innan ärendet av magistraten avgöres, skall, där vid förrättningen sådant påyrkats eller magistraten eljest så prövar nödigt, yttrande inhämtas från byggnadsnämnden.

Angående meddelad fastställelse skall bevis tecknas å konceptkartan.

Förrättningsmannen vare skyldig att inom trettio dagar från det beslut om fastställelse av förrättningen vunnit laga kraft eller däremot förd talan genom laga kraft ägande beslut ogillats emot stadgad lösen till vederbörande sakägare utlämna ett exemplar av kartan, och teckne förrättningsmannen därå avskrift av beviset om fastställelsen.

Genom fastställelse å avstyckningen tillkommer ej ägaren vidsträcktare rätt att förfoga över fastigheten än vad lag och författning eljest medgiva.

20 §.

Bestämmelserna i detta kapitel skola även gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser,

därvid vad i 5 § stadgas för stad under landsrätt äge tillämpning å sådant samhälle, som avses i denna paragraf.

6 KAP.

4 §.

Inom varje stad skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, minst två, valda för en tid av sex år av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga.

Magistraten eller, i stad där magistrat ej finnes, stadsstyrelsen åligger att, då tid, för vilken god man utsetts, går till ända eller god man eljest avgår eller behov av ökat antal gode män yppar sig, föranstalta om val ävensom att lämna uppgift å de valda gode männen till vederbörande lantmätare och mättingsman samt, i fråga om stad, som lyder under landsrätt, till ägodelningsdomaren.

5 §.

Utän hinder av att kungörande och kallelse ej verkställt i den ordning, som i 3 kap. 1 § av lagen om delning av jord å landet sägs, må laga skifte å stadsjord företagas, där samliga delägare infinna sig eller av förrättningsmannen blivit minst åtta dagar förut bevisligen kallade till förrättningen samt fråga ej är om bestämmande av gräns mot fastighet, som ej ingår i förrättningen.

Huru gräns, som avses i föregående stycke, skall bestämmas, därom gälle vad i 5 kap. 5 § i denna lag sägs.

Yppas under laga skifte i stad, där magistrat finnes, sådan tvist, varom förmäles i 3 kap. 12 § i lagen om delning av jord å landet, och är dess avgörande av betydelse för skiftets behöriga verkställande, skola de tvistande hänvisas att vid vederbörlig domstol utföra sin talan; och vile emellertid förrättningen i vad den är av målets utgång beroende.

11 §.

1 mom. Vad enligt detta kapitel gäller om gränsbestämning och ägoutbyte i sammanhang med laga skifte gälle ock, då sådan förrättning eljest förekommer.

Besväräs fastighet eller område av servitut, bestående av rättighet till skogsfång och mulbete eller endera av dessa rättigheter, må på yrkande av fastighetens ägare servitutet utan sammanhang med skifte utbrytas, där det finnes medföra nytta och kunna ske utan någons förfång. Rätt att erhålla utbrytning tillkomme ock ägaren av den fastighet, till vars förmån sådant servitut gäller, där det visas, att servitutet äventyras.

I avseende å förrättning, som i näst föregående stycke avses, äge vad i

20 kap. 6 och 9 §§ av lagen om delning av jord å landet stadgas motsvarande tillämpning.

2 mom. Utan hinder av vad i 1 mom. första stycket sägs äger Konungen medgiva att inom visst område, som är uppdelat i ett flertal fastigheter, gränsbestämning må äga rum med tillämpning av föreskrifterna i 2 kap. Vid framställning om medgivande, som nu sagts, skall fogas karta i två exemplar, noga angivande det område, framställningen avser.

15 §.

Vad i detta kapitel 1—3, 5—11 samt 13 och 14 §§ stadgats för stad, skall ock gälla för samhälle å landet, för vilket skall föras fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser och äge vad enligt 5 § andra stycket gäller för stad under landsrätt tillämpning å sådant samhälle, som avses i denna paragraf.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

Beträffande förrättningar, som påbörjats innan den nya lagen trätt i kraft, skall nya lagen, där så ske kan, tillämpas å frågor, som vid förrättningen förekomma till behandling efter nya lagens ikraftträdande. I fråga om talan emot och fastställelse av sådan förrättning skall nya lagen äga tillämpning, dock att frågan, huruvida talan må efter förrättningens avslutande föras emot åtgärd, som vidtagits innan nya lagen trätt i kraft, skall bedömas enligt äldre lag.

Twist som före lagens ikraftträdande jämlikt 5 kap. 10 § enligt dess tidigare lydelse hänvisats till vederbörlig domstol, men ännu icke blivit där anhängiggjord, skall, såvitt tvisten ej rör avstyckning i stad, där magistrat finnes, efter stämning utföras vid ägodelningsrätten.

Jämkning på grund av fel i uträkning i skifte, som fastställts innan lagen trätt i kraft, må sökas inom förut stadgad tid.

4:o) L A G

om ändrad lydelse av 6 § i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42 s. 1) angående lagfart å fång till fast egendom.

Härigenom förordnas, att 6 § i förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

1 mom. Sökes lagfart på grund av överlåtelse från annan, må ansöknin-
gen ej beviljas, med mindre det upplyses, att förre ägaren ej var gift, eller

det visas, att samtycke eller tillåtelse till överlåtelsen givits, efter ty i 6 kap. 4 eller 6 § giftermålsbalken sägs, eller att överlåtelsen ändock är gällande.

2 mom. Är lagfart sökt på grund av testamente, dom eller annan handling, som ej vunnit laga kraft, må ansökningen icke bifallas förr än det visas, att handlingen blivit ståndande.

3 mom. Har ägare av fastighet därav till annan överlåtit visst till gränserna bestämt område, och ingår det område ej i tomtindelning, må lagfart å fånet ej beviljas förr än fastställelse meddelats å lantmåteri- eller mättningsförrättning, varigenom det överlåtna området utbrutits, eller, där talan mot beslutet om fastställelse må föras, beslutet vunnit laga kraft eller däremot förd talan ogillats.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft. Utan hinder av vad i 3 mom. stadgas skall äldre lag tillämpas, där överlåtelse av område ägt rum före sagda dag samt området utbrutits genom jordavsöndring eller genom sådan ägostyckning, som avses i lagen den 25 april 1924 om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län.

5:o) LAG

om ändrad lydelse av 37 § 5 mom. i förordningen den 16 juni 1875 (nr 42 s. 12) angående inteckning i fast egendom.

Härigenom förordnas, att 37 § 5 mom. i förordningen den 16 juni 1875 angående inteckning i fast egendom skall erhålla följande ändrade lydelse:

5 mom. Vad enligt 3 och 4 mom. gäller om avsöndrad lägenhet skall ock gälla om område, som avstyckats till särskild fastighet enligt 19 kap. av lagen om delning av jord å landet eller 5 kap. av lagen om fastighetsbildning i stad, dock icke där stamfastigheten och det avstyckade området ännu äro i samme ägares hand.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

6:o) L A G

om ändrad lydelse av 121 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att sista stycket av 121 § utsökningslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har från egendom, däri inteckning beviljats, lägenhet avsöndrats eller område enligt 19 kap. av lagen om delning av jord å landet eller 5 kap. av lagen om fastighetsbildning i stad avstyckats till särskild fastighet, och ansvarar lägenheten eller det avstyckade området för den inteckning allenast på sätt i 3 mom. av 37 § i förordningen angående inteckning i fast egendom sägs, må inteckningen ej föranleda försäljning av den avsöndrade lägenheten eller det avstyckade området, utan så är att vid utropet av stamfastigheten den därför bjudna köpeskillingen funnits icke förslå till fulla gäldandet av inteckningshavarens fordran och icke lägenhetens eller det avstyckade områdets ägare genast erlägger vad däri brister.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

7:o) L A G

om ändrad lydelse av 6 § i lagen den 18 oktober 1907 (nr 83) angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamfastigheten.

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen den 18 oktober 1907 angående ryttare-, soldat- och båtsmanstorps befriande i vissa fall från ansvar för inteckningar i stamfastigheten skall erhålla följande ändrade lydelse:

Vad i denna lag är föreskrivet om avsöndrad lägenhet skall äga motsvarande tillämpning beträffande område, som avstyckats till särskild fastighet enligt 19 kap. i lagen om delning av jord å landet eller 5 kap. i lagen om fastighetsbildning i stad, dock icke där stamfastigheten och det avstyckade området ännu äro i samme ägares hand.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

8:o) L A G**om ändrad lydelse av 7 § i lagen den 30 september 1904
(nr 48) om samäganderätt.**

Härigenom förordnas, att 7 § i lagen den 30 september 1904 om samäganderätt skall erhålla följande ändrade lydelse:

Är samfällid fastighet sådan, att tillämpning av föreskrifterna om laga skifte kan ifrågakomma, och har delägare i fastigheten gjort ansökan om fastighetens försäljning; vill annan delägare att gemenskapen skall upplösas genom laga skifte, give det tillkänna, innan ansökningen varder av första domstol avgjord. Upplyses, att laga skifte blivit i laga ordning sökt, låte rätten frågan om försäljning vila, till dess sig visat, huruvida på den ansökan laga skifte kommer till stånd; är ej ansökan om laga skifte gjord, give rätten nödig tid därtill. Kommer någon i högre rätt och visar, att laga skifte blivit sökt, må fastigheten ändock gå till försäljning, evad skiftet kommer till stånd eller icke.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

9:o) L A G**om ändrad lydelse av 16 § i lagen den 5 juli 1907 (nr 48)
om enskilda vägar på landet.**

Härigenom förordnas, att 16 § i lagen den 5 juli 1907 om enskilda vägar på landet skall erhålla följande ändrade lydelse:

I fråga om förrättningen lände i tillämpliga delar till efterrättelse vad i lagen om delning av jord å landet är stadgat om kallelse till samt kungörelse och underrättelse om laga skifte så ock om jäv mot förrättningsmän, om uppskov och om protokoll vid förrättning; och skall vad enligt lagen om delning av jord å landet i anförda avseenden gäller om lantmätare beträffande förrättning, varom i denna lag stadgas, lämpas till förrättningsman.

Är lantmätare förrättningsman, må därav ej föranledas vidsträcktare tillämpning av lagen om delning av jord å landet än nu är sagt.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

10:o) L A G**om säkerhet för utbekommande av vissa ersättningar i anledning av laga skifte eller annan jorddelningsförrättning.**

Härigenom förordnas som följer:

Har vid laga skifte eller annan jorddelningsförrättning blivit bestämt, att utflyttnings-, odlings- eller hävdeersättning eller ersättning för minskad avkastning eller ersättning enligt 14 kap. 8 § i lagen om delning av jord å landet eller annan ersättning, varom i nämnda lag sägs, skall av ägare av jord, som i förrättningen ingått, gäldas till annan delägare, då äge denne, där hans fordran ej stått inne längre än ett år efter förfallodagen, att ur jorden, ändå att den kommit i annans hand, njuta betalning med enahanda förmånsrätt, som enligt 17 kap. 6 § handelsbalken tillkommer enskild ränteägare för avgäld av fast egendom.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft, vilken dag lagen den 1 maj 1885 (nr 16 s. 5) angående säkerhet för utbekommande av utflyttningsbidrag med mera i anledning av laga skifte skall upphöra att gälla.

11:o) L A G**om sammanläggning av fastigheter å landet.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Fastigheter å landet, som äro i en ägares hand, må efter ty här nedan sägs sammanläggas till en fastighet,

1. om envar av fastigheterna utgör by, enstaka hemman eller lägenhet, som har sitt område genom rågång skilt från andra ägor;

2. om fastigheterna utgöra skilda jordeboksenheter eller delar av sådana enheter och gemensamt ingå i ett skifteslag, vilket icke delats genom lantmäteriförrättning, som fastställts eller eljest är lagligen gällande;

3. om fastigheterna utgöras av genom sådan lantmäteriförrättning, varom under 2 sägs, utbrutna ägolotter samt tillika ingå i samma skifteslag av beskaffenhet, varom under 1 sägs, eller i sådant skifteslag, som avses i 1 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet.

Vidare må med fastigheter, som här ovan omförmälas, sammanläggas genom avsöndring för alltid eller genom avstyckning bildade fastigheter ävensom sådana fastigheter sammanläggas med varandra, allt under förutsättning att fastigheterna ingå i samma skifteslag av beskaffenhet, varom under 1 sägs, eller i sådant skifteslag, som avses i 1 kap. 3 § i lagen om delning av jord å landet.

Ej vare i fall, varom ovan förmäles, den omständigheten att avsöndring för alltid eller avstyckning ägt rum från en eller flera av fastigheterna hinder mot sammanläggning.

Fastighet, som efter vad nu sagts kan sammanläggas med annan fastighet må ock sammanläggas med del därav, som i den ordning särskilt är stadgad för ändamålet avstyckas. Vad i denna lag sägs om fastighet skall, där ej annorlunda stadgas, i tillämpliga delar gälla om fastighetsdel, varom här är fråga.

Fastigheter, vilka ingå i ett och samma under laga skifte varande skifteslag, må, oberoende av vad här ovan sägs, sammanläggas, där sammanläggningen, på sätt i 3 kap. 14 § i lagen om delning av jord å landet förmäles, kan ske under skiftet samt laga hinder mot sammanläggningen icke, efter ty nedan i denna lag stadgas, prövas föreligga.

2 §.

Vad i 1 § sägs om fastighet, som bildats genom avsöndring eller avstyckning, gälle ock om område, som utbrutits för servitut och icke ingår i den fastighet, till vars förmån servitutet gällt, om mark, som enligt äldre bestämmelser om avledning av vatten utbrutits från fastighet på grund därav att ägaren av sagt sig den båtnad, som genom dylikt företag beretts fastigheten, så ock om mark, som enligt gällande eller tidigare lag om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område avskilts från fastighet. Lag samma vare beträffande område, som avskilts från fastighet i enlighet med bestämmelserna om expropriation eller äldre bestämmelser om ändring eller utrivning av vattenverk eller enligt vattenlagen, dock att, där återlösningsrätt äger rum, sådant område må sammanläggas allenast med den fastighet, från vilken det blivit avskilt.

Fastighet, som utgör andel för viss fastighet i samfällid mark, må sammanläggas allenast med den fastighet, till vilken andelen hör, med lagligen utbruten del av denna fastighet eller med annan fastighet, till vilken jämväl hör andel i samfälligheten.

3 §.

Fastighet må ej ingå i sammanläggning enligt denna lag innan fastigheten blivit upptagen i jordregistret. Vad sålunda stadgats gälle dock ej beträffande fastighetsdel, vilken för sammanläggning med annan fastighet avstyckats från fastighet, som är upptagen i jordregistret, ej heller i fråga om fastigheter, vilka ingå i ett och samma under laga skifte varande skifteslag och vilka under skiftet skola göras till föremål för sammanläggning.

4 §.

Område, som ingår i tomtindelning, må ej ingå i sammanläggning enligt denna lag.

Ej heller må sammanläggning enligt denna lag äga rum inom samhälle å landet, för vilket föres fastighetsregister enligt de för stad meddelade bestämmelser.

5 §.

Sammanläggning enligt bestämmelserna i denna lag vare icke tillåten, om fastigheterna icke innehavas med samma rätt eller om de höra till skilda socknar eller andra förvaltningsområden.

6 §.

Fastigheter, vilkas områden icke förut tillhoppa bildat sådant skifteslag, varom i 1 kap. 2 § under 1 eller 2 i lagen om delning av jord å landet förmäles, må icke sammanläggas, så framt ej det sammanlagda ägoväldet i fråga om ägornas sammansättning samt skiftenas antal och form kommer att uppfylla de fordringar, som enligt sagda lag därutinnan gälla i avseende å ägolott, vilken utlägges vid laga skifte.

Sammanläggning i sammanhang med laga skifte må äga rum allenast där de till sammanläggning avsedda fastigheterna prövas kunna utläggas såsom ägolott, vilken överensstämmer med vad i 1 kap. 8 § första stycket samt i 13 kap. i oförmälda lag stadgas.

7 §.

Sammanläggning av avsöndrad lägenhet med annan fastighet, som icke utgöres av sådan lägenhet, må ej ske, där avgäld från lägenheten skall utgå till fastighet, som icke ingår i sammanläggningen.

8 §.

Häftar fastighet, varom fråga är, för frälseränta eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta eller för ersättning, varom förmäles i lagen om säkerhet för utbekommande av vissa ersättningar i anledning av laga skifte eller annan jorddelningsförrättning, eller för avgäld från till skatte försålt halländskt kyrkohemman, och vilar ej ansvar för samma ränta, lån, förskott, ersättning eller avgäld jämväl å den eller de övriga fastigheterna, då må sammanläggning icke äga rum, såframt icke den, som på grund av inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i annan av fastigheterna äger säkerhet för fordran eller annan rättighet, medgivit sammanläggningen.

9 §.

Är fastighet, som ifrågasättes skola ingå i sammanläggning, sådan att lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland, Dalarne och Värmland därå

äger tillämpning, må sammanläggning ej äga rum, i händelse anledning prövas vara för handen att antaga, att sammanläggningen medför minskning i de självständiga jordbrukens antal.

10 §.

Ansökning om sammanläggning göres hos ägodelningsdomaren i den domsaga, där fastigheterna äro belägna. Vid ansökningen foge sökanden utdrag av jordeboken samt äganderätts- och gravationsbevis rörande de fastigheter, varom fråga är, ävensom utdrag av jordregistret rörande däri upptagen fastighet. Vad angår fastighetsdel, som för sammanläggningen skall avstyckas från annan fastighet, skola utdrag och bevis, varom ovan sägs, avse den fastighet, varifrån avstyckningen skall ske.

Där ej de fastigheter, ansökningen avser, *ingå i ett och samma under skifte varande skifteslag eller* äro av beskaffenhet, varom i 1 § under 2 sägs, eller ock förut tillhopa bildat ett skifteslag, skall sökanden jämväl ingiva av lantmätare upprättad karta och beskrivning över fastigheterna i den mån dessa utgöras av bestämda områden å marken. *Kartan skall upptaga fastigheternas gränser samt utmärka fastigheternas läge i förhållande till varandra.* Beskrivning, varom ovan sägs, skall för envar av fastigheterna innefatta uppgift om dess ägovidd och dennas fördelning i särskilda ägoslag samt utredning, i vad mån till varje särskild fastighet hör andel i område, som vid lantmäteriförrättning undantagits för gemensamt ändamål eller eljest är samfällt, eller i särskilda rättigheter och förmåner.

I fall, varom i 9 § sägs, skola karta och beskrivning, som här ovan omförmälas, alltid ingivas.

11 §.

I sammanläggningsärende skall ägodelningsdomaren, där så nödigt finnes, inhämta yttrande av överlantmätaren.

I fall, varom i 6 § andra stycket sägs, skall infordras yttrande från förrättningslantmätaren.

Är fråga om sammanläggning, varom i 9 § förmäles, må ägodelningsdomaren, där så finnes lämpligt, höra nämnd eller myndighet, som kan äga kännedom om förhållandena, såsom jordbrukskommissionen eller hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller kommunalnämnden eller kronobetjäningen i orten.

Finnes den utredning, som det efter vad ovan sägs åligger sökanden att förebringa, i ett eller annat hänseende ofullständig, förelägge ägodelningsdomaren sökanden lämpligt rådrom att inkomma med den ytterligare utredning, som anses erforderlig, vid äventyr, om det försummas, att ärendet ändå företages till avgörande.

12 §.

Möter för bifall till ansökningen ej hinder i något av de hänseenden, varom ovan förmäles, skall ägodelningsdomaren, i händelse han icke jämväl är

domare i domsagan, med överlämnande av handlingarna i ärendet inhämta yttrande av denne, huruvida med hänsyn till de i 13 och 14 §§ stadgade villkor för sammanläggning hinder för den sökta sammanläggningen föreligger. Där, sedan yttrandet avgivits men innan underrättelse på sätt i 19 § sägs meddelats domaren om ärendets utgång, förändring inträffar i något av de förhållanden, varom han haft att yttra sig, skall han så fort ske kan om den inträffade förändringen underrätta ägodelningsdomaren.

13 §.

Finnes i lagfartsprotokollet antecknat, att klander blivit instämt å fång till fastighet, eller finnes eljest rätten till fastighet tvistig, eller är fastighet utmätt eller beslut meddelat om dess försäljning i den ordning, som om utmätt fast egendom är stadgad, då må fastigheten ej sammanläggas med annan fastighet.

14 §.

Ej må fastigheter sammanläggas, med mindre sökanden å dem erhållit lagfart; dock att, där någon av fastigheterna förvärvats genom fång, varmed på grund av äldre lag ägaren ej varit skyldig lagfara, lagfart å den fastighet ej är erforderlig, där sökandens åtkomst annorledes styrkes. Ej heller må sammanläggning ske, utan så är att icke mera än en av fastigheterna är besvärad av beviljad eller sökt inteckning eller ock, där flera av fastigheterna äro sålunda besvärade, icke någon av dem häftar för andra inteckningar än sådana, som äro i samma inbördes ordning gällande jämväl i envar av de andra, dock vare den omständigheten, att i en av fastigheterna tillika finnes inteckning med sämre rätt, ej hinder mot sammanläggningen, så framt innehavare av sådan inteckning medgivit sammanläggningen; skolande vad nu sagts om inteckning tillämpas jämväl beträffande fordran eller annan rättighet, som avses i 11 kap. 2 § jordabalken. Fastighet, som är föremål för återköpsrätt, må ej i något fall sammanläggas med annan fastighet utan medgivande av återköpsrättens innehavare.

Är fråga om sammanläggning med fastighet av ägovidd, som för ändamålet skall avstyckas från annan fastighet, skall, såvitt angår den ägovidd, vad ovan sägs om lagfart gälla beträffande den fastighet, varifrån avstyckningen skall ske, eller, där ägoviddens överlåtits för sammanläggning med sökanden tillhörig fastighet, i stället för beviljad lagfart fordras att sökanden om lagfart å den ägovidd gjort ansökan, vilken förklarats vilande i avbidan på avstyckningens fastställande. Besväras sådan ägovidd av inteckning, vare det ej i något fall hinder för sammanläggning, där inteckningshavaren för inteckningens dödande i vad angår sagda ägovidd avlämnat inteckningshandlingen till domstolen eller domaren i orten eller ock till landsfogde eller landsfiskal.

15 §.

Sedan ärendet kommit i sådant skick, att det lagligen kan bliva föremål för prövning, företage ägodelningsdomaren ärendet till vidare handläggning.

Finner ägodelningsdomaren laga hinder mot bifall till ansökningen icke möta, meddele han förordnande om sammanläggningen.

Har sökanden icke fullgjort föreläggande, varom i denna lag sägs, eller finner ägodelningsdomaren laga hinder möta för bifall till ansökningen, hänskjute han ärendet till ägodelningsrättens prövning.

Huruledes, då fråga är om sammanläggning med fastighet av ägovidd, som för ändamålet skall avstyckas från annan fastighet, beslut i ärendet, där ansökningen bifalles, *i vissa fall* skall meddelas i sammanhang med fastställelse å avstyckningen, därom skils i lagen om delning av jord å landet. *Ankommer fastställelseprövningen å Konungens befallningshavande, må förordnande om sammanläggningen ej meddelas, förrän avstyckningen blivit genom laga kraft ägande beslut fastställd på sätt i 21 kap. 58 § i nyssnämnda lag sägs.*

Angående meddelat förordnande om sammanläggning skall bevis tecknas å karta och beskrivning, som må hava företetts i ärendet.

Ägodelningsdomaren åligger att föra protokoll över av honom handlagda ärenden angående sammanläggning.

Beträffande förfarandet hos ägodelningsdomaren och ägodelningsrätten skola bestämmelserna i 21 kap. avdelningen D i lagen om delning av jord å landet i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

16 §.

Varder ansökning om sammanläggning av fastigheter bifallen, och är i en eller flera av dem beviljad inteckning, som icke gäller i den eller de andra, skall inteckningen därefter gälla i hela den sålunda bildade fastigheten. Varder efter sammanläggningen, men på grund av tidigare rätt till fastighet, varmed annan fastighet sammanlagts, ansökan om inteckning gjord eller fullföljd, skall den inteckning, där ansökningen bifalles, fastställas att gälla i hela den nybildade fastigheten.

17 §.

Bifalles ansökning om sammanläggning av fastigheter, och häftar någon av dem för tionde, ränta eller annan sådan avgäld eller eljest för allmänna utskylder och besvär eller för lån, som av allmänna medel lämnats för beredande av odlingsföretag, eller för förskott av dylika medel för avlösning av frälseränta eller eljest för belopp, varför säkerhet åtnjutes på annan grund än inteckning, svare hela den nybildade fastigheten för vad sålunda ålegat fastighet, som ingått i sammanläggningen.

18 §.

Har någon av de fastigheter, varom fråga är, andel i samfällighet eller annan särskild rättighet eller förmån, som ej tillkommer övriga fastigheter, medför sammanläggningen ej för den nybildade fastigheten vidsträcktare rätt därutinnan än som förut tillkommit förstnämnda fastighet.

19 §.

Om utgången av sammanläggningsärende lämne ägodelningsdomaren ofördröjligen överlantmätaren skriftlig underrättelse.

Är ägodelningsdomaren icke domare i domsagan, skall han, så snart ansökning om sammanläggning inkommit, därom lämna domaren meddelande; underrätta honom ock ofördröjligen, sedan ärendet avgjorts, om beslutet däri.

20 §.

Om ansökning, varom i denna lag sägs, så ock om beslutet däröver, skall anteckning göras i lagfartsprotokollet och lagfartsboken.

Skall, enligt vad i 16 § sägs, inteckning gälla jämväl i annan fastighet än den, vari den beviljats, skall anteckning därom ofördröjligen göras i inteckningsprotokollet och inteckningsboken.

21 §.

Vad i 21 kap. av lagen om delning av jord å landet stadgas om talan mot ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares beslut skall ock gälla om ägodelningsrätts eller ägodelningsdomares beslut enligt denna lag.

Har ansökning om sammanläggning bifallits, och ingår i sammanläggningen fastighet, varå lagen angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland, Dalarne och Värmland äger tillämpning, äge jordbrukskommissionen överklaga beslutet. Om beslut, varom nu sagts, skall ägodelningsdomaren utan dröjsmål underrätta jordbrukskommissionen.

Denna lag skall träda i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

12:o) L A G

om ändrad lydelse av 11 kap. 2 § jordabalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 2 § jordabalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Nu haver den, som sålde, icke uppburit fulla penningar, ändock han i köpebrevet tillstått, att han köpeskillingen till fullo bekommit; njute sin säkerhet i det, som sålt är, framför andra köparens borgenärer. Söker han ej in-teckning för sin fordran, i stad inom tre månader, och å landet sist vid det ting, som infaller näst efter sex månader sedan lagfart för köparen beviljades, äge därefter ej bättre rätt än de andra.

Vad nu är stadgat gälle ej, där någon i stad eller ort på landet, varest finnes tomtindelning såsom i stad, sålt viss till gränserna bestämd del av

tomt att med annat område till en tomt sammanläggas, eller där å landet ägare av fastighet därav till annan överlåtitt viss till gränserna bestämd ägiovidd för att sammanläggas med annan fastighet, och ej heller där frälseränta säljes.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

13:o) L A G

om insändande till hovrätt av ägodelningsrätts protokoll så ock av protokoll i mål eller ärende, som handlagts av ägodelningsdomare eller annan ordförande i ägodelningsrätt eller av överlantmätare.

Härigenom förordnas som följer:

Vad om insändande till hovrätt av underrätts dombok är i lag stadgat skall ock gälla om ägodelningsrätts protokoll, så ock om protokoll i mål eller ärende, som handlagts av ägodelningsdomare eller annan ordförande i ägodelningsrätt eller, jämlikt 21 kap. 43 § tredje stycket i lagen om delning av jord å landet, av överlantmätare.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft.

14:o) L A G

om ändrad lydelse av 2 § 11:o) i lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 11:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall erhålla följande ändrade lydelse:

11:o) mål om avgäld från avsöndrad lägenhet, om fördelning av mantal eller utskylder mellan stamfastighet och avsöndrad lägenhet;

mål om tomtmätning;

mål om avstyckning enligt 5 kap. i lagen om fastighetsbildning i stad;

mål om avstyckning inom samhälle eller område, varom förmäles i 19 kap. 10 § andra stycket i lagen om delning av jord å landet;

mål, huruvida fastighet är av beskaffenhet att den må förvärfvas av bolag eller förening;

mål om undantag från tillämpningen av de med avseende å arrende av viss jord å landet inom Norrland och Dalarne gällande särskilda bestämmelser;

mål om naturminnesmärkens fredande.

Denna lag träder i kraft den dag, då lagen om delning av jord å landet träder i kraft. Där i mål om avsöndring från fastighet under enskild äganderätt eller stadgad åborätt eller om tillstånd till ägostyckning talan jämlikt äldre lag fullföljes hos Konungen i statsdepartement, skall utan hinder av nya lagens ikraftträdande det tillkomma regeringsrätten att upptaga och avgöra besvären.

Tillika får riksdagen anföra följande.

Uti en i *första kammaren* av herr *Henrik Andersson* väckt motion nr 239 har hemställts, att riksdagen måtte antaga följande bestämmelse att införas såsom en ny paragraf under 7 kapitlet.

»Där vid förrättning, vid vilken förekommer bestämmande av ägo gräns, som i 7 § avses, vid å marken företagen undersökning anledning förekommer till antagande, att ett flertal ägo gränser inom samma skifteslag på marken icke hävdas i överensstämmelse med tillgängliga kartor och handlingar eller att osäkerhet råder angående deras rätta sträckning, åligger det förrättningsmannen att om förhållandet göra anmälan hos överlantmätaren; och vile emellertid förrättningen.

Överlantmätaren åligger att, sedan undersökning på marken med biträde av förrättningsmannen företagits och vederbörande sakägare vid sammanträde i orten lämnats tillfälle att uttala sig, meddela föreskrifter, i vilken omfattning gränsbestämning skall äga rum.

Vid förrättningens företagande på nytt skall bestämmande ske av alla ägo gränser inom det område, som överlantmätarens förordnande avser.»

Uti motiven anföres: Bestämmelserna i 7 kapitlet i förslaget komme säkerligen att föra med sig bättre rättssäkerhet än vad som varit fallet med motsvarande gällande bestämmelser. I ett viktigt avseende föreläge emellertid en lucka. I förslaget saknades nämligen några särskilda bestämmelser i syfte att på ett ändamålsenligt sätt undanröja olägenheterna av den otillfredsställande

behandling, som vid äldre skiftesförrättningar ägnats frågan om ägo gränser och som medfört, att en stor del, kanske flertalet, av de vid dylika förrättningar tillkomna ägo gränserna sådana de på marken hävdades, mer eller mindre avveke från den sträckning de enligt kartor och handlingar borde hava. Ett förslag i detta ämne hade emellertid avgivits av lantmäteristyrelsen i underdånig skrivelse den 8 juni 1925. Lantmäteristyrelsen hade däri ifrågasatt, att till 7 kapitlet måtte fogas en ny paragraf av innehåll att, där vid förrättning, vid vilken förekomme bestämmande av ägo gränser, som i 7 § avsåges, å marken företagen undersökning gäve anledning till antagande, att ett flertal ägo gränser inom samma skifteslag icke hävdades i överensstämmelse med tillgängliga kartor och handlingar eller att osäkerhet rådde angående deras rätta sträckning, gränsbestämning skulle, i den omfattning överlantmätaren efter företagen undersökning ägde föreskriva, verkställas inom skifteslaget. Detta förslag hade varit tillgängligt för lagrådet vid dess behandling av ifrågasvarande lagstiftningsärende. Lagrådet hade icke haft något att erinra med avseende å själva saken men däremot ansett, att kostnadsfrågan icke vore tillräckligt utredd. Angående den rättsliga sidan av denna fråga syntes emellertid bestämmelsen i 20 kapitlet 6 § andra stycket vara tillämplig. Denna innehölle, att kostnaderna skulle fördelas efter vad i varje fall av förrättningsmännen prövades skäligt. Någon annan reglering i denna del torde icke stå att vinna eller böra ske. Vad däremot anginge det större eller mindre behovet av statens mellankomst, när det gällde att befordra ifrågasvarande rågångsrevisioner, torde frågan härom komma att upptagas i samband med andra spörsmål om förändrade bestämmelser rörande statens understödjande verksamhet i fråga om skiftesväsendet, vilka antagandet av den föreslagna jorddelningslagen kunde komma att göra aktuella. Det motiv, som anförts för frågans undanskjutande, syntes alltså icke tillräckligt bärande, under det frågans rättsliga lösning nu i första hand för stora trakter av vårt land vore av synnerligen stor betydelse; någon anmärkning hade varken framställts eller kunde med fog framställas emot lantmäteristyrelsens förslag i ämnet.

Under ifrågasvarande lagstiftningsarbete hade, yttrar *utskottet*, vid olika tillfällen framhållits, att det i många fall skulle vara synnerligen fördelaktigt, om i sammanhang med skifte å en vid tidigare delning utbruten ägolott kunnat åvägabringas en fullständig gränsrevision beträffande hela det äldre skifteslag, varifrån ägolotten utbrutits. Att bestämmelse härom icke upptagits torde hava berott därpå, att man funnit det betänkligt att emot delägarnas önskan påtvinga dem en dylik förrättning. Såsom i motionen antytts hade lagrådet förklarat, att lagrådet med hänsyn till kostnadsfrågan, som unddroge sig dess bedömande, icke ansett sig kunna i ärendets nuvarande skick tillstyrka ändring i lagförslaget härutinnan. Departementschefen hade med hänsyn till vad lagrådet i ämnet anfört funnit sig icke böra i detta sammanhang närmare ingå på spörsmålet men emellertid förklarat, att frågan borde upptagas till vidare övervägande.

Utskottet funne lika med motionären behovet av lagbestämmelser i den av honom angivna riktningen fullt styrkt. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit ansåge sig utskottet dock icke kunna förorda ändring i förslaget i denna del. Frågan syntes även, på sätt jämväl framhållits under förarbetena, stå i ett visst samband med lagstiftningen rörande ägo gränser i allmänhet. Då emellertid en skyndsam lösning torde vara av nöden, ville utskottet föreslå, att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl Maj:t i ämnet.

På grund av vad sålunda anförts får *riksdagen* anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta föranstalta om en skyndsam utredning rörande den i motionen väckta frågan om vidtagande i vissa fall av åtgärder för samtidigt bestämmande av ett flertal ägo gränser inom ett skifteslag samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Vidare har i en inom *första kammaren* av herr *Carl A. Carlsson* m. fl. väckt motion nr 233 och en av herr *Ernst Isedor Lindley* m. fl. inom *andra kammaren* väckt motion nr 358 hemställts, att 20 kap. 3 § jorddelningslagen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Rätt att erhålla utbrytning tillkommer ock ägaren av den fastighet, till vars förmån sådant servitut gäller, om servitutet varit av ålder gällande eller om det visas, att servitutet äventyras.»

I motiveringen yttra motionärerna: Sedan urminnes tid hade jordägare i olika socknar besuttit och som ägare brukat s. k. allmänningsskogar, vilka dock någon gång på 16—1700-talet indragits till kronan för att sedan såsom s. k. rekognitionsskogar upplåtas till stöd åt i orten anlagda järnverk.

Verkens ägare hade sedermera fått skatteköpa skogarna i fråga, men det ansågs dock då orättmätigt att vid ett sådant förfarande beröva de ursprungliga ägarne — sockenmännen — de fåbodlängheter med tillhörande rätt till mulbete och skogs fångst, som de av ålder innehafte.

De försök, som hittills gjorts från de ursprungliga innehavarnes sida att genom process få denna sin rätt genom utbrytning sig tillerkänd, hade i regel strandat på grund av de oklara bestämmelser härom, som återfunnes i nu gällande skiftesstadga, och angeläget syntes då vara att vid en revidering av denna åtgärder vidtoges, som i görligaste mån kunde råda bot i dessa fall och om möjligt förekomma dyrbara och om slutresultatet i dunkel höljda processer.

Som ett exempel på vad de här antytt ansåge sig motionärerna böra anföra följande.

Sedan urminnes tid och fram till slutet av 1600-talet hade Söderala sockens jordägare besuttit och såsom ägare brukat Söderala allmänningsskog. Men år 1689 hade en del sockenallmänningar, däribland Söderala, blivit indragna till kronan. På så sätt hade staten blivit ägare till allmänningen i fråga, antagligen

utan jordägarnes hörande, för att sedermera såsom rekognitionsskog upplåta densamma till ett järnverk i orten. På 1830-talet hade Ljusne-verkens ägare, som ansåges vara innehavare av rekognitionsrätten, fått tillstånd att trots sockenmännens protest skatteköpa allmanningen, innehållande en areal av c:a 8,000 tunnland, som i uppskattning motsvarade 2,400 tunnland fullgod skogsmark.

Vid skattelägningsförrättningen år 1835 hade man dock icke ansett sig kunna beröva sockenmännen de fäbodlägenheter, de av ålder innehaft å allmanningen med tillhörande rätt till mulbete och skogsfång. Då sockenmännen bibehållits vid dessa rättigheter, hade desamma vid förrättningen blivit särskilt uppskattade såsom motsvarande en areal av 384 tunnland. Dessa 384 tunnland avräknades från den skatteköpta arealen, men blevo icke å marken avskilda från järnverkets skatteköpta skogsmark.

Jordeboksränta blev senare fastställd för fäbodlägenheterna genom kammarkollegii utslag den 7 oktober 1869.

Fäbodarna i fråga vore spridda över den stora arealen och avlägset belägna från sockenmännens hemman; och den nyttjanderätt till skogen, som tillkomme fäbodarnas innehavare, hade de ej kunnat i avsevärd omfattning utnyttja, då den skatteköpta allmanningens ägare gjort svårigheter och med rättegångar trakasserat sockenmän, som velat begagna sin rätt till skogsfång.

För att vinna möjlighet att verkligen tillgodogöra sig rätten till mulbete och skogsfång vore det för fäbodelägarne högst nödigt att få denna rätt i vederbörlig ordning utbruten och avskild från rekognitionsskogen, numera disponerad av ett industriidkande aktiebolag. Sockenmännen hade också begärt skifte, men då bolaget bestritt detta, hade skiftesmännen ansett, att jämlikt 6 § nu gällande skiftesstadga skiftesvitsord ej skulle tillkomma fäbodelägarne, vilkas rätt endast vore att anse såsom »servitut», en uppfattning vilken ägodelningsrätten i orten godkänt.

Angeläget vore nu för sockenmännen, att i den nya lagen om jorddelning innehavare av dylik rätt till skogsfång och mulbete finge tillerkännas klar och ovillkorlig rätt att få densamma utbruten. Visserligen stadgades i 3 § i 20 kap. av lagförslaget, att »ägaren av den fastighet, till vars förmån sådant servitut gäller», finge påyrka dess utbrytning, »där det visas, att servitutet äventyras». Men detta något dunkelt avfattade och villkorliga stadgande torde ej kunna väntas avhjälpa ifrågavarande missförhållande. Ägare av dylika betes- och skogsfångrättigheter, vilka till sin verkliga natur snarare vore att anse såsom ett slags äganderätt än som »servitut», borde dock rimligen och i överensstämmelse med lagförslagets grunder äga ovillkorlig rätt till utbrytning av dessa rättigheter.

Av motionärerna här föreslagen ändring i föreliggande lagförslag vore påkallad icke blott av anmärkta missförhållanden inom en enda socken. Liknande gamla rättigheter till skogsfång och mulbete, vilka utan möjlighet till

skifte eller utbrytning låge tämligen värdelösa och icke kunde rationellt brukas, förekomme i alla delar av riket, särskilt i Norrland, såsom framginge av en bifogad utredning av arkivarien i kammarkollegium H. Skoglund, vadan här vore fråga om ett lantmanna- och riksintresse av ej ringa vikt.

Utskottet har beträffande dessa motioner yttrat:

Bestämmelserna uti ifrågavarande paragraf innebure en nyhet i förhållande till gällande rätt. Enligt skiftesstadgan kunde utbrytning av servitut endast förekomma i sammanhang med skifte å den fastighet, varå servitutet vilade; vitsord att påkalla skifte tillkomme däremot icke ägaren av den härskande fastigheten.

I anledning av en vid 1915 års riksdag inom andra kammaren väckt motion förklarade jordbruksutskottet, att utskottet — med hänsyn till önskvärdheten icke minst ur skogsvårdssynpunkt att så vitt möjligt avlägsna de intresse motsatser, som skapats av flertalet nu gällande, olämpligt avfattade husbehovsavtal — för sin del funne avlösningsrätt med ömsesidigt utbrytningsvitsord erbjuda det verksammaste medlet härför, men att utskottet å andra sidan icke ville bestrida, att någon begränsning i tillämpligheten av sådant vitsord för den servitutsberättigade parten under vissa omständigheter kunde anses önskvärd eller påkallad av avtalets beskaffenhet.

I 1918 års förslag var utbrytningsvitsordet för ägaren av den härskande fastigheten begränsat på samma sätt som i förevarande förslag. I motiveringen till 1918 års förslag anfördes: Förhållandet kunde vara, att en person väl ville överlåta en mindre del av sin fastighet jämte t. ex. skogsfångs rätt å återstoden men icke ett större område. Gåves nu den servitutsberättigade oinskränkt utbrytningsvitsord, löpte säljaren i det anförda exemplet risken att, kanske omedelbart efter överlåtelsen, mötas av ett utbrytningsyrkande. Detta syntes icke billigt och kunde hava den verkan, att mången önskvärd överlåtelse, t. ex. för egnahemsbildande, icke komme till stånd. I fråga om äldre upplåtelser framträdde obilligheten i än högre grad. Utbrytningsvitsord syntes därför i allmänhet icke böra tillerkännas den härskande fastighetens ägare. Förfore emellertid den tjänande fastighetens ägare med fastigheten på sådant sätt, att den servitutsberättigades rätt äventyrades, syntes vitsord till utbrytning böra tillkomma denne. Endast förefintligheten av ett stadgande av sådant innehåll torde innefatta ej så litet skydd för servitutsrättens tillgodonjutande; så länge denna rätt respekterades, löpte ju den tjänande fastighetens ägare ej någon risk att utsättas för en av honom ej önskad utbrytning, och respekterades icke rättigheten, föranledde ju den tjänande fastighetens ägare själv utbrytningen. Med hänsyn till det anförda hade till paragrafen fogats ett tillägg av innehåll, att utbrytningsvitsord tillkomme den härskande fastighetens ägare där hans servitutsrätt äventyrades. —

De skäl, yttrar utskottet vidare för egen del, som sålunda anförts emot att utbrytningsvitsord borde tillerkännas ägaren av den härskande fastigheten, syntes icke äga tillämplighet å de förhållanden, varom i mo-

tionerna talades. De servitutsrättigheter, som där avsåges, hade av kronan förbehållits vissa fastigheter vid skatteförsäljningen av rekognitionsskogarna. Uti den s. k. åbokommitténs betänkande av den 25 augusti 1919 anfördes å sidan 34 om ifrågavarande slag av servitut: »Genom ett förändrat brukningssätt av de fastigheter, för vilka avräkningarna skett, har emellertid ett flertal dylika servitutsrättigheter fått en allt mindre betydelse för dessa fastigheter och beträffande de fäbodas, som ej numera begagnas, förlorat snart sagt allt värde. Härigenom hava ägarna av rekognitionsskogshemmanen kommit i åtnjutande av en förmån, som vid rekognitionsskogarnas skattläggning ej var beräknad eller avsedd. En reglering av dessa förhållanden i syfte att servitutsrättigheterna måtte avlösas och ersättas med äganderätt till vissa områden, lärer väl ur flera synpunkter vara önskvärd och ägnad att avhjälpa berörda missförhållande. Dylika servitut äro emellertid icke något särskilt utmärkande för rekognitionsskogshemmanen utan förekomma i stor utsträckning även beträffande andra hemman i hela landet. Tillräckliga skäl hava därför ej ansetts föreligga att i detta sammanhang framlägga förslag till avlösning av nu ifrågavarande servitutsrättigheter, i synnerhet som denna fråga i hela sin omfattning torde kunna väntas bliva föremål för uppmärksamhet vid den omarbetning av skifteslagstiftningen, som för närvarande pågår.»

Utskottet förklarade sig dela åbokommitténs uppfattning om lämpligheten av att avlösning av dylika rättigheter ägde rum; och ansåge i princip intet vara att erinra emot, att utbrytningsvitsord tillerkändes innehavare av servitut å till skatte försåld skog, såvitt servitutet uppkommit i sammanhang med skatteförsäljningen eller ock tidigare. Genom ett på sådant sätt begränsat vitsord torde enligt utskottets mening berättigade intressen icke trädas för nära.

Då emellertid i ärendet icke förelåge sådan utredning, att utskottet ansåge sig kunna föreslå riksdagen lagbestämmelser i antydd riktning, ville utskottet allenast förorda, att riksdagen måtte besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet.

På grund av vad i nu förevarande avseende sålunda anförts, får *riksdagen* hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta föranstalta om utredning angående i motionerna vidkommande servitut angivna förhållanden samt i vad mån rätt att erhålla utbrytning av servitut, som i motionerna avses, må tillkomma ägare av den fastighet, till vars förmån servitutet inrättats, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Uti en inom *andra kammaren* av herr *Smedh* m. fl. väckt motion nr 361 har hemställts, »att utskottet med beaktande av i motionen anförda förhållanden måtte föreslå sådana ändringar i förslaget till jorddelningslag att sak-

ägare, som vid rågångsregleringar eller liknande förrättning förlorar ståndskog, växtlig ungskog eller plantering eller mark, varå företagits skogskulturåtgärder, må på ansökning få prövat, om ersättning därför bör tilläggas honom, samt att i de fall ersättning anses berättigad förrättningsmännen må företaga därför erforderlig förrättning i likhet med vad som stadgas beträffande likvider som följd av laga skifte.»

I motiveringen anföres: Ut i 14 kap. 8 § finnes bestämmelse upptagen, att, om delägare vid laga skifte miste ståndskog, växtlig ungskog, plantering eller mark, varå företagits skogskulturåtgärder, eller delägare erhöle vid delning av samfälld mark mindre av växande skog eller av mark, å vilken gemensamt utförts skogskulturåtgärder, än på hans lott belöpte, skulle ersättning därför tilläggas honom.

I denna bestämmelse gäves ingen möjlighet till ersättning för förluster av skog eller planteringar, som kunde drabba sakägare vid rågångsregleringar. Att någon sådan bestämmelse ej medtagits vore kanske beroende därpå, att man ansett, att den, som vid rågångsregleringar förlorade skogsmark, hade otillbörligt innehaft marken, eller med andra ord, hävdadt större område än som svarade mot hans andel enligt kartor och handlingar.

I många fall hade man dock erfarit, att vid äldre skiften och delningar ej erforderlig noggrannhet iakttagits utan i flera fall skiften utlagts till större eller mindre bredd än som svarat emot redovisade områden i kartor och beskrivningar. I de fall, då ett för stort och ett motsvarande för litet skifte gränsade intill varandra, vore det ju givet, att vid reglering ersättning ej kunde ifrågasättas. Men i allt för sorgligt många fall hade erfarits, att ett för stort och ett motsvarande för litet skifte inom samma skiftesläggning varit belägna långt ifrån varandra, kanske på var sin motsatta sida av skiftesläggningen, samt de dem emellan liggande skiften varit i överensstämmelse med karta och beskrivningar. Vid en rågångsreglering i ett sådant fall komme ju en förskjutning att ske av samtliga skiften i hela läggningen. Och då hade man sett orättvisor i högsta grad. En sakägare med sparad och dyrbar ståndskog hade kunnat få halva sitt skifte eller mer förskjutet ut på ett kalhygge eller ungskogsbestånd, detta utan att enligt lag kunna få ersättning. Man hade sig också bekant, hurusom sakägare inför sådana utsikter företagit skogsavverkningar, vilka de eljest ej skolat tillgripa och som ur skogsvårdsynpunkt måste anses förkastliga. Det måste ju anses i hög grad beklagligt, om sakägare, till följd av bristande lagbestämmelser i denna fråga, skulle nödgas att inför utsikten av en rågångsreglering företaga skogsavverkning, som vore uppenbarligen oekonomisk och som eljest ej skulle företagits.

Inför sådana utsikter hade även i många fall eljest fullt befogade rågångsförrättningar blivit inställda.

Att saken även tilldragit sig vederbörandes uppmärksamhet, framginge i redogörelsen för den undersökning, som av sakkunniga på uppdrag av lantmäteristyrelsen verkställdts beträffande beräknande vid skiftesförrättningar av

ersättningar mellan delägare för odling, hävd och minskad avkastning m. m. (bilaga A sida 515 i propositionen), vari det hette: »Vidare har under utredningen uppmärksamrats, att vid förrättningar, som röra rågångar eller andra ägo gränser, ersättningar mellan sakägarna enligt 14 kap. i vissa fall kunna anses skäligen. Det torde emellertid knappast vara möjligt att bestämma, när sådana ersättningar böra förekomma, utan torde frågan böra bedömas i varje särskilt fall för sig».

En generell lagbestämmelse i denna sak vore givetvis otänkbar, men det borde i lagen beredas möjlighet att pröva varje särskilt fall. För sådant ändamål borde lämpligen i lagen intagas en bestämmelse om rätt för förrättningsmän eller ägodelningsrätt att vid rågångsregleringar och liknande förrättningar, på sakägares begäran, upptaga till prövning frågan om ersättningar, som omnämndes i 14 kap. 8 § i förslag till lag om delning av jord på landet, samt att i de fall, ersättning ansåges berättigad, förrättningsmännen finge företaga därför erforderlig förrättning i likhet med vad som stadgades beträffande likvider som följd av laga skifte.

I sammanhang med sist omnämnda motion har utskottet till behandling upptagit ett i *motionen nr 236 i första kammaren* av herr A. O. Frändén framställt yrkande därom, att till 14 kap. måtte fogas en ny paragraf av följande innehåll: »Vad i detta kap. är stadgat om ersättning vid laga skifte till delägare, som mister skog eller mark, därå skogskulturåtgärder vidtagits, skall i tillämpliga delar gälla även eljest, när vid bestämmande av rågång rågranne mister skog eller mark med vidtagna skogskulturåtgärder; skolandet ersättningens belopp, där delägarna ej enas, bestämmas av förrättningsmännen».

Uti motiveringen anföres: Ett spörsmål, som särskilt för skogsägarna i Norrland vore brännande och av stor betydelse, vore frågan om ersättningar mellan sakägarna vid förrättningar, som rörde rågångar och andra ägo gränser. I föreliggande lagförslag liksom i gällande skiftesstadga vore denna fråga ej beaktad. I kungl. propositionen, sid. 469, funne man, att lantmäteristyrelsen enligt nådigt uppdrag med biträde av tillkallade sakkunniga verkställt utredning rörande beräkning vid skiftesförrättningar av ersättningar emellan delägare för odling, hävd och minskad avkastning jämte därmed sammanhängande frågor. Omförmälda sakkunniga hade beträffande likvider vid rågångsförrättningar ansett dylika i vissa fall kunna anses skäligen, men att det knappast torde vara möjligt att bestämma, när sådana ersättningar borde förekomma, varför frågan borde bedömas i varje särskilt fall för sig (sid. 515 i kungl. prop.). Lantmäteristyrelsen hade för sin del under hänvisning till lagberedningens anförande i förslaget till jordabalk III uttalat (sid. 492 i kungl. prop.), att utrymme för likvidförfarande vid nu ifrågakommande slag av förrättningar knappast torde förefinnas. Därmed hade frågan tydligen avförts från vidare diskussion. För den med norrlandsförhållandena förtrogne syntes det emellertid betänkligt, att denna så viktiga fråga skötes åt sidan. Det torde finnas en stadgad uppfattning, att även här borde den nya jord-

delningslagen sökt finna medel för att undanrödja de mest i ögonen fallande orättvisorna, som förekomme särskilt rörande mistad ståndskog, för den vilken genom rågångsutstakning nödgades frångå av honom tidigare hävdad skogbärande mark.

Då det stigande markvärdet medförde, att rågångsförrättningar berörande skogsskiftena i allt högre grad började förekomma, och med vetskap om de betänkliga fel, som kanske i allmänhet vidlådde det äldre för dessa förrättningar grundläggande kartmaterialet, låge det i sakens natur, att dessa rågångsutstakningar ofta medförde stora förskjutningar av hävdade ägo gränser. Vad detta medförde för den eller de jordbrukare, som utan ersättning finge frångå sparad ståndskog, torde vara väl känt. Rättsuppfattningen härom hos menige man vore den sunda uppfattningen, att den, som vid rågångsutstakning miste jord, borde hava skälig ersättning för ståndskog därå; allt givetvis under den förutsättning, att den felaktiga hävden skett i god tro. Det vore därför synnerligen önskvärt, att lagtexten inrymde sådana bestämmelser att, där dylika likvider vid rågångsförrättningar ansåges skäliga, dessa skulle bestämmas och utgå i den ordning, jorddelningslagen i andra fall stadgade.

Man torde kunna hävda den uppfattningen, att, om förrättningsmännen lagligen ägde att upptaga denna fråga till behandling, de mest påtagliga olägenheterna skulle undanröjas. Vid en sådan objektiv prövning, där förrättningsmännen borde kunna bilda sig en god uppfattning rörande vad som finge anses rättvist och skäligt, torde det väl i allmänhet lyckas förrättningsmännen att åstadkomma frivillig förening mellan sakägarna om dessa likvidfrågor.

Ifrågasatta likvidförfarande vid rågångsförrättningar syntes dock, i avvaktan på bestämmelser i den nya jordabalken rörande ägo gränser, endast böra omfatta ersättning mellan skiftesdelägare beträffande värdet av ståndskog.

Utskottet har i likhet med motionärerna ansett, att möjlighet borde beredas sakägare att efter gränsreglering inom ett primärt skifteslag få talan om rätt till ersättning för mistad ståndskog prövad. På sätt i motionen anförts kunde dylik ersättning icke generellt tillerkännas sakägare, som genom gränsutstakning miste ståndskog. Någon allmän regel kunde här ej givas, utan finge frågan avgöras på sätt i varje fall prövades skäligt. Sådan prövning borde enligt utskottets förmenande efter ansökning och utan att förordnande meddelades ske å särskild förrättning; och borde därvid tillämpas samma regler som vid förrättning enligt 14 kap. 10 § i förslaget. Kunde vederbörande sakägare överenskomma om ersättning, ägde de att därom sluta förening, vilket följde av stadgandet i 14 kap. 13 §. I fråga om kostnaderna för förrättningen erfordrades dock särskilda bestämmelser. Utskottet hade i en paragraf, avsedd att införas såsom en ny 3 § i 20 kap., utformat stadganden i enlighet med ovan framhållna synpunkter.

Riksdagen, som icke fann skäl biträda utskottets förslag att de ifrågasatta stadgandena borde såsom en ny 3 § i 20 kap. införas, får emellertid på grund av vad sålunda förekommit anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta skyndsamt utreda och för riksdagen framlägga förslag i det syfte som motiönen nr 361 avser.

Stockholm den 5 juni 1926.

Med undersätlig vörödnad.
